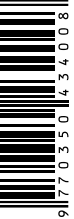

Planinski VESTNIK.

2
2020

3,90 €

Grega Lačen
(1976–2020)

Z NAMI NA POT

Nad dolino Maltatal

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

VODNIK RAZŠIRJENA SLOVENSKA PLANINSKA POT, Gorazd Gorišek

Slovenska planinska pot, najstarejša slovenska vezna pot, je bila leta 1966 razširjena z dodatnimi cilji.

Predstavljenih je 44 ciljev Razširjene Slovenske planinske poti. V primerjavi z avtorjevim vodnikom iz leta 2014 so zgoščenim, natančnim in sistematičnim opisom pri vsaki turi dodani še drugi možni pristopi na isti cilj, kar je posebna vrednost tega izida in morda vabilo za nadaljnje obiske. Knjigo odlikuje tudi prenovljena, še bogatejša grafična podoba. Vodnik za vse, ki želijo prekrizariti Slovenijo na enega najzanimivejših načinov — peš!

Vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Format: 130 mm x 210 mm; 192 strani, integralna šivana vezava, polokrogel hrbet.

CENA: V času od 15. 2. 2020 do 15. 3. 2020 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 11,95 €* (redna cena: 23,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

JEZERSKO 1 : 25 000

Planinski zemljevid Jezersko 1 : 25 000 je nov zemljevid Planinske zveze Slovenije, ki je nastal s sodelovanjem Občine Jezersko.

Zemljevid obsega območje med Planino Spodnja Dolga njiva pod Košuto, vasjo Korte/Tröger in Pristovškim Storžičem na severu, Rinkami in Belo/Bad Vellachom na vzhodu, Bivakom pod skuto in Storžičem na jugu ter Storžičem in Planino spodnja Dolga njiva na zahodu. Na zadnji strani zemljevida je predstavljena Občina Jezersko z opisi sprehajalnih poti in s priložnim zemljevidom središča vasi.

Format: 110 x 230 mm

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVEC:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4700 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDELS22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Viharnik, ki še vedno stoji - tako kot *Planinski vestnik*
Foto: Oton Naglost

Uredništvo *Planinskega vestnika* skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Ob častitljivem jubileju

Ko je pred 125 leti prvi urednik *Planinskega vestnika* Anton Mikuš pripravil prvo številko glasila Slovenskega planinskega društva, ki je izšla en mesec pozneje, kot so načrtovali, si gotovo ni predstavljal, da bo to skromno glasilo, ki mu danes tudi zaradi bleščeče zunanje podobe rečemo revija, preživelo toliko let. Celih 125. Po podatkih, ki jih imamo iz Narodne in univerzitetne knjižnice, to pomeni, da je *Planinski vestnik* najstarejša slovenska revija, ki še izhaja. Pred njim je izhajalo nekaj teoloških tiskov (*Lipica*, *Koledar Družbe sv. Mohorja* in *Cerkveni glasbenik*), vendar se je njihovo izhajanje občasno prekinilo tudi za več desetletij. V kakšnih časih je deloval urednik Anton Mikuš in kako je pripravil prvo številko? Ceste so bile lahko zaradi snega neprevozne, priprava na tisk in tisk s svinčnimi črkami zelo zamudna in zapletena, tudi risanje okrasnih vinjet in umetelnih verzalk, s katerimi so polepšali skromno grafično podobo, je zahtevalo dodatna čas in trud. Tisk fotografij je bil zelo drag, v celem prvem letniku so bile objavljene samo štiri. Vsekakor lahko zgolj ugibam, kako je potekal celoten proces priprave in izdaje Mikuševe številke, čeprav je bila po obsegu s šestnajstimi stranmi prav skromna, zagotovo pa mu kot uredniku ni bilo lahko. Članke je prejemal po navadni pošti ter jih prepisoval in sproti popravil na roke, kar pa je, kot sem se lahko prepričal tudi sam, potekalo še do novega tisočletja (!). In skoraj bi pozabil omeniti pripravo vsebine.

Nedvomno ima vsak od sedmih urednikov pred menoj zasluge za to, da je *Planinski vestnik* uspešno preživel toliko časa, in to ne glede na leta urednikovanja, kajti s tem je vzdrževal kontinuiteto. Gotovo so se vsi trudili po najboljših močeh, saj *Vestnik* ni izhajal le v času prve svetovne vojne - tik po njej je izšla prehodna številka, med drugo vojno pa so bile izdaje skromnejše, a so vseeno bile. Ovir na poti izhajanja revije nikoli ni manjkalo, spomnimo se na vrsto kriz, od šestojanuarske diktature, prevzema Skale v vodstvu SPD in množice finančnih težav po drugi vojni, da ne naštevam vseh podrobnosti. Danes uredniško delujemo na popolnoma drugačnih obratih kot nekdanj. Resda moramo tu pa tam kakšen arhivski članek tudi prepisati, a to je res redko, sicer pa vse poteka po elektronski pošti, od pošiljanja gradiva do dogovarjanja z avtorji, uredniki in drugimi sodelujočimi, kar pomeni, da se ni treba za vsak pogovor srečati ali čakati na pismo v nabiralniku. Tudi fotografije, ki zasedajo veliko prostora na diskih, danes pridejo k nam v nekaj sekundah ali minutah, kar je res zanemarljivo.

Če sem moral pred kakšnim letom še osebno hoditi v tiskarno pregledovat ozalid, to je zadnji odtis besedila pred tiskom, mi danes ni treba več, saj je tiskarna proces tako poenostavila, da vse poteka digitalno. Vsako stran, ki gre v tisk, potrdim, popravke označim in vse gre zelo preprosto.

Če sta torej potek priprave in izida *Vestnika* tako različna, pa je ostalo nekaj enako kot pred 125 leti. Zavedanje, da imamo naše gore, na katere smo ponosni. Gore so nas združevale v preteklosti, nas združujejo danes in upam, da nas bodo tudi v prihodnje. Na to smo lahko Slovenci ponosni in pri tem nam je zagotovo pomagala tudi ta revija. Če pomislimo, s kakšno srčnostjo so se naši predniki dobesedno 'bojevali' za gore, za njihova slovenska imena in pozneje za prvenstvene plezalne smeri - jim tega ne smemo nikoli pozabiti.

V uredništvu se vseh teh dejstev zavedamo. Hvaležni in ponosni smo, ker imamo možnost, da sodelujemo pri delu in s tem malce prispevamo tudi k skupni, slovenski stvari. Vesel sem, da lahko urejam najstarejšo revijo in imam podporo pri svojem delu, *Vestniku* pa želim, da bi nekoč z našimi nasledniki dočakal tudi praznovanje 200-letnice!

Vladimir Habjan

Planinski-vestnik

LETO 1939
ŠTEV. 1

1 **UVODNIK** **Ob častitljivem jubileju**

Vladimir Habjan

4 **125 LET PLANINSKEGA VESTNIKA** **Pot, dolga stoletje in četrt**

Dušan Škodič

8 **GREGA LAČEN (1976–2020)** **Gajsten Črnjan**

Marta Krejan Čokl

10 **Sonce s Pece**

Marijan Lačen

14 **Prijatelj za vedno**

Andrej Gradišnik

16 **Od Himalaje do tišine**

Tadej Golob

18 **Greganu**

Tomaž Jakofčič

20 **Čez goro k Očetu**

Jurij Gorjanc

DOŽIVETJA V GORAH 22 **Kaj sem jedel na turah**

Franci Vrankar

INTERJUJU 28 **Lidija Honzak**

Damjan Slabe

Z NAMI NA POT 34 **Dolgo, naporno in samotno**

Mitja Peternel

ZGODOVINA 43 **Pri nas spoštovan, pri ÖAU ne**

Martin Fürnkranz

TERENSKI INTERJUJ
46 **Neža Erznožnik**

Andreja Erdlen

BOSANSKO-HERCEGOVSKE PLANINE
49 **Trije dnevi po Bjelašnici
in Igmanu**

Drago Lipič

KJE JE TISTA ODPRAVA ...
52 **Pozni spomin na JAHO 68**

Kazimir Drašlar - Mikec

PLANINČKOV KOTIČEK
60 **Živalska (ne)sreča
na Veliki planini**

Kristina Menih

SPOMINI
63 **Strmine življenja**

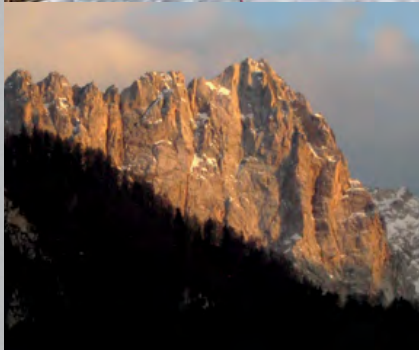
Magda Šalamon

MINIATURA
66 **Prikazen iz pravljice**

Marko Tonkli

HIMALAJSKI TREKING
68 **Nepal te začara!**

Mihaela Rus

PLANINSKA ORGANIZACIJA
72 **Tone Škarja – častni član PZS**

Zdenka Mihelič

NARAVA
74 **Spomin iz otroštva**

Ivan Premrl

76 **NOVICE IZ VERTIKALE**

78 **PISMA BRALCEV**

78 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

79 **FILM**

80 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Pot, dolga stoletje in četrť

Po čistem naključju se mi je zapisal naslov članka, ki ga začinja pojem, nam planincem, pohodnikom, gornikom, alpinistom in pač vsem, ki radi zahajamo v gore, najpomembnejši. Pot. Kratka beseda, ki ji je nekoč Nejc Zaplotnik vdihnil dušo in dal smisel, čeprav smo jo v sebi že vsi poznali, a je nismo znali tako lepo opisati.

Planinski vestnik je od svoje prve številke, 8. februarja 1895, prehodil izredno dolgo pot in nam je danes v ponos kot najstarejša revija v Sloveniji, ki še vedno izhaja. Ob tako visoki obletnici si ne moremo kaj, da se ne bi ozrli naokrog in je primerjali s kar najstarejšo revijo na svetu, ki se ukvarja z enako tematiko.

Gorniško revijo *Alpine Journal* je kot prvo publikacijo o gorah začel izdajati londonski gorniški klub *The Alpine Club* leta 1863. Časovne razlike v izhajanju med revijama je skoraj za "kristusova leta", a *Planinskemu vestniku* v primerjanju starosti z revijami iz sredine viktorijanske dobe zagotovo ni treba zardevati. *Vestnik* je namreč mesečnik, *Alpine Journal* pa od leta 1969 izide samo enkrat letno – pred tem pa sta izšli po dve številki na leto.

Kljub vsemu obstaja cel kup zanimivih podobnosti med obema revijama, ki sta med svojim dolgim obstojem videli, spremljali in pokopali veliko generacij znanih osebnosti, ki so ustvarjale zgodovino organiziranega obiskovanja in "osvajanja" gora.

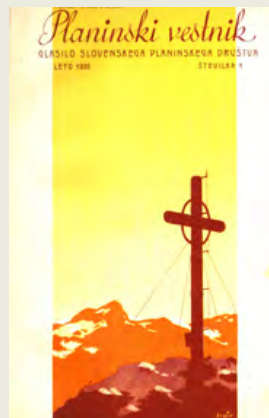
Takšna revija v svojem bistvu ne more biti zgolj arhiv. Tudi *Planinski vestnik* ni, čeprav velja za naš najpopolnejši planinski arhiv. Je svojevrsten dnevnik, ki ga je v letih svojega obstoja napisalo slovensko planinstvo.

Planinski vestnik ni komercialna revija. Če bi bila, je že zdavnaj ne bi bilo več. Tako dolgo je lahko prežive-la le zaradi enega razloga. Zvestega kroga bralcev, ki jih revija spremlja skozi njihovo življenje in v gorah. Popolnoma enako je z ljudmi, ki se trudijo revijo ustvarjati. Kot je zapisal urednik *Alpine Journala* Stephen Goodwyn v članku ob 150-letnici izhajanja, tudi njihove revije že zdavnaj ne bi bilo, če delo

uredništva ne bi temeljilo na "prostovoljcih", ki jim pomagajo prostovoljci. Urejanje obeh revij nikoli v svoji zgodovini ni bilo profesionalno. Temeljilo je predvsem na navdušenju in ljubezni do gora. Kajti le ljubezen lahko preživi tam, kjer denar ne more.

Razlogi za začetek izhajanja so bili v obeh primerih podobni, čeprav so bili motivi obeh izdajateljev za ustanovitev revije popolnoma različni. To sta bila *Alpine Club* iz Londona in Slovensko planinsko društvo iz Ljubljane, tedaj glavnega mesta dežele Kranjske.

Oba sta se zavedala, da potrebujeta medij, ki bo beležil njuno delovanje skozi čas in informiral članstvo. Pridobitev zvestega kroga bralcev pa je seveda nemogoče, če temelji zgolj na podajanju obvestil in ustvarjanju mnenja. Bralec mora vsaj v nekem delu revije začutiti, zakaj ji je naklonjen. Se v njej morda tudi prepoznati skozi doživetja in zgodbe podobno mislečih in v gore zagledanih ljudi, kakršen je sam. Da si med branjem zaželi biti tam, kjer mu je lepo ... Prva številka *Alpine Journala* se je začela kot pravi gotški roman. Urednik Hereford George je za osrednji članek angažiral tedaj zvezdniskega pisca in gornika Edwarda Kennedyja. Ta je opisal osebno zgodbo svoje družine, ki je leto poprej z lokalnim vodnikom zabeležila prvi uradni vzpon na italijansko goro Monte Disgrazia (3678 m) blizu švicarske meje.

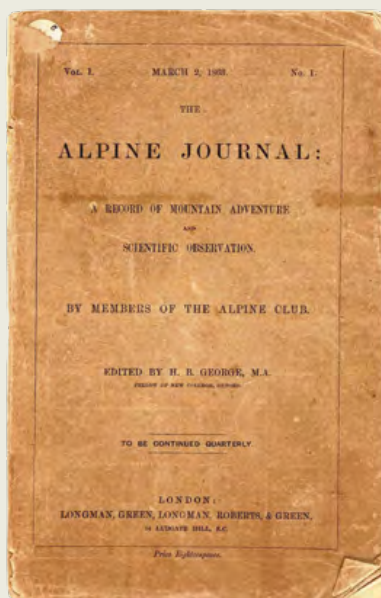
George Yeld (urednik *Alpine Journala*) in Tine Orel (urednik *Planinskega vestnika*). Oba sta uredila po 30 letnikov. Arhiv *Planinskega vestnika*

Zgodba opisuje veselo družbo treh mladih gospodov, ki se v hotelu naveliča šampanjca in se odloči oditi na botanični izlet v gore. Najamejo si gorskega vodnika in dve kočiji, ki jih zapeljeta k vznožju gore. Zanimanje za botaniko pa se sprevrže v pravi gorski podvig, med katerim dosežejo vrh najvišje gore v pogorju nad Sondriom.

Drugi del ture jim precej zabeli razburljiv in tvegani sestop, ki se srečno konča, zato v divjem veselju uprizorijo dirko obeh kočij nazaj proti Sondriu. Med dirkanjem celo stresejo s sedišč oboja kočijaža, na srečo brez hujših posledic.

Če opisano primerjamo s prvo številko *Planinskega vestnika*, ugotovimo, da je tudi ta objavil osrednjo nosilno zgodbo, ki jo je napisal dr. Josip Serbec. V prispevku z naslovom *Spomini na Skuto* je Serbec slikovito opisal podvig, ki sta ga opravila leta 1879 skupaj z vodnikom Miho Uršičem iz Stahovice. Zgodba lepo prikaže odnos med tedanjim vodnikom in klientom, opiše vse nevarnosti in tudi opremo, ki sta jo uporabljala. Zanimiva je predvsem obutev vodnika Uršiča. Na nogah je imel lesene cokle, po podplatih nabite s palec dolgimi, ostrimi žebli, s katerimi je vso pot glasno "krempljal" po skalah.

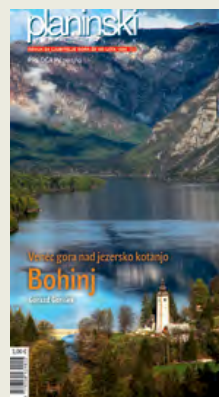
Na pot sta krenila iz Kamniške Bistrice in pri tem uporabljala lovski prehod skozi znani Gamsov skret pod Koglom. Pred začetkom morebitnih večjih težav je vodnik preizkusil vodnega. Namenoma je prečil neko izpostavljeno mesto, po pozornem opazovanju Serbeca pa zadovoljno prikimal in mu rekel, da dobro hodi, zato pojde z njim, kamor bo želel. Kljub visokemu poletju je bilo tisto leto v gorah še polno pomrznjenega snega. Na njem so Uršičevi žebli prišli zelo prav, ko je delal stopinje za vodnega,

Klišaji iz leta 1984. V obdobju, ko *Planinski vestnik* nastaja s pomočjo računalnikov, si je kar težko predstavljati, koliko dela je bilo vložena samo v tisk običajne skice. Foto: Emil Pevec

Poleg 1289 številk Planinskega vestnika, je do sedaj izšlo tudi 43 raznih prilog kot vodnički, koledarske beležke in desetletna kazala. Arhiv Planinskega vestnika

ta pa si je pri hoji pomagal z dolgo palico. Više nad Velikimi podi sta naletela na rdeče markacije, ki jih je dal napraviti zaslužni Johannes Frischauf, čeprav

Za dobro grafično podobo revije je pomembna vsaka podrobnost (naslovna vinjeta, Planinski vestnik, 1901) Arhiv Planinskega vestnika

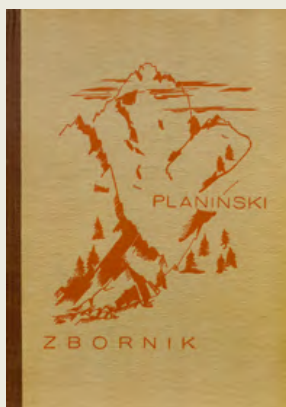

V Ljubljani.

Decembra 1901.

L. VII., št. 12.

planinske poti tedaj sploh ni bilo. Bile so le oznake, ki pa so jima bile zaradi megle več kot dobrodošle. Obema je sestop po poledenelih grapah in plezanju v globoko krajno zev dobro zabelil dan. Spust skozi Žmavcarje je bil nato v nadaljevanju lažji in turo sta pozno zvečer zadovoljna končala v Kamniku. Srečen po opravljeni turi se je Serbec na koncu dogodivščine ves prašen in z opraskanimi rokami vkrca na vlak. Med vožnjo proti domu je med sopotniki v kupeju požel obilo radovednosti, ki jo je moral potešiti s pripovedovanjem opisane zgodbe. Obe reviji sta torej skušali pri svojih prvih bralcih prebuditi zanimanje za gorski svet, ki je nevaren in tako lep, da se mu človek težko upre. V takšnem slogu bi lahko reviji tudi nadaljevali in bralce držali v napetem pričakovanju, vendar ni bilo tako. Del poslanstva planinske revije je tudi razvijanje občutka odgovornosti, zato mora posvečati vsebino tudi vzgoji in izobraževanju. Gore so vabljive, a vsi želimo, da se v njih vse počne predvsem varno. V reviji *Planinski vestnik* se ohranja naša kulturna dediščina in v njej se zrcali čas, v katerem je izhajala.

S tem nastavlja ogledalo nam in tudi našim prednikom. Na primer, kako smo naravo in odnos do nje pojmovali nekoč in danes. V njej so bili zabeleženi vsi največji uspehi slovenskega alpinizma in ohranjen spomin na ljudi, ki so pisali našo planinsko in alpinistično zgodovino.

Opazujemo lahko, kako so se spreminjale naše vrednote in kako se je spreminjal naš pogled na planinstvo in alpinizem. V začetnem obdobju nas je iz revije strašila 'visoka turistika', kot so tedaj še imenovali alpinizem. Tudi pri *Alpine Journalu* so bili podobnega mnenja, zato so se opredeljevali proti nevarnim tekmam v osvajanju težkih gorskih sten.

Obe reviji sta bili pri tem neuspešni. Pri nas so zmagali Skalaši in spremenili koncept prvotne popolnoma planinske revije, pri *Alpine Journalu* pa so se preprosto morali prilagoditi zanimanju bralcev, ki so želeli spremljati podvige plezalcev.

Urejanje revije, rojene iz ljubezni, ni preprosto. Vsak od urednikov, ki jih je bilo v vsem 125-letnem obdobju le osem, se je trudil najti zanimive in nadarjene pisce vznemirljivih in razmišljujočih zgodb, ki bi pritegnili bralce. To ni lahko tudi zato, ker so honorari nizki – *Alpine Journal* denimo sploh ne izplačuje avtorskih honorarjev. Nekateri ljudje svoje zgodbe zato raje ponudijo tja, kjer so zanje pripravljene boljše plačati. A kot zaključuje Goodwyn, hvaležnost in mesto v zgodovini veljata več kot nekaj funtov v žepu in članek v reviji, ki bo po nekaj mesecih že reciklirana v ovojni papir.

Pri omembah glavnih urednikov najdemo še eno podobnost. Uredniki obeh revij so večinoma vztrajali dolga leta, pri obeh pa sta rekorderja uredila

Nekaj zanimivosti o *Planinskem vestniku*

- V 125 letih je izšlo 120 letnikov revije.
- Prva številka revije je izšla 8. februarja, ki je naš največji kulturni praznik. To je bilo zgolj naključje, saj bi morala prva številka iziti že januarja.
- Glavnih urednikov je bilo v vsem tem času le osem. Povprečno uredništvo je trajalo 15,6 leta. Največ letnikov je uredil Tine Orel (30), najmanj Milan Cilenšek (1). Sedanji urednik Vladimir Habjan je uredil 18 letnikov. Več letnikov je poleg Orela uredil le še Josip Tomižšek (26).
- V času prve svetovne vojne revija ni izhajala, tik po njej pa je izšla prehodna številka 1915–1919.
- V času druge svetovne vojne je *Planinski vestnik* izhajal okrnjeno, vendar vsa leta vojne.
- Vsi *Planinski vestniki*, zloženi na kup, merijo v višino že več kot štiri metre.
- Ta kup revij tehta 135 kilogramov (podatek je preveril naš tehnični urednik, ki ima doma zbrane vse izvode revije).
- *Planinski vestnik*, ki ga pravkar držite v rokah, ima zaporedno številko 1289. Trenutno vsako leto izide enajst števil, nekoč pa ni bilo tako. Bila so leta, ko je bilo po dvanajst števil, v preteklosti pa se je dogajalo, da je zaradi finančnih ali tehničnih težav izšlo samo nekaj števil letno. Natančno statistiko nam je omogočila šele nova uredniška aplikacija revije.
- Vse revije skupaj obsegajo skoraj 60.000 strani.
- V bazi imamo zabeleženih okoli 11.000 avtorjev, ki so v vseh letih prispevali več kot 40.000 člankov (brez kratkih vestic).
- Poleg revije je izšlo tudi 43 prilog.
- *Planinski vestnik* je danes naš najpopolnejši planinski arhiv, saj nam od začetkov SPD ni ostalo praktično ničesar. Ko so leta 1958 pogoreli prostori PZS na Likozarjevi ulici, je z njimi zgorelo tudi več kot 60 let starega arhiva.
- Tudi če nimate vseh fizičnih izvodov revije, ne boste prikrajšani. Revija je digitalizirana. Brez teže in višine je zlahka dostopna na spletni strani www.planinskivestnik.com.

Več o zgodovini *Planinskega vestnika* lahko preberete v članku *Zgodba o zgodbi za zgodovino* v 2. številki letnika 2015 na straneh 4–13.

*Podatke sta zbrala člana uredniškega odbora
Dušan Škodič in Emil Pevec.*

trideset letnikov. To sta bila George Yeld in naš Tine Orel.

Urejanje revije v uredništvu, ki nima svoje pisarne – nima je niti *Alpine Journal*, je za nas privilegij in čast. Všeč nam je, ker lahko delamo revijo, v kateri ni politike in strankarskih prepričanj, ni sovražstva niti praznih obljub. Le tisto, kar imamo radi – gore. 📍

GREGA LAČEN
(1976–2020)

Marta Krejan Čokl

Gajsten Črnjan

Vrhunskost je navadno pogojena z ekskluzivnostjo, ljudje pa običajno omejeni z osredotočenostjo na eno stvar, sploh če hočemo biti pri njej uspešni. Zbiramo izgovore, s katerimi sami pri sebi poskušamo upravičiti zadržanost pri doseganju svojih ciljev ali uresničevanju želja, in se prepričujemo, da tako in tako ne moremo početi več stvari hkrati, če hočemo biti dobri in uspešni pri tem. Potem pa pride *gajsten* Črnjan in brez besed ovrže teorijo množice.

Grega Lačen je bil zares človek dejanj. Izgovori so samo besede in zanj niso obstajali. Odločitve je sprejemal na podlagi tega, kar je čutil, in odločil se je, da bo plezal. Pa je plezal. Odločil se je, da si bo ustvaril družino. In z Evo, ki jo je zaljubljen gledal tudi po dvajsetih letih skupnega življenja, sta zgradila dom. Odločil se je, da bo v poslu tako uspešen, da bo po dopoljenem štiridesetem letu njegova družina preskr-

bljena in bo lahko samo še plezal. Rečeno – storjeno. Grega Lačen je bil eden izmed redkih ljudi, ki znajo in zmorejo biti izjemni na več področjih. Dokazal je, da vrhunskost v več različnih vlogah, ki si jih človek izbere, ni vedno pogojena z ekskluzivnostjo, pri tem pa ostal skromen in namerno vedno nekje v ozadju. Črna na Koroškem je kraj, kjer nikoli ni bilo lahko preživeti, in tisti, ki se tam rodijo, imajo nekatere

*Grega Lačen na Lofotih julija 2019
Arhiv družine Lačen*

Grega z družino v Vratih na svakovi poroki, oktober 2017 Arhiv družine Lačen

*Grega z ženo Evo in sestro Natašo na vrhu Grossglocknerja, april 2015
Arhiv družine Lačen*

značajске lastnosti, tipične samo za Črnjane, močno zapisane v genih. Trma, potrebna za preživetje, se pri njih kaže na različne načine, tudi v zvestobi, načelnosti in dobrosrčnosti. Pri Gregu so te lastnosti izrazito izstopale v vseh pogledih, tudi v tem, da je brez omahovanja in brez besed podpiral mlade plezalce ter jim pomagal premagovati previse življenja.

O Gregu ne morem pisati objektivno. Bila sva ista generacija, iz iste srednje šole, oba Korošca, zagledana v domače hribe ... Ko ta svet zapusti človek, ki je na kakršen koli način povezan z nami, to vedno poskušamo razumeti in pojasniti. Tudi zaradi njegovih najdražjih. A se ne da, tako kot se ne da razumeti

življenja samega. Lahko pa razumemo odločitve, ki jih nekdo sprejme, če mi sprejmemo tega človeka, kakršen je. Če ne predalčkamo njegovih prioritet, ki so večinoma pogojene druga z drugo in so le na videz neodvisne. Grega je to vedel in njegova Eva to ve.

"Z Evo sva v življenju prestala veliko preizkušenj, ki so najino navezo le še utrdile. V dvajsetih letih sem bil na približno dvajsetih odpravah, in ko zadnja tri leta nisem šel na nobeno, sem imel občutek, da tudi njej nekaj manjka, najbrž zaradi mojega nemira. Če bi ne imel takšne življenjske sopotnice, kot je Eva, prav gotovo ne bi imel možnosti za uresničevanje svojih ciljev." Grega je s tem povedal vse. ●

Marijan Lačen

Sonce s Pece

Fant, ki je živel alpinizem ...

Ko človek stoji pred največjo preizkušnjo svojega življenja, odprtim grobom lastnega sina, in pred njim zevata velika praznina ter občutek brezsmiselnosti nadaljnega življenja, so edina uteha lepi spomini, ob katerih se bosta mogoče povrnila upanje in smisel.

Ni mu še bilo dvanajst let, ko sem opazil, da je moja alpinistična oprema nekako drugače pospravljena, kot sem bil vajen, pa sem to pripisal zmotljivosti spomina. Ni mu še bilo štirinajst let, ko sem ledne vijake našel čisto na drugem mestu, kot sem jih pustil; spet sem za to krivil svoj spomin. Šele čez nekaj let, ko je Grega že krepko zakoračil v alpinizem, sem ga povprašal, ali je on pred nekaj leti uporabil mojo staro najlonko in nato še ledne vijake. Pa se je navihano nasmehnil: "Ja, v Žgajnariji (manjša stena in slap za našo hišo, op. p.) sem se poleti in nato pozimi malo

obešal." Potem pa je šlo samo še naprej. Dokler smo družinsko hodili po Slovenski planinski poti, ki jo je končal pri trinajstih letih, so mu bile dovolj planinske poti, potem pa je videl samo še stene.

Stene iz okolice Črne so začele preraščati v tiste v Peci in Raduhi, ki sta bili celo njegovo življenje njegovi najbolj ljubljene gori. Nato so sledile Kamniške, pa Julijci, Dolomiti, Yosemite, Patagonija, Himalaja, Karakorum. Dolgih trideset let je plezal, iz dneva v dan je alpinizem vse bolj postajal smisel njegovega življenja. Njegova strast, udejanjanje in potrjevanje. Živel je polno, bogato in osmišljeno življenje. Dolga je doba tridesetih let, a kruto prekratka, ko veš, da se je dokončno in nepreklicno končala.

Celo njegovo življenje je bilo vse bolj in bolj prepleteno z alpinizmom. Ko je bil star nekaj čez petindvajset, mi je rekel: "Jaz bom delal samo do štiridesetega, nato pa bom samo še plezal, po celem svetu." Priznam, nisem ga čisto razumel. Pa se je uresničilo. Pri devetintridesetih je imel čudovito družino, topel dom sredi gozda, s čudovitim pogledom iz postelje na Peco, ter dve uspešni podjetji. Mesto direktorja je prepustil drugemu, ostal samo lastnik, se razbremenil obveznosti in se v popolnosti posvetil plezanju.

V zadnjih štirih letih je svojo plezalno raven dvignil do zavidljivih težavnosti in pogostosti odhajanja v hribe. Plezal je več dni v tednu kot miroval. Kot da je zavedno ali nezavedno z vso močjo uresničeval obljubo, ki jo je pred leti dal sam sebi. Zadnje štiri dni svojega življenja je bil na štirih različnih krajih, na štirih krajih, ki so mu omogočali hribovstvo, plezanje.

Plezanje ni bilo njegov konjiček niti način njegovega življenja, bilo je njegovo življenje. In še več, postalo je tudi način življenja njegove družine. Kot ljubeč mož in oče je z ženo Evo in hčerkama Žanu in April veliko časa preživel v plezališčih doma, po celi Evropi in Ameriki. Eva mi je nekoč zaupala: "Naš dan, ko se zbudimo, se začne s plezanjem, in ko zvečer zaspimo, zaspimo s plezanjem." Pa sem se malo ustrašil, ali ni to preveč zanj in dva mala biserčka, a ko sem jih videl srečne skupaj, kako nestrpnost načrtujejo naslednje potovanje z avtodromom, mi je vidno odleglo. Tudi vsi njegovi prijatelji so bili plezalska družina. Imel je veliko soplezalcev (nikoli ni soliral!), saj mu eden ali dva nista mogla iti v korak. Eden njegovih najtesnejših prijateljev in soplezalcev mi je zaupal, da po težki turi

Grega Lačen na
Mlinarskem sedlu
v petek, 17. 1. 2020.
ob 13.30
Foto: Grega Lačen

Trinajstletni Grega s sestro in mamo, ko je zaključil Slovensko planinsko pot. Arhiv Marijana Lačna

Grega je bil s petnajstimi leti na vrhu Grossglocknerja. Arhiv Marijana Lačna

potrebuje nekaj dni, da "pride k sebi", Grega pa si je medtem že našel soplezalca za naslednji dan, za naslednjo turo, če ne že dve.

Vedno, kadar je v moji družini beseda nanesla na alpinizem, sem kot papagaj ponavljal mantro: "Alpinizem je tako čudovita stvar, da če bi bil še desetkrat mlad, bi bil vedno znova alpinist, dal bi pa ves alpinizem sveta, da moj sin ne bi bil nikoli alpinist." Lepo je bilo plezati, težko je bilo čakati doma, iz ture v turo. Kadar sva z ženo vedela, večkrat seveda nisva, da je Grega kje v steni, sva bila ves čas nekam tiha in

"Z vztrajnostjo in nemirom bi se lahko poistovetil. Včasih mi ta nemir gre kar na živce, saj se ne znam sprostiti, ko na primer kje zabušavam."

nestrpna, ko pa sem predvideval, da bi lahko že izplezal, sem ženo prosil, naj ga pokliče. Sam si zaradi bojazni in ščitenja svoje moškosti pred njim tega nisem upal. In kako sva si oddahnila, ko se je oglasil in rekel, da je že zunaj. Prav tako je bilo na njegovi zadnji turi, ko je z Mlinarskega sedla po uspešnem težkem plezalnem vzponu poslal svoj zadnji *selfi*. Oddahnila sva si. Potem pa se je zgodilo med sestopom ...

Vseskozi sem vedel, da je ta moja mantra izključno pestovanje lastnega strahu in egoizma. Kako naj jaz, ki sem si alpinizem vzel kot konjiček, vedoč, kaj mi to pomeni, lastnemu sinu to odrekam, ko pa mu to pomeni veliko več, kot je meni, pomeni mu življenje. Brez tega ne bi bil on, ne bi bil srečen. Samo nekajkrat v vseh teh letih sem poskušal, zaradi svojega strahu, vplivati nanj, da bi bil malo manj ekstremen. Zadnjič

novembra lani, ko so se približevali zimski vzponi, ki so objektivno nevarnejši. Pa je v odgovor na mojo željo, ne zahtevo, naj malo stopi na zavoro, pogledal postrani. Pogled, ki mi bo ostal v spominu za vedno. V njem je bila toplina, ki je govorila, saj mogoče

Oče Marijan in sin Grega v Triglavski steni ob Marijanovi 70-letnici
Foto: Grega Lačen

*Plezanje je ustvarjanje ... Na Korziki leta 2017.
Foto: Tomaž Jakofčič*

imaš prav, toda besede so bile odločne: "Ne, ne bo šlo." V njem je bila neverjetna strast, tako močna, da nas je kar nekam ustrahovala. Čeprav smo ga z najširšim sprejetjem poskušali razumeti, nam večkrat to ni uspelo. Še meni ne, ki sem delček tega tudi sanjal, do-sanjal in doživljal, kaj šele njegovi ženi, sestri in mami. Tako je bilo na čustveni ravni. Na razumski pa smo mu vsi, vsa leta, ne da ga bi z oviranjem in predsodki zadrževali, zavedajoč se, kaj je tisto, kar ga osrečuje, dajali možnosti, da je na široko razprl svoja krila in z njimi jadral čez stene in ledenike, do novih doživetij, do novih spoznanj. Spoznanj v sobivanju z lepo naravo in čudovitimi človeškimi doživetji; od krute narave do preskusa človeških zmogljivosti, tam čisto na robu. Kot neverjetna ustvarjalnost je bilo to njegovo početje in potovanje od gore do gore, od stene do stene, od pogorja do pogorja. Kot vsaka druga človeška ustvarjalnost na katerem koli področju. Vsaka ustvarjalnost zahteva celega človeka, vso njegovo energijo, zagrizenost, večkrat pravo fanatičnost. Brez tega ne bi bilo človeškega razvoja, brez tega bi še vedno živeli v kameni dobi. In za kaj takega je potrebna neverjetno močna človeška osebnost.

*V steni Fitz Roya proti večeru prvega dne divje
pustolovščine Foto: Tomaž Jakofčič*

Kako močan je bil Grega, smo spoznavali šele veliko pozneje, z vsem bistvom pa to dojemam šele zdaj. V letih, ko imamo svoje otroke za komaj kaj več kot odraščajoče smrkoline, ki se še niso čisto odlepili od mame, je počel stvari, ki so se nam v senci njegove vznesenosti zdele vsakdanje. A niso bile. Pri devetnajstih letih je v Ameriko peljal koroško mini alpinistično odpravo. Nato v El Capitanu, v eni najbolj strah vzbujajočih sten na svetu s tisoč metri navpičnega in previsnega monolita, opravil prvo ponovitev skrajno težke smeri Winds of Change (A5). Nato pa kot dvajsetletnik s soplezalcem odšel v Patagonijo z neomajnim načrtom in željo v Cerro Torreju, v eni zanj najbolj markantnih gora na svetu, preplezati prvenstveno smer. Ker se je soplezalec po treh tednih poškodoval in odšel domov, je tam doli več kot mesec in pol ostal sam, v širnem belem svetu, med neznanimi ljudmi. Z mnogimi svetovno znanimi andinisti je koval nova prijateljstva in načrt za poskus v sloviti gori. Tisto leto je bilo že tako ali tako muhasto patagonsko vreme še posebej neugodno. Odšel je domov. Prepričan sem, da je v tistih neprijaznih patagonskih dneh alpinistično dozorel in svojo voljo in moč v vseh smislih do konca ojeklenil.

Dragi Grega, ti si bil ustvarjalec na svojem področju, in zato smo ponosni nate. Tvoje področje je bilo osvajanje nekoristnega sveta, ki pa za mnoge od nas ni niti slučajno nekoristen. Zato tudi tvoj boleč in mnogo prehitel konec ni brez smisla. Ta smisel je osmislil tudi eden izmed tvojih gorniških prijateljev: "V decembru

lanskega leta mi je pod Knipsom (v Peci) stisnil roko v pozdrav ter mi s širokim nasmehom navihano zrl v oči, kako se bom odzval na močan stisk. Tako je bilo vedno, ko sem ga srečal, in tak bo ostal v mojem spominu. Odločen, predan in nagajiv."

Vem, Grega, ko bo spodaj v dolini še vse v mraku, bodo tvoj dom že greli jutranji sončni žarki in ti boš zaželel dobro jutro in lep dan svojim trem dekletom ... Ko bo spodaj že mrak, bo tvoj dom visoko nad Prevaljami še škrlatno žarel v sončnih žarkih izza Pece in tvoje deklice ti bodo rekly: "Spokojno spi, dragi ata." ●

Grega v Direktni smeri v južni steni Pece
Foto: Ludvik Golob - Iki

Grega smuča nekje nad Chamonixem; 2014.
Foto: Ludvik Golob - Iki

Andrej Gradišnik

Prijatelj za vedno

Le kam se ti mudi ...

Grega je odraščal v gorniški družini, tako kot jaz. Obema so bile gore položene v zibko. Ljubezen, ki je za vedno povezala naju, je povezovala tudi najina očeta. V hiši mojega danes že pokojnega očeta še vedno visi uokvirjena črno-bela fotografija s skupino osnovnošolcev na vrhu Triglava, ob njih pa je moj oče v vlogi mladinskega planinskega vodnika. Ko sem bil še majhen, mi je večkrat s prstom ponosno kazal fanta na sliki: "To je pa Marijan Lačen, ki je zrasel v odličnega alpinista in direktorja!" Nisem ga poznal, a do prijatka Lačen sem gojil globoko spoštovanje.

Mnogo let pozneje, ko sem že zaključil študij, sva nekega dne s Katjo¹ sestopala z zgornjega sektorja plezališča v Topli in v steni naletela na dva golobrada fantiča. Imela sta staro konopljeno vrv, ki je bila prekratka, da bi varujoči plezajočega spustil nazaj na tla, potem ko je ta vpel vrv v varovališče na vrhu smeri. Plezalec je nemočen obvisel nekje med zemljo in nebom. Iz nahrbtnika sem vzel plezalno vrv in fanta rešil iz nerodnega položaja. Pogumni fantin, ki ga je razganjalo od energije, ni bil nihče drug kot Grega Lačen, ki je v

kleti našel staro očetovo vrv in se z njo namenil svojim plezalnim podvigom naproti. A če je bil začetek neroden, je bilo nadaljevanje izjemno. Niti dvajset jih še ni štel, ko je že zmogel slovito steno El Capitan v Yosemiteh. Z veliko naglico so si sledile preplezane smeri in udeležbe na odpravah v zunajevropska gorstva. V ekipi obetavnih slovenskih alpinistov se je povzpел na himalajski osemtisočak Daulagiri. Stopil je na najvišjega med najvišjimi, na vrh sveta, Mount Everest. To so bila leta, ko se najine poti niso križale, a z vsako novico, ki je prišla do mene, je raslo spoštovanje do golobradega fantiča, ki je medtem zrasel v pogumnega moža.

*Grega in Andrej
nad taborom dve,
Broad Peak 2012*

Foto: Ludvik Golob - Iki

¹ Katja Gradišnik, Andrejeva žena.

In medtem ko so se generacije najuspešnejših slovenskih alpinistov menjavale, je Grega ostajal med najboljšimi. Neizmerna ljubezen do sten in neskončnih lepot gora, želja po iskanju meja lastnih sposobnosti, jeklena volja in neskončna energija so ga gnale, da v nobenem življenjskem obdobju ni odložil plezalne opreme v kot. Ravno nasprotno. Z leti je bil vedno boljši, poln idej, motivator in vodja, ki je k novim podvigom znal pritegniti številne prijatelje in alpiniste. Tudi v meni, ki sem za kar precej let nehal plezati in sem se posvetil družini, vzpostavljanju eksistenčne baze in vodenju *Matere fabrike*, je s karizmo in zanosom znal zanetiti latentno iskro. V knjigi *Sanje*, s podnaslovom *Koroška 8000*, sem zapisal: "In takrat me je Grega, kot že večkrat v preteklosti, povabil na plezanje. In ravno dovolj sončen je bil tisti zimski dan, ravno dovolj strma stena Dolgega hrbta, dovolj dobre snežne razmere in dolga tura, da je zavel vetrič, odpihnil siv pepel in nepričakovano je zažarelo." Kdor tega ni doživel, ne more razumeti. Tega se ne da opisati z besedami, saj so preskromne in prerevne za tako veličastne občutke. Začutiš jih globoko v sebi in deliš s sorodnimi dušami.

Zato vedi, dragi moj Grega, takrat sem ponovno začel živeti sanje. Tvoje, Grega, in svoje. Omogočil si mi, da sem dosanjal sanje, ki sem jih sanjal v srednji šoli in študentskih letih, a nisem bil dovolj drzen, da bi jih uresničil. Ti veš, da sanje, ki jih sanjamo pri belem dnevu, dobijo pravo vrednost in smisel z uresničitvijo. Srečen je, kdor dosanja svoje sanje. Ti si obudil idejo o

"Brez sanj ne moreš ustvariti idej, ki bi jih osmislil. Potem lahko samo životariš in čakaš na svoj bridki konec, da se reinkarniraš v muho ali komarja."

odpravi Koroška 8000 in nas povezal, da smo dosanjali sanje generacij koroških osvajalcev nekoristnega sveta in stopili na vrh Broad Peaka, enega izmed štirinajstih vrhov na svetu, višjih od osem tisoč metrov.

Ničkolikokrat sva si zmagovito segla v roke na robu stene, se objeta trepljala po ramenih na vrhu gore, občudovala prelep sončni zahod, ki ga je Grega s pomočjo mobilnega telefona delil s svojo drago Evo. Na skalni polički sva v hladni noči bivakirala in zrla v nebo, na katerem je mrgolelo zvezd. V daljni Kirgiziji sva bliže nebu kot zemlji visela v klinih, čez glavo pokrita z vrečo za bivakiranje, in čakala, da nevihta mine. V Fitz Royu sva bila tri dni brez kuhalnika in iz iste čutarice sva pila vodo, ki sem jo nalovil, ko se je slinila po skali nedaleč od mesta, kjer sva prebedela noč. In ko naju je začelo najedati domotožje, sva se pogovarjala o družini, njegovi in moji. Samo družino je ljubil tako zelo kot doživetja v gorah.

Hitel je od potovanja do potovanja, od stene do stene, da mu je bilo le težko slediti. V torek smo bili z

njegovo družino skupaj na plezalni steni, v sredo sva s smučmi hitela na Peco, v četrtek sva *frikala* v Železni Kapli in za petek nama je izbral smer na Jezerskem. Le kdo bi vedel, kam se mu je tako zelo mudilo ... Pogosto mi je rekel: "Zdaj plezaj, ko boš star, ne boš mogel več!"

Njemu starost ne bo dana. A v kratkem življenju je preplezal, prehodil, doživel, videl, ustvaril in dosegel več kot številni v treh dolgih življenjih skupaj.

Najina prva velika zimska tura, ki je mene ponovno zvabila v čarobni svet vertikale, je bila na Jezerskem. Tam sva doživela tudi svojo zadnjo. Pridružil si se številnim prijateljem, ki so leteli na krilih svojih sanj in za vedno ostali v gorah. Del tebe bo večno plaval z oblaki v našem svetu, med prepadnimi stenami in gorami, kjer so razgledi in lepote dosegljivi le izbrancem. Drugi del pa bo za vedno ostal v tvojih treh dekletih, April, Zanu in Evi, tvojih svojcih, prijateljih in alpinistih, ki si jim bil in jim boš vzornik. In v meni. Saj jaz sem ti in ti si jaz. Hvala ti, Grega, prijatelj moj za vedno! ●

*Spominska smer Saše Kamenjeva, poslednji Gregov vzpon
Foto: Andrej Gradišnik*

*Ekipa Daulagiri 98 pred
odhodom iz baznega
tabora proti domu
(Grega stoji drugi z leve)
Arhiv Toneta Škarje*

Tadej Golob

Od Himalaje do tišine

Spoznala sva se na odpravi na Daulagiri leta 1998, na mladinski oziroma kadrovski odpravi, kot smo ji rekli. Naši najboljši. Nikoli več se kje zunaj nismo imeli tako dobro kot takrat. In čeprav nisva bila na hribu nikoli skupaj v trojki, v katerih smo napadali vrh, je bil Grega takoj za to, da me po zaključku odprave spremlja do vasice Tukuče v dolini, od koder so se domačini oglasili z novico, da so našli moj sod z opremo, ki je med pristopnim maršem enemu od nosačev zgrmel v prepad. Na vrh Daulagirija sem se povzpel z izposojeno opremo. Grega mi je posodil čevlje.

Ko smo še z enim Greganom (na odpravi smo prevzeli nekatere koroške sklanjatve), Kresalovim, na začetku junija stopili na severno stran Francoskega prelaza, smo padli v mehke, gnile sneg. Tam, kjer smo dober mesec dni prej hodili, smo se plazili po vseh štirih in nekaj časa razmišljali, da bi jo ubrali v Skrito dolino in po njej v Tibet, ker se je navzdol vendarle lažje plaziti kot vzdolžno po neskončnih pobočjih skoraj sedemtisočaka Tukuče, a je zmagal zdrav razum in ob

pol dveh zjutraj smo tolkli po vratih *lodža* v Tukučah. Dolgo in vztrajno, preden je Heidi (tako smo ji rekli zaradi dolgih črnih kit) odprla vrata. Naslednji dan se je v Tukučah zbrala vsa vas in za štiristo dolarjev smo odkupili moj sod, dali so nam nosača, ki ga je odnesel do Jomsoma, kjer je bilo letališče in kamor sta me pred monsunskim viharjem, ki nam je sledil, bolj odvekla kot pospremila oba Gregana. V Marfi sem namreč pojedel nepalsko pico z

nepalskimi gobami in bruhal, medtem ko je za nami bobnelo nekaj, kar ni bilo videti kot povprečna slovenska nevihta.

V Jomsomu smo ostali tri dni. Pihal je veter, pa se ni dalo leteti. Posedali smo v našem *lodžu*, na rdečih foteljih ob hladilniku, iz katerega so vsake toliko vzeli kakšnega piščanca. Hladilnik je dobival elektriko le nekaj ur na dan, zato je iz njega smrdelo po gnilem. Turistov ni bilo več, po ulicah so peketal majhni tibetanski konji s tibetanskimi jezdec, bili smo edini beli ljudje tam ob začetku monsuna in vse je bilo nekam megleno, kot v filmu *Goli v sedlu*.

Še isto leto se je ubil Duš, s katerim sva nekaj let pred Daulagirijem plezala skupaj. Grega je bil z njim v Densnem slapu v Tamarju, ko mu je, kdo ve zakaj, padel z vrha tega brezveznega kosa ledu pred noge. Mislim, da naju je to še bolj povezal, in skoraj morala sva plezati skupaj. Časovno sosledje mi je ušlo iz spomina, a saj ni pomembno. Preplezala sva dve prvenstveni v obiskni steni nad Krmo, od katerih se ena imenuje

"Dejstvo je, da uživam bolj, ko cilj uresničujem, kot ko je dosežen, in to iz čisto preprostega razloga: ker to pač rad počnem."

Lačen Golob, Frančkovega Škorpiona v Široki peči, pa severno steno Eigerja pozimi, pa Beyond good and evil nad Chamonixom, bila sva na Taullirajuju v Južni Ameriki in še trikrat v Himalaji in 9. oktobra 2000 smo s Flisnikom¹ stali na vrhu sveta.

Ob dvajsetletnici DDT (Daulagiri Dream Team) sva se pogovarjala o tem, da bilo lepo spet pogledati v Nepal, in potem sva to ponovila na Davovem pogrebu. "Pa, dajmo se videt tudi ob kakšni drugačni priložnosti," je ob slovesu rekel nekdo, on ali jaz, ne spomnim se več.

Ko me je Flisnik poklical tisti petek zvečer, sem pomislil, da je to ena teh priložnosti, da je v Ljubljani in da me kliče, da bi šla kaj spit. Ampak je bil tiho.

"Ne govori mi, da je spet ..."

"Ja," je rekel in sem vedel, da je Grega.

Vem, kako to gre, kako bo šlo. Šli bomo na pogreb in bo grozno, grozno bo gledati Evi in *ta mali* in verjetno se ga bomo napili. Naslednji dan in leta bodo, kakor pač bodo, isto pa ne bo več. ●

¹ Koroški alpinist Matej Flis.

Srečanje ekipe z odprave Daulagiri decembra 2018. Zgoraj od leve: Tomaž Jakofčič, Viki Grošelj, Rafko Vodišek, Tadej Golob, Grega Lačen, Blaž Stres; spodaj od leve: Grega Kresal, Miha Marenče, Tone Škarja. Na sliki manjkata Damijan Meško in Davo Karničar, ob srečanju pa so počastili tudi spomin na pokojne Dušana Polenika, Andreja Markoviča, Janka Megliča in Petra Mežnarja.

Arhiv Toneta Škarja

*Dvaindvajsetletni Grega Lačen v taboru dve po prihodu z vrha Daulagirija
Foto: Gregor Kresal*

*Grega Lačen in Tadej Golob počivata med naporno potjo, ko so se fantje odpravili
čez Francoski prelaz v Tukuče po Tedijev sod. Foto: Gregor Kresal*

Tomaž Jakofčič

Greganu

El Esloveno loco¹

"Kdo pa sta to za ena otroka, ki sta zdaj preplezala El Capitan?" je ob novici, da sta dva devetnajstletna *mulota* preplezala zloglasno smer z najvišjo tehnično oceno v velikanski steni El Capitana, vprašal legendarni Janez Jeglič na podelitvi nagrad za najboljše alpiniste. Takrat sem prvič slišal zanj.

Gregu se sladka z alfajorjem.
Foto: Tomaž Jakofčič

Da diha isti zrak, sva spoznala šele nekaj let pozneje, na nepozabni alpinistični odpravi. Njegova prva prava alpinistična odprava je bila Patagonija 1995. Tri mesece je prebil tam. Kadar se je vreme le za hip popravilo, je bil že v steni. A le za kratek čas. Vreme je bilo tisto sezono nadpovprečno slabo. Večino časa je tako prebil v bazi ali v mestu Chalten, od koder se je v bazo vedno vrnil s pladnjem slastnih čokoladnih piškotov, *alfajorjev*, ki jih je naravnost oboževal. Priznal mi je, da na koncu, tudi če bi se vreme uredilo, ne bi mogel več v steno. Več kot deset kilogramov so mu prinesli ti *alfajorji* in hlače je komaj še zapel. Odločil se je, da je tega dovolj, in si rezerviral vse potrebno za odhod domov. Na poslovilni večerji se je srečal z drugimi slovenskimi plezanci. Ravno so končali obilno porcijo mesa, popili pivo in razpoloženje je bilo odlično. Nenadoma so ga prijatelji panično opozorili: "Hej, tvoj avtobus bo vsak hip odpeljal!" Ravno se mu je prijetno spahnilo in mirno je odgovoril:

¹ S španskim izrazom, ki pomeni "zmešana Slovenca", tukaj je zapisan v ednini, so Grega in Tomaža poimenovali domačini v Chaltenu po preplezani prvenstveni smeri na Fitz Roy.

"S polnim želodcem pa res ne mislim *laufat* za avtobusom." In ostal še nekaj dni tam. Tak je bil. Rad je imel veselo družbo, prijatelji so mu pomenili veliko in hitro se je vklopil v družbo. Bil je čas za zabavo, bil je čas za delo in družino in bil je čas za alpinizem. Vse je jemal resno in z veliko žlico.

Ko se je kaj odločil, je bil kot na tirnicah. Ko je enkrat prestopil krajno zev pod steno, se je prelevil v bojvnika brez primere. Bil je alpinist svetovnega formata s težkimi vzponi po vsem svetu. Za promocijo lastnih uspehov ni storil ničesar in slava mu ni bila pomembna. Gojil je najčistejši odnos do alpinizma in plezanja. Bil je pokončen in zelo načelen človek. Morda včasih oster, sam sem temu rekel direktorski. Verjetno je tudi zato tako dobro krmaril poslovno ladjo, odlično stoječi podjetji, ki sta dajali kruh številnim ljudem. V tej vlogi sem ga poznal slabše in predvsem zaradi telefona, ki je "motil" najine plezalne dneve. Kar sem pri tem hitro opazil in občudoval, je bila neverjetna sposobnost hitrega miselnega preklapljanja. Lahko je bil v Ospu, visoki steni v Maroku, visokih Alpah ali Kanadi, nemudoma je lahko, čeprav viseč na izpostavljenem stojišču, opravil zahteven in resen poslovni razgovor, kot bi bil v svoji pisarni, v naslednjem trenutku pa je že stresal duhovite šale, da sva se držala za trebuh.

Kdor ga je imel priložnost bolje spoznati, je lahko videl človeka z najmehkejšo dušo in dobrim srcem, čeprav smo alpinisti od nekdanj čreda egocentrikov, ki skrbimo bolj ali manj za svoje interese. Tudi tu je bil visoko nad nami. Čeprav je bil še daleč od let, ko bi lahko zavzel pokroviteljsko držo, in je bil tudi sam še vedno v vrhu slovenskega alpinizma, je brez kakršne koli zahteve po protiuslugi dajal znatno mesečno študentsko stipendijo mlademu obetavnemu alpinistu. In za to ni vedel nihče.

Izluščiti doživetje, ki bi ga pokazalo v čim celovitejši sliki, je težko, doživetij je preveč. Laže bi se odločil za gorovje, ki naju je najbolj zblížalo in omogočilo najini navezi, da preizkusi svojo moč in najino prijateljstvo v najskrajnejši situaciji. Patagonija. Prvi skupni odpravi na Daulagiri so sledile štiri odprave v Patagonijo. Strmi, vetrovni raz Cerro Almirante Nieto nama je dal "vetra", kar desetkrat sva morala v neurju bežati z nje. Vedno sva govorila, da sva tam naredila akademijo iz spuščanja po vrvi v viharnem vremenu. Uspelo

nama je leta 2005 v dolgem dnevu in z nočnim sestopom; seveda spet v slabem vremenu. Čez dve leti sva šla na Fitz Royu z "dramatiziranjem" še korak dlje. Bila je polnoč. Sestopala sva v najhujšem viharju tiste sezone. Štirideset ur sva že bila na nogah, brez počitka, preplezala sva novo smer v severni steni. Z vrha sva čez kratko skalno stopnjo prišla na začetek kot kost trdega ledenega pobočja. Ob prvih udarcih z aluminijastimi derezami sta obe razpadli. V rokah mi je ostalo le lahko ledno kladivo, na nogah nič. "Daj, bova že, jaz bom plezal pred teboj in ti sekal stopinje," se je drl v oglušujočem vetru in poskusil pomiriti mojo jezo. V naslednjih nekaj urah sva se počasi ob njegovem klesanju plitvih stopinj s popolnoma mokrimi rokavicami spustila do roba južne stene, kjer nama v poplavi pršnih plazov v temni noči ni uspelo najti začetnega spusta. Stoje, drgetajoč na ozki ledeni polički sva počakala dne in nato nadaljevala sestop čez dve sedli. Naslednjo noč, že tretjo brez spanja, sva še vedno sestopala proti Chaltenu. Vsak po svoje sva poskušala z umirajočimi čelnimi svetilkami slediti poti do ceste, kjer naju je čakal prevoz. Zgrešil sem pot in prišel do široke reke. Nekaj kilometrov gostega gozda me je ločilo od dogovorjenega mesta. Ko sem to dojel, sem začel panično teči ob reki navzdol, dokler nisem v daljavi zaslišal kričanja. Bil je Grega, ki je ob eni uri zjutraj že prišel do taksija. Kljub izredno naporni tri-dnevni turi brez spanja me je odšel iskat in me našel po eni uri. Če ne bi v življenju storila nič več drugega, bi naju ti trije dnevi zblížali za vedno.

svojih staršev, mnogokrat sem bil temu priča. Družina je bila zanj najpomembnejša svetinja, ki se ji je predajal vsak možni trenutek. A alpinizem je bil del njega in v zadnjih letih je kljub obilici dela in časa, preživetega z družino, vse več plezal. Kako? Odgovore najdemo v knjigi Milana Romiha, in to v

Grega Lačen ponoči v neurju na vrhu Fitz Roya
Foto: Tomaž Jakofčič

"Menim, da je najmanj in tudi največ, kar lahko alpinist stori za ponesrečenega soplezalca, da prepleza lepo in zahtevno smer in mu jo posveti v spomin. Resnično pa si želim, da mi tega ne bi bilo treba več početi, saj jih je bilo že preveč!" Novo smer, ki sta jo Jaka in Grega preplezala v Fitz Royu, sta posvetila Ožbeju Povsodu, dobremu Gregovemu prijatelju, ki se je prejšnjo jesen smrtno ponesrečil. Poimenovala sta jo Zadnji dnevi raja.

Tudi z drugimi prijatelji je preplezal divje stvari. Nove smeri v treh najslovičnejših andskih stenah: Huantsán, Cayesh in Tauliraju. Vrh dveh osemti-sočakov. Neskončno število zelo težkih skalnih in kombiniranih smeri v Alpah, Patagoniji in Kirgiziji. Prvi raztežaj smeri v steni El Capitana ni premogel enega samega varovala, ki bi obdržalo padec.

Grega, kako da se nisi nikoli približal tisti tanki meji? Vedno si vse naredil brezhibno, nikoli nisi doživel bližnjih srečanj s smrtjo, ki jih imamo na zalogi vsi drugi. Zelo si nas razvadil, za nas si bil nesmrten. Zdaj pa ... Zakaj se je moralo vse, brez predhodnih opozoril, nakopičiti v en sam trenutek?

Saj dobro vem, hitel je k svojim najdražjim, otrokoma Žanu in April ter ženi Evi. Prav v teh dneh bi praznovala deseto obletnico poroke! Saj ga ni nihče priganjal, imel je svobodo, a posnemal je zgled

retoričnem vprašanju: "Kaj je tisto v nas, kar so krila ptici in deževne kaplje reki?"

Vedno sva se zbadala in se smejala na račun verskih prepričanj najinih izvornih družin, ti rdeč, jaz bel. In zdajle te bom spet zbadel, zato ker mi tokrat ne moreš vrniti, in zato ker si želim, da bi bilo to res! Se vidimo tam zgoraj, dragi prijatelj, nad oblaki in gorami. Ni vrag, da se bova spet kot leva borila v najini večni plezalni tekmi. A tokrat te bom, za razliko od zadnjih nekaj let, brez milosti porazil. Ker ti zamerim, da si nas takole zapustil! Zapustil si nas lačne tvojega smeha, tvoje skrbnosti in tvoje tolažbe!

Hvaležen sem usodi, da smo imeli v njem tako dobrega prijatelja, učitelja, učenca, dobrotnika, zaupnika in angela varuha.

Sebičen sem, tako kot so sebični vsi drugi tvoji prijatelji. Hočem te nazaj! ○

Jurij Gorjanc

Čez goro k Očetu

Tam se spet snidemo

Ta Prežihova povest se mi je sprehajala v zavesti, ko sem v začetku devetdesetih neko soboto kot študent skozi Kamnik pešačil iz Ljubljane proti rodnim Prevaljam. Ko sem zvečer ves utrujen obsedel na pločniku avtobusne postaje v Črni, je nekajkrat, kot bi me opazovala, okrog Plečnikovega spomenika zakrožila *katrca* v skrajnem nagibu amortizerjev. Ko si izstopil iz nje, sem te takoj spoznal, čeprav sem do takrat skoraj več vedel o tvojem očetu kot o tebi. Najina očeta sta namreč z alpinističnimi odpravami ponesla ime Koroške po Sloveniji, Jugoslaviji in širše. Pot, ki je postala romanje, sem tako zaključil z zasebnim taksijem do svojega doma.

Grega med poskusom prvenstvene smeri v Mali Raduhi
Foto: Andrej Jež

Med vožnjo sva malo govorila, a se veliko pogovorila. Zdi se mi, da se je takrat rodilo prijateljstvo. Že takrat sem vedel, da veljaš med alpinisti za zelo nadarjenega. Najin preudarni prvi alpinistični učitelj Milan Plesec mi je nekoč zaupal: "Grega me je v skali

presenetljivo hitro prerasel, naprej sem ga spremljal in podpiral od daleč."

Alpinizem si zajemal z veliko žlico. Zame in za mnoge nedosegljiv ideal, poln občudovanja. Po krajših mednarodnih odpravah in številnih skalnih in kombiniranih vzponih doma in v tujini si vstopil v svetovni alpinistični vrh; z Daulagirijem si prebil led in pokazal, da so najvišji vrhovi sveta dostopni tudi Korošcem. Za tabo s(m)o si upali tudi drugi. Na Karničarjevi odpravi Skieverest 2000 si tako kot Davo in Franc Oderlap izžareval nalezljivo željo po uspehu, skoraj v pripravljenosti na vse ali nič. Himalaja pač ne prenese polovičarjev. Stal si na vrhu sveta! Usoda je takrat od tebe zahtevala le prste na nogah.

Ko sva ležala v hotelski sobi v Katmanduju, si mi pokazal fotografijo in razodel, h komu te vleče srce. Z vsem srcem in dušo sem ti privoščil zakonsko in družinsko srečo, ki sta jo z ženo Evo kmalu zatem spočela na Koroškem. Zaslutil si, da lahko alpinizem vodi v globoke medsebojne odnose, da to naše početje ni samo sebi namen.

S plezanjem v gorah si nadaljeval v silovitem tempu, a si obenem globoko iskal, tako kot jaz, smisel našega tuzemskega bivanja; alpinizem si želel vtakati v vsakdan – vase, v družino, v delo svojega uspešnega podjetja. Brez plezanja si nisi predstavljal življenja. Kljub najinemu različnemu svetovnemu nazoru sem dojel, da sva na "isti valovni dolžini", čeprav se tega ni dalo ubesediti. Za to nisva niti čutila potrebe. Če sem rekel Bog, si ob tem čutil spoštovanje, če si ob misli na svojce izrazil predanost, sem vedel, da nisi ničesar pridržal zase.

Odprava Koroška 8000 na Broad Peak leta 2012 se je rodila iz oporoke Franca Oderlapa in predvsem iz vajinega prijateljstva z alpinistom Andrejem Gradišnikom ter želje, da Korošci zaznamujemo himalajizem s prvo lastno odpravo na osemtisočak. Ne bi se moglo iziti bolje: kot vodja si na 8050 metrov visoki vrh pripeljal pet alpinistov in vse od nas, Andreja, Mateja, Ilija, Tadeja, Saxa in mene, tudi nazaj domov. Privoščil in želel si nam uspeh. Kdor takrat ne bi dal vsega od sebe, bi te užalil!

"Po duši sem romantik, kaj pa je alpinizem drugega kot ena sama romantika!?"

Na začetku novega leta sva si pisala kratka sporočila, si pošiljala fotografije zasneženih gora, ko si me spomnil na duhovni dogodek: z Evo sta se pred desetimi leti poročila. Razbral sem, da slutiš, kako poleg našega vidnega bivanja poteka vzporedno življenje – tisto duhovno, v katerem se vsi srečujemo na najbolj pristen način in ki mu nikoli ni konca. Dojemam, da je to, kdo smo in kdo postajamo, pomembnejše od tega, kar dosežemo ali opravimo. Ti si tudi dosegel ogromno in zdaj poznaš življenje bolje od nas. Čeprav poznam bivanje na tem svetu le površno, pa vem, da smo v božjih očeh lepši, kot si mislimo. Grega, odšel si tja, kjer se snidemo. Čez goro k Očetu.¹ ◉

¹ Gorjančev zapis Gregu Lačnu v spomin je bil objavljen na spletni strani časopisa *Večer*. Z dovoljenjem avtorja in uredništva *Večera* ga objavljamo tudi v *Planinskem vestniku*.

*Grega deli sladkarije otrokom v Askolah, Pakistan, leta 2012.
Foto: Ludvik Golob – Iki*

Grega Lačen se je kot šestnajstletni fant leta 1992 pridružil takratnemu črnjanskemu alpinističnemu odseku in kmalu začel nizati plezalne uspehe. Pri osemnajstih letih je opravil alpinistični izpit in že takrat izredno vplival na razvoj alpinizma v Črni na Koroškem. Leta 1998 je prejel nagrado za perspektivnega

"Bolje en dan lev kot celo življenje ovca."

alpinista leta, z dvaindvajsetimi leti je stal na vrhu Daulagirija, čez dve leti pa je postal eden izmed sedemnajstih Slovencev, ki so do takrat stali na vrhu

Mount Everesta. Njegova alpinistična bera je izjemno bogata. Opravil je več kot šeststo vzponov, udeležil se je več kot dvajsetih odprav. Bil je zavzet organizator več koroških odprav v Himalajo in Južno Ameriko, vodil je prvo koroško samostojno alpinistično odpravo na osemtisočak Broad Peak, kjer je vrh doseglo kar pet članov odprave. Loteval se je različnih smeri povesod po svetu. Čeprav je bil vrhunski alpinist v svetovnem merilu, se je rad vračal v naročje ljube domače Pece ... Črnjani so Grega Lačna dvakrat nagradili z občinsko nagrado, z bronastim in zlatim grbom. ◉

Andrej Jež, Alpinistični klub Črna na Koroškem

*Štiriindvajsetletni Grega Lačen na vrhu sveta s prijateljem Tadejem Golobom
Foto: Matej Flis*

Kaj sem jedel na turah

Hribovske malice in južine

Jesenski dan, ves topel in zlat od barve macesnov, poln modrine neba ter ostrih jasnih obrisov sten in gora čez dolino. Pogled na drugo stran seže po Koroški z modrimi lisami, jezeri, na obzoru pogled zaključujejo pobeljeni vrhovi Visokih Tur. Na Trupejevem poldnevu sva.

Zraven je moj najpogostejši sodrug v gorah, Miro. Čehov Miro po domače, za prijatelje tudi Mirko ali kar Pastir. Ima vse običajne nujno potrebne lastnosti dolgoletnega gorskega zasvojenca. Odlikujeta ga še njemu lastni iskrivost in hudomušnost. Pa še nekaj, izredno rad je, in to dobro in veliko. V tej panogi je v gorah neprekosljiv. Njegov nahrbtnik vsebuje ne navadno velik izbor hrane in pijače.

Kadar obnavljam gorska doživetja, jih marsikdaj obudim tudi na tako prozaičen način, kot je malica, ki se mi je tam zgodila. Zato v tem pisanju predstavljam nekaj spominov o prijateljih, preteklosti, lepih dogodkih in drobnih veseljih, ki nam gorska potepanja in življenje nasploh poživijo in napravijo večno.

*Na Viš tokrat
nismo prišli ...*

Foto: Tomaž Marolt

Najini soprogi sta se odločili povzpeti se na Viš, midva sva bila določena za spremljevalca. Takrat je moral

Mirko gledati na svojo boljšo polovico in se še posebej izkazati. Pred kočo Corsi smo si v lepem vremenu pripravili pogrinjek, na katerega je Mirko razprostrl svoj izbor: vložene gobice, kisle kumarice, papriko, sir za mazanje pa še dve meni neznani vrsti sira, svežo salamo, njegovo nepogrešljivo slanino, kuhano klobaso, mrzlo pečenko, slanike, paradižnik, hruške, banane ... In smo se gostili in mastili, pritegovali poglede ostalih obiskovalcev in oskrbnika. Ta nas je prišel nekajkrat pogledat in bil ves nejevoljen, ker mu nismo dali zaslužiti. Približno na sredini malice smo začeli misliti na pijačo. Skočil sem na oglede v kočico (gledat cenik!) in ugotovil, da bo najprimernejše vino. Pa ne zato, ker bi se najbolj prileglo na vse, kar smo jedli, ampak bilo je najcenejše. Oskrbnika sem spravil v boljšo voljo in se družbi prismejal s prvega pol litra merlota. Hitro je bilo po njem, sledil mu je drugi pa

tretji, za četrtega je dal oskrbnik, saj menda v celi sezoni ni srečal družbe, ki bi popila več vina naenkrat. Hrano smo pospravili, vino popili, sonce je zlezlo že visoko in naša morala tudi. Soglasno smo ugotovili, da ni treba vedno po vrhovih laziti, in smo se rajši odpravili proti škrbini in na Bele vode občudovat kozoroge in gamse. Miro s svojo Tadejo po ovinkih skozi tunel in greben, jaz z Emo pa bolj naravnost, da sva potem lahko dalj časa ležala in mižala na trati pred bivakom Gorizia.

Če je tura kratka ali pa se nanjo nimaš časa pripraviti (to je takrat, ko se glede na razpoloženje in vremenske razmere za gore zmenimo šele pozno zvečer, odidemo pa navsezgodaj zjutraj), bo v Mirkovem nahrbtniku vsaj kos slanine. In ko ga potem zbadamo, da ta kos nima na belem mastnem polju nič rdečih mesnatih peg, odgovori: "Če ni za jest, bo pa za zlato žilo mazat!"

Pred mnogimi leti sva se odločila plezati Raz Sfinge. To je šlo takrat malo počasneje in se je pod njo še spalo. Večer naju je ujel v grapi Prusik-Szalayeve smeri. Nič nama ni bilo hudega, samo drugi dan sva v Sfingi neumno zašla, obrnila in pozneje nadaljevala iz stene po prej omenjeni smeri. Proviant je že ves pošel, vendar bolj kot lakota naju je žejalo. Na robu stene je Mirko iz nahrbtnika potegnil rešitev za najino žejo – tubo hrena. Da ga ne bi poslušal. Vso pot sestopa čez Plemenice in Luknjo me je po ustih in grlu peklo in žgalo in šele v Triglavski Bistrici sem ta vulkan za silo ukrotil.

Kako pomembno vpliva hrana na razpoloženje in pozitivno razmišljanje, sem zaznal na našem prvem

velikem odpraverskem potovanju v Hindukuš. S Poljaki – v njihovi režiji in logistiki ter z njihovo hrano. To so bili časi, ko so tam jedli paštete in klobase najslabše kakovosti, meso pa so jemali Rusi; ribje konzerve so bile polne kosti in nepravilno rezanih kosov rib, fileji so šli k Rusom. To, da je vse boljše pripadlo Rusom, so Poljaki uporabili za opravičilo. Zavedali so se, da smo navajeni drugačnih standardov. Vsa stvar je trajala več kot tri mesece. Na poti tja grede je še nekaško šlo, ko pa smo prišli pod Nošak, so se v bazi in na hribu začele težave s hrano. Čaj je bil samo pravi črni, grenak in na hribu popolnoma neprebavljiv. Konzerv s pripravljenimi jedmi skoraj ni bilo, razen nekakšnih vampov in polnjenih paprik. Še najbolj so se obnesle razne instant juhice, okus nam je bil domač. Nismo imeli nobenih sokov, napitkov; sladkarije in čokolada

*Pred mnogimi leti sva se odločila plezati Raz Sfinge.
Foto: Franci Horvat*

*Na kesonu tovornjaka zaradi "posvečenega" kartona ni nihče dobro sedel, saj se ni dalo iztegniti nog.
Foto: Franci Vrankar*

Razmere v Jalovčevem ozebniku so bile dobre, vendar nam je nastajajoča strmina jemala dih in besede.

Foto: Franci Horvat

so bile na meji prebavljivega, nobenega kompota, marmelade tudi ne. Zato pa dovolj paštet, ribjih konzerv in konzerviranega sira ter kruha. Hrane je bilo dovolj, vendar je bila enolična, enostranska in neokusna. Zato ni čudno, da smo se po taborih in bazi začeli spogledovati z drugimi odpravami in z nekaterimi odkrito menjali konzerve ali pa preprosto *nažicali* recimo vrečko kamiličnega čaja in pol doze marmelade. Z gore sem si zapomnil, da naju je bolgarska ekipa, ko sva se z Janetom vračala z vrha na 6500 metrov, pogostila s celim litrom pogretega ananasovega kompota. Ko pa smo reševali tri Japonce, ki jih je prizadela višinska bolezen, je imel naš zdravnik z njimi 48 ur resnega dela; ko so se zmazali iz najhujšega, jim je zaukazal jesti. Vedno vljudni in prijazni Poljaki so jim postregli z redko juhico iz rdeče pese, v njej so bili vkuhani tortelini. Kakšne grimase so delali Japonci – hranili smo jih po žlici kot majhne otroke, zato vsiljene hrane sploh niso zmogli zavrtniti.

Ko so Bolgari odšli, so nam prepustili del svojih zalog. Najbolj nas je mikala polna 20-litrška posoda. Ni imela nobenega napisa in odpirala se je z majhno odprtino na vrhu. Imeli smo fiksno idejo – da je v njej slivov kompot, tega smo videli Bolgare večkrat jesti. Ko je izginila prva roka v odprtino in izvlekla – vložene črne olive, si lahko zamislite naše razočaranje. So pa vseeno popestrile prehrano.

Ko smo se vračali z gore, nismo več posegali po hrani iz skupnih zalog. V dolini Wakhan, kjer smo prišli do ceste, smo se odločili, da slovenski del odprave kupi

ovco, ki smo jo potem sami na ražnju pekli, pekli in nikoli spekli. Zalivali smo jo z oljem iz ribjih konzerv, ki smo jih imeli na pretek, začimb – razen soli nismo imeli, drva smo morali kupiti od domačinov. Seveda smo jo jedli, in zato verjetno vsi staknili grizo, ki se je nisem znebil še več kot pol leta po prihodu domov.

Ob vrnitvi čez Afganistan se nismo dali več motiti, niti zdravnikovih nasvetov in groženj nismo poslušali. Slastni pilau, non, kebabi, paradiznik, čebula, marellice, murve, grozdje in dinje so postali naša hrana.

Dokončen razdor med nami in Poljaki je zaradi hrane povzročil Marjan. Na kesonu tovarnjaka se je, razen ekipe in opreme, na osrednjem in najvarnejšem mestu vozil karton, v katerem so bila jajca v prahu. Ne spominjam se več, ali so ga Poljaki hranili za zlato rezervo ali so hoteli z njimi trgovati z domačini. Zaradi tega posvečenega kartona ni nihče dobro sedel, saj se ni dalo iztegniti nog. Marjanu je bilo vsega dovolj, med vožnjo ga je zagrabil in vrgel s tovarnjaka.

Prah, ki ga je dvigal vozeči kamion, se je obarval z neverjetno lepo rumeno barvo. Poljaki pa so *kukali*, da je ravnokar vrgel stran tri tisoč *jajk*.

Ko smo "vrhunstvo" v stenah prerasli, smo se začeli spogledovati še z drugimi gorskimi radostmi. Turno smučanje smo usvojili, seveda s klasičnimi alpskimi smučmi in vezmi ter pancercji v nahrbtniku. Za potrditev smo se odpravili v Jalovčev kuloar (ozebnik). Razmere so bile dobre, vendar nam je nastajajoča strmina jemala dih in besede. Na robu, kjer smo počivali

in se razgledovali, je htel Mirko pripravljati eno svojih gostij, celo steklenico piva je imel s seboj. Meni je grozna črna luknja, po kateri bom moral smučati, zavezala grlo. Nisem mogel pojesti niti grizljaja in spiti niti požirka. Začeti je bilo najteže, potem so smučki stekle in črnina kuloarja je postala svetlejša. Ko smo prismočali niže na sonce, se mi je začelo kolcat po zamujeni južini in pivu.

Na večer, preden je bila za naslednje zgodnje jutro napovedana vaja GRS Kamnik, smo se zbrali na Kokrskem sedlu. Beseda je veselo tekla, večerja je bila že pospravljena, ko nas je oskrbnica Bernarda presenčila z glasnim vprašanjem: "Kdo bo palačinke?" Prijavljenih je bilo toliko, da se je s svojimi pomočnicami pošteno oznojila, preden smo bili vsi postreženi. Bile so takšne, kot smo jih bili navajeni doma, malce debelejše in močnejše zapečene ter namazane z marmeladno. Pa se je našel nekdo s steklenico viskija in svojo porcijo palačink pokapljal z njim ter prižgal z vžigalnikom. Svojo porcijo je flambiral, kar nas je ostale tako navdušilo, da smo skoraj vsi naredili enako. Pogasili smo luči in vsa jedilnica je zrla v modre plamenčke na krožnikih, ki so topili marmelado in skupaj z viskijem ustvarili sok, v katerem so palačinke dobile popolnoma nov okus. Viskija je zmanjkalo, palačink tudi in udeleženci vaje smo se morali pobrati spat.

Mrzle novembrske sobote sem se priključil Janetu in Mariči. S seboj sta vzela tudi hčerko Mojco, mislim, da je takrat hodila v drugi ali tretji razred osnovne šole. Nismo hoteli prav daleč in visoko. Na Kopiščih smo zavili proti Martinj steni. Želeli smo na Varvanje, kjer so ostanki partizanskih bunkerjev. Je bilo premrzlo, zato smo po prečni poti ušli na Dol. Tam nas je presenetilo, da se je v eni od koč kadilo iz dimnika. Prijazno so nas postregli s čajem, ob katerem smo pomalicali. Moj delež v skupni malici je vseboval tudi trdo kuhana jajca. Prav ta si je Mojca očitno najbolj zapomnila. Ko so v šoli naslednjič pisali prosti spis, je opisala naš izlet. Njena starša sta mi ga pokazala. Stavek, v katerem govori o naši malici, se je glasil približno takole: "Jedli smo salamo, sir in Vrankarjeva jajca."

Janez in Dušan sta bila moja prva resna soplezalca. Skupaj nam je uspelo preplezati kar nekaj smeri, predvsem pozimi. Dušan je to početje kmalu opustil, Janez pa je eden tistih, ki s tem ne more nehati. Z ženo Vando sta pogosta obiskovalca gora, predvsem odmaknjenih sten in grebenov.

Za zimske vzpone smo potrebovali goro opreme, ne samo za v steno, tudi bivak opremo in vse za kuhanje. Prebrali smo vso dosegljivo literaturo o zimskih vzponih. Vse je močno prevzel opis prve zimske

*Razgledi na okoliške gore iz baze
Foto: Franci Vrankar*

ponovitve Čopovega stebra, ki smo ga našli v *Planinskem vestniku*. V tem opisu smo našli recept za "pijačo bogov". Sestavin je malo in priprava preprosta. Odločili smo se, da nas bo ta pijača spremljala tudi na naših zimskih podvigih. Prvič in mislim, da zadnjič, smo zadevo preizkusili v mrzlem, mokrem bivaku pri opravljanju zimske ponovitve Nedeljske smeri v Planjavi. Imeti moraš kuhalnik, posodo, sneg, da si natopiš vodo, čokolado v prahu in žlico, da mešaš in pokušaš. Pijača je seveda zanič. Dobro je samo to, da v tem dolgem času, v bivaku brez spanca nekaj počneš, da zaužiješ nekaj toplega s kakšno kalorijo povrh. Smo ugotovili, da je čaj namesto opisanega mnogo okusnejši.

V tistem obdobju smo imeli srednješolci vedno športni dan na petek, ko se je po navadi začela skakalna tekma v Planici. Toliko športnega spoštovanja pri učiteljih telovadbe in pri razrednikih smo že pridobili, da smo lahko namesto na ogled Planice odšli po svoje v hribe. Koledarska zima se je iztekala. Z Dušanom in Janezom smo želeli opraviti prvo zimsko ponovitev Kamniške smeri v Vršičih. Podarjeni športni dan smo izkoristili za to.

V petek smo dostopili, opravili z vstopnim raztežajem in napeli vrvi. Prespali smo na Korošici in nadaljevali plezanje v soboto. Smer je kratka, vendar zelo strma, a z obilo tehničnega plezanja smo uspeli. Vzelo nam je veliko časa, noč nas je ulovila v votlini, tik pred koncem smeri. Tam smo za nameček naredili nemoogočo "solato" iz štirih vrvi. Da smo jo rešili, smo se morali vsi razvezati. V ihti in jezi bi nevarovan skoraj zdrsnil iz poledenele votline.

Uspelo nam je položaj rešiti in ponoči izplezati iz stene. Ko smo se v globokem snegu in temi prebili do vznožja k nahrbtnikom, je bila naša želja – hrana. Vendar je bila v njih samo takšna za kuhanje. To smo storili mnogo pozneje v zimski sobici na Korošici. Tam v snegu smo se morali zadovoljiti z lončkom domače Čehove slivove marmelade, ki smo jo lovili s prsti in jih oblizovali. Drugi dan, na dnevni svetlobi, smo se lahko ogledovali, bili smo kot majhni otroci, okoli ust in skoraj do ušes popackani z marmelado.

*Edino živo bitje poleg članov odprave
Foto: Franci Vrankar*

Skoraj petdeset let je že, odkar smo mladinci iz PD Mengeš obiskali Durmitor. Prehodili smo ga, tudi nekaj malega preplezali po dolgem in počez. Dokler smo na ture odhajali iz glavnega tabora pri Črnem jezeru, pri oskrbovanju s hrano ni bilo problemov. Večje težave so nastale, ko smo se preselili v osrčje skupine, k Škrčkim jezerom. Vsi smo bili mladi in strašni jedci. Pri vsaki hrani smo morali jesti kruh. Zato sva z Dušanom opravila takšno turo, da sva jo zaključila v Žabjaku in se z novo zalogo kruha vračala k jezerom. V trgovini sva nakupila predvsem kruh in še nekaj malenkosti, ki jih je izbiral Dušan. Je bil le starejši od mene in je že vedel, kaj potrebujeva.

Tisto, "kar potrebujeva", je zvečer razstavil ob šotoru. Približno en kilogram domačega sira, kozarec vložnih kumaric, hlebec kruha in liter Carice Ružiče (starejši se morda še spominjate tega vina, zelo podobnega našemu cvičku). Vse sva pospravila, bila vesela in razposajena, še z nočnim kopanjem v Črnem jezeru sva skoraj poskusila, a naju je hladna voda odbila. Drugi dan sva se potila in bentila nad velikanskimi hlebci kruha, ki jih nikakor nisva mogla uravnoteženo spraviti v nahrbtnike na dolgi poti do lačnih prijateljev.

Odprava na Grenlandijo je bila izkušnja brez primere. Hodili in plezali smo po območju, kamor še ni stopila človeška noga. Praktično vsak korak je bil storjen s posebnim zanosom. Vsakdo, ki ga gore zasvojijo, goji željo stati na vrhu, kjer ni bilo še nikogar. Ni bilo opisov, fotografij, točnih zemljevidov, odprava je raziskovala. Alpinistično delovanje je bilo postavljeno skoraj v drugi plan. Saj smo rajši iskali najlažje dostope na neosvojene vrhove, kot iskali težave v deviških stenah. Zadnje dni odprave smo šele opravili nekaj ekstremnih alpinističnih vzponov.

Značilnost odprave je bila odvisnost od tehnike. Izbrali smo helikopterski prevoz, na ta način smo hitro prišli na območje, na katerem smo želeli delovati. Zaradi cene prevoza smo morali minimalizirati prtljago. Tudi hrana je bila izračunana v deagramih.

Helikopter nam je omogočil dostop do čudovitega gorskega območja na robu visoke ledene plošče Grenlandije, postavil pa nas je tudi v neverjetno odvisnost – v civilizacijo smo se lahko vrnili samo na isti način. Nobena druga možnost vrnitve ni bila odprta. Vse je slonelo na zaupanju v družbo, ki je opravila prevoz, še radijske zveze nismo imeli. Zgodilo se je prav tisto, kar nas je vse najbolj skrbelo. Helikopterja na dogovorjeni datum ni bilo, ni zamudil samo enega ali dveh dni – ni ga bilo deset dni.

Kako dolge so postale ure čakanja. Premlevali smo alternative, možnosti, vzroke in prišli do tako ekstremnih zaključkov, kot so: razbili so helikopter, pilot je izgubil karto, kjer je lociral naš tabor, nimajo goriva – nova naftna kriza, vojna ...

Celodnevna svetloba, značilna za ta čas na visokem severu, ki nam je bila pri plezanju v veliko pomoč,

je postala moteča. Prelepe gore in ledeniki so postali mračni, turobni, sovražni. Zaradi pričakovanja, da lahko helikopter prileti vsak trenutek, se na ture nismo več odpravljali. Čez nekaj dni tudi zmogli nismo več. Hrane je zmanjkalo oziroma smo porabo omejili na minimalne kalorije, ki naj bi zadoščale, da z obstoječimi zalogami preživimo čim dalj časa. Najprej smo omejitve začutili zaradi plina. Pogreli smo zgolj toliko, da smo lahko pripravili instantno hrano in jo potem kvečjemu mlačno pojedli. Duševne stiske, nastale zaradi brezizhodnega položaja, je potencirala tudi fizična nemoč; pomanjkanje hrane se je hitro kazalo na našem obnašanju. Komaj smo zmogli, gazeči sneg, izpisati velikanski SOS. Delitev obroka na enake dele je postala zelo pomembno opravilo. Pri juhi smo morali paziti, da ni kdo vedno zajel samo tekočine, drugi pa večkrat zapored vkuhanih mesnih cmočkov. Pri čokolini, ki je bil gost, smo morali paziti, da si ni kdo prevečkrat naložil žlice s kupom. Velikost žlice, ki jo je uporabljal posameznik, je postala pomembna.

Ob taboru smo že od samega začetka delovanja odprave v sneg izkopalni luknjo za odpadke in smeti. V novo nastalem položaju je ta jama postala nenavadno zanimiva. Iz nje smo vlekli že izpraznjene konzerve in jih na novo polizali, izpraznjene tube majoneze, gorčice, meda (tudi med smo takrat imeli v posebnih plastičnih tubah) smo izravnali in z nožem razrezali, da smo iz vsakega vogalčka lahko potegnili ostanke. Zvezda naše odpravarske hrane so bila prekajena puranja bedra. Obrane kosti, najdene v luknji, si je Borut izbral za kuhanje juhe. Zaradi pomanjkanja goriva mu namera ni najbolj uspela. V prvih dneh delovanja odprave smo opazili edino živo bitje v vsem trajanju odprave. Drobne vrabčka so

verjetno vetrovi prinesli od obale v notranjost. Vsega nemočnega smo z lahkoto ujeli in prenesli v veliki šotor, kjer se je nekajkrat prestopil, globoko vdihnil in se zvrnil. Tudi njega smo odložili v slavno luknjo, in ko smo ga iskaje ostanke hrane, ponovno odkrili, smo se spogledali in šele takrat v popolnosti dojeli svoj položaj. Povedati je treba, da smo vsi člani preizkušnjo vzdržali pokončno in dostojanstveno. Nobe nih izbruhov najslabših človeških lastnosti ni bilo, še danes sem vesel, da jih je vsakdo uspešno zatrl. Vsake toliko časa se je kdo za dve ali tri ure odpravil na samostojen sprehod okoli tabora. Samo pordele oči so kazale na travme, ki so se v njem dogajale. Mira je prizadelo najhuje, brez fizičnega ali bolezenskega vzroka je izgubil sluh. Ostali smo devetdnevno čakanje preživeli brez posledic. Izkušnja je bila tako močna in obremenilna, da se po zaključku odprave niti enkrat več ni srečala vsa ekipa, do zdaj. Za čakanje je bilo krivo neprekinjeno slabo vreme ob obali, piloti zato niso tvegali poleta.

Povedati vam moram še, kakšna je bila južina na Trupejevem poldnevu. Z eno besedo – neponovljiva. Mirkova tašča je dan pred najino turo praznovala neki okrogel jubilej. Da bi pogostila povabljenega, je izbrala gostinske mojstre, ki so pripravili pravi banket. In Mirko je s seboj v nahrbtniku prinesel lepo v škatlo zložene in v folijo zavite malodane vsake jedi po dva kosa. Enega zanj enega zame. Kruhki s kaviarjem, lososom, pršutom, salamami, sedem ali osem različnih sirov, posebne vrste slanega in sladkega peciva, grozdje in melona, na koncu pa še slatne tortice. Pravi banket na visokem nivoju – mislim na kraj dogodka, in ne najinih malenkosti. ●

Jesenski dan, ves tapel in zlat od barve macesnov, poln modrine neba ter ostrih jasnih obrisov sten in gora čez dolino. Na Trupejevem poldnevu sva.

Foto: Andrej Trošt

Damjan Slabe

Lidija Honzak
v Jezerskem Stogu
Foto: Damjan Slabe

Resnična dama slovenskega alpinizma

Pogovor z Lidijo Honzak

Jutro se je prevesilo v dopoldan, ko smo vsi trije stopili na leseno teraso njene prikupne hiške v Retečah. Vrt, na katerega vodijo prav tako lesene stopnice, obdaja nekaj visokih dreves, globoko spodaj teče Sora. Januarsko sonce je bilo še nizko nad Polhograjskimi Dolomiti in morali smo raztegniti senčnik, da je Maja lahko naredila nekaj posnetkov. Medtem sem opazoval Lidijo, kako se zna postaviti, z urejeno pričesko, skrbno izbranimi uhani, ki so se prilegali nežno rumenemu puloverju iz kašmirja. Kdo bi si mislil, da se taka dama prav tako dobro znajde, ko nenavezana pleza na izpostavljenem grebenu ali drsi s turnimi smučmi po zasneženi strmini.

Plezati si začela leta 1978. Kdaj se je začelo tvoje navdušenje nad gorami oz. kako je bila "spočeta" Lidija alpinistka?

(Smeh.) Imela sem zelo klasično pot. V hribe smo hodili s starši.

Ob neki priložnosti si s posebno milino govorila o počitnicah, ki si jih preživljala z njimi na Planini Dolga njiva pod Velikim Zvohom. Zakaj?

Ta planina mi je ostala v zelo lepem spominu. Vzpe-li smo se s Krvavca in tja vse znosili. Bili smo gostje pri Lori, v njeni koči. Ona je bivala spodaj, mi pa na

podstrehi. Pasla je krave, pri njej smo dobili žgance in mleko. Še zdaj se spomnim, kako lepo je dišalo seno, na katerem smo spali, skozi razpoke v strehi pa je v prostor lila svetloba. Nisem imela igrač, igrala sem se na tistih krasnih kupčkih skal, pokritih z rožicami. Imela je psa Čerija. Ko sem se skotalila po bregu in se drla, me je prihitel "reševat". Ko sem videla, da teče proti meni, sem bliskovito vstala! Celó kopala sem se v koritu, čeprav je bila voda ledeno mrzla. Z očetom sva se sankala na zaplati snega, in to kar na leseni *dilci*. Na koncu se je *dilca* zarila, jaz sem zletela čez lužo, oče pa naravnost vanjo!

Kako to, da si pristala ravno na AO Ljubljana-Matica in se nisi raje vpisala v alpinistično šolo na Akademcu?

To je bilo čisto naključje. Moja sosedka je že bila na Matici. Nenehno sem ji tečnarila, naj mi pove, kdaj se bo začela alpinistična šola. Potem sem se nekoč pri dvajsetih odločila, da je že čas, da grem v disko. Tam sem jo srečala in povedala mi je, da se šola začenja.

Če izvzamem sprejem med alpiniste, o čemer smo že brali v *Planinskem vestniku*, kaj ti je ostalo najbolj v spominu iz časa, ko si obiskovala mati-čarsko AŠ na Trdinovi?

Imela sem res klasično pot. Že prej sem bila v mladinskem odseku. Na ture smo hodili zgodaj, ob šestih na avtobus, v slogu "Na nebu zvezde še žarijo, v dolini tihi slap šumi ..." (*Zapoje.*) Potem sem prišla na alpinistični odsek in jeseni je bil že sprejem. To je bil zame totalen šok. Bilo je precej pijače. Nekdo je razbil stol, ki se mu je odlomila noga, in ga vrgel v peč. Potem je v peč letelo še kar nekaj pohištva. Ju hu! Je kazalo, da bo peč razneslo.

Kaj pa sama šola?

Vodja je bil Janez (Marinčič). Že takrat v disku mi je sosedka rekla: "Ta je pa vodja." Potem se je Janez *zagrebel* zame in sem začela plezati z njim. Beš (Zoran Bešlin) je bil dolgo časa ljubosumen name, ker sem mu prevzela Janeza, s katerim sta prej veliko plezala. Že ko sem plezala petice, me ni hotel priznati za tečajnico.

Ste imeli tudi skupne ture?

Tudi. Ledeniškega tečaja na Pastirici pod Grossglocknerjem se spomnim predvsem zato, ker mi Beš ni hotel povrniti stroškov, češ da sem zgolj simpatizerka. (*Se zasmeji.*)

V tvojih alpinističnih začetkih je bil pomemben inštruktor Janez Marinčič, s katerim sta postala tudi par in si pozneje ustvarila družino. Kaj si se od Janeza naučila v plezalskem smislu?

Grozno veliko! To je bila generacija, kot prej še drugi, npr. Tonač (Tone Sazonov), ki je obvladala steno. Kako se varuje, kako se improvizira. Predvsem improvizacija, ko ti je bilo vse čisto jasno, čeprav si naredil nekaj drugače, kot je bilo prikazano v učbeniku; točno si vedel, zakaj si naredil tako, kot si. Janez me je npr. naučil varovanja na vozlu, ki so ga obvladali Čehi. Veliko *fint* me je naučil. To je bila najboljša šola.

Nekje sem prebral, da ti je zelo zaupal.

Začelo se je s strašnim nezaupanjem. On je le bil izkušen. Ko sva pozimi plezala Slovensko, sem sitnarila, "dej me malo spust' naprej". Potem mi je le dovolil, da sem plezala prva, seveda tam, kjer ni bilo strmo. Potegnem raztežaj in porabim kar nekaj časa, da po šolsko naredim štant, saj sem se hotela izkazati. Ko začnem povzemanj vrvi, pa Janeza kar ni in ni bilo. Kar na lepem nenavezan prikoraka mimo. (*Smeht.*) Mu rečem: "Kaj pa ti?" "Sem pršu pogledat, če je vse v redu, ko

toliko časa ni bilo nič!" Tudi pozneje, ko sem že samostojno plezala, sem imela občutek, kadar sem bila v navezi z Janezom, da sem druga. Zato mi je bilo *fajn* začeti plezati z drugimi.

Veliko si plezala v navezi z Vlasto Kunaver. Franci Savenc je v *Alpinističnih novicah* v *Delu* vajino navezo po prvi ženski prosti ponovitvi Variante Aschenbrennerjeve smeri v Travniku označil s komplimentom "vrhunska ženska naveza". Vlasta je osem let mlajša. Čemu pripisuješ, da sta se tako ujeli?

Vlasta je bila zelo zagreta za plezanje, jaz pa tudi. Za sabo sem že imela alpinistično šolo, bila sem malo bolj alpinistično zrela. Ugajalo mi je, da je imela Vlasta vedno čas. Če sem ji rekla, greva plezat, je bila čez dve uri že pripravljena. Naštudirala sem turo in vprašala za nasvet Janeza, ki mi je vedno dal pravo

Lidija med prosto ponovitvijo Trikota v Dolgem hrbtu
Foto: Vlasta Kunaver

informacijo. Poleg tega sva se ujeli kot osebi – enako sva razmišljali, bili sva uglašeni. To se je še posebej pokazalo pri zimskem plezanju v Šitah.

Verjetno misliš na zimsko ponovitev Čopove in Potočnikove variante smeri Pavle Jesihove v Travniku?

Ja, šlo nama je dobro, vendar naju je približno na polovici ujelo neurje. Potem se je začela kalvarija plezanja v pršiču. Nikamor se nisi mogel prijeti. Bilo je mrzlo, da so se prsti lepili na kline. Plezali sva cel dan in vso noč. Zaustavil naju je previs, ki ga je Vlasti proti jutru le uspelo zlesti. Izplezali sva totalno zmrznjeni. V tisti megli in veliki količini snega je bilo plazovito,

Lidija Honzak med zimskim plezanjem v Julijcih
Foto: Vlasta Kunaver

zato sestop ni bil preprost. To je bil velik preizkus same sebe, do kod zmorem, in hkrati preizkus, koliko zmoreva kot naveza. Ta izkušnja naju je predstavila eno stopnjo više. Veliko moških gre do zgornje meje, a ženske smo bolj zadržane in imamo še precej rezerve do tam, do koder dejansko zmoremo. Takrat sva z Vlasto spoznali prav to, da imava še precej rezerve.

Ko sta srečno sestopili v Tamar, je tam zbrani skupini gorskih reševalcev, med njimi tudi Vlastine-mu očetu Alešu, precej odleglo. Kako je potekalo vse skupaj?

Tudi za njih je bilo zelo napeto. Meni je padla dol čelka, ki je pod steno še vedno svetila. Niso vedeli, ali tam morda leži truplo, nihče se ni upal pod steno, ker je plazilo. Ko sva gazili v dolino izpod Jalovčevega ozebnika, sva v megli videli ljudi, a je bil samo privid. Niže, ko sva že skoraj sestopili, sva spet videli nekoga in si rekli: "Že spet privid." Na srečo je bil tam gorski reševalec. Hotel nama je pomagati nesti nahrbtnika, pa mu ju nisva hoteli dati. Potem je Vlasti le izpulil *ruzak*, Vlasta pa mu je izpulila smuči in jih nesla. Ko smo prišli v Tamar, je bil Kunaver vesel: "To, punc, da nista čakali, da sta se sami rešili, sami dol prišli!" Dali so nama eliksir za prvo pomoč, šnops za prekravitev. Potem je bila *fešta*. V dolino smo se odpeljali z ratrakom. Hoteli sva se peljati na kasonu, a so mene stlačili v kabino. Na poti domov smo s Kunavarjem obiskali še nekaj njegovih prijateljih z odprav, midve sva pa kinkali. Bili sva čisto preč. Čez nekaj časa se naju je le usmilil in odpeljal domov.

Opravili sta tudi zimske ponovitve Jegerjevega ozebnika v Taculu, Stebra Brenve, Direktno v Grosshornu, Chervet-Richardeta v Breithornu. Kateri od teh vzponov ti še posebno veliko pomeni?

Največ mi pomenijo visoke smeri v Švicarskih Alpah. Te so bile velik zalogaj, že dostopi pod steno, kjer sva postavili šotorček na planotici z jezerci. Nosili sva precej krame. Vsak drugi dan sva preplezali eno daljšo smer, 1200–1400 metrov. To ni bilo samo ledno plezanje, temveč tudi kombinirano plezanje petice. Plezanje poč, v plastiki ni bilo preprosto. Predvsem so to gore velikih razsežnosti. Francoske Alpe so v primerjavi s švicarskimi prava miniaturna. Moral si vstati že sredi noči. Na vrhu smeri praktično nisi bil še nikjer. Običajno je bilo treba sestopiti po kakšni lažji smeri. In vreme se je praviloma skvarilo okrog dveh, tako da si kar lahko računal z neurjem. Nekoč sva čepeli pod balvanom, da je šlo mimo. Na koncu nama je zmanjkovalo že vsega. Zadnji makaroni so bili *dente al dente*, vanje sva nasekljali kar neko travo, ki je rastle tam in bila videti kot drobnjak.

Letošnja zima nam še ni postregla z zaledenelimi slapovi. Kako je bilo plezati Luciferja pred dobri-mi 35 leti, leta 1984?

Hu. (*Smeh.*) Tega sem šla plezat tako, na horuk, in še zdaj komaj verjamem, da mi je uspelo. V eni roki sem imela cepin s skoraj popolnoma ravnim oklom,

v drugi pa šakala z ukrivljenim. Oboje je bilo precej *triki*: prvi se je z lahkoto zabil v led, a je šel tudi zlahka ven, zato nisi nikoli zagotovo vedel, ali bo držal. Šakal je razbil veliko ledu in si ga grozno težko izvlekel. To je bil moj prvi vzpon v zaledenelem slapu in nisem imela nobenega sistema, da bi malo počivala. Na koncu so me neskončno bolele roke in mi je cepin neslo kar postrani. Vlasta je imela z ledom več izkušenj in se je bolje pripravila. Previsnemu delu sva se izognili s plezanjem v razkoraku med ledom in skalo in s prečko v desno. Ko sem zavrtala vijak, je iz ledu brizgnila voda. Varovanje je bilo zanič. Tura mi je ostala v spominu kot kavbojska, kot ena nevarnejših.

Več kot tri desetletja po teh epskih vzponih sta z Vlasto še vedno v stiku. Opisala te je kot "srčno, samosvojo, vedno nasmejana, pogumna ... Zame je dragocena, ne samo kot soplezalka, ampak predvsem kot prijateljica, ki me vedno spravi v smeh, samo da se pogledava". Kaj vaju povezuje danes?

To, kar mi v alpinizmu največ pomeni, je prijateljstvo. To ostane. Ne bi mogla biti *solerka*. Še danes, ko se srečava, se kar reživa. Fino nama je. Kot *tim* sva bili usklajeni. Plezanje in alpinizem je bilo nekaj, kar naju je res veselilo. Midve sva v tem uživali. Še takrat, ko nama je šlo za nohte, sva se sicer zbrali, a na vrhu sva se že smejali. Ni nama bilo pomembno, da bi se dokazali, ampak da se imava fino. A ko sva preplezali *Ašenbrennerja* in so nama v Riu čestitali, se nama je pa le zdelo *fajn*.

Nekaj težkih vzponov si preplezala tudi s soplezalci, npr. prosto ponovitev *Aschenbrennerjeve smeri* v Travniku v navezi z *Zoranom Radetičem*. V čem je prednost plezanja v mešani in v čem v ženski navezi?

Je precej na nas, ženskah, če se v navezi z moškimi postavimo na drugo mesto. Tako sem se postavila tudi sama. Zame je prelomnico pomenilo plezanje v Paklenici z Ano Mažer, s katero sva izmenično v vodenju preplezali *Velebitaško*. Takrat sem videla, da lahko plezam tudi naprej. Fino mi je bilo, ko sem imela enakovrednega partnerja in niti pomislila nisem, da bi kdo namesto mene preplezal kakšen težak detalj. Pozneje, tudi pri plezanju *Ašenbrennerja* z *Zokijem*, sem se počutila popolnoma enakovredno v navezi.

Leta 1982 si bila članica Prve slovenske ženske alpinistične odprave v Pamir. Boris Štupar je naslovil prispevek o vaši odpravi dan pred odhodom v Alpinističnih novicah "Osem naših alpinistk ima v načrtu vzpon na najvišji vrh Sovjetske zveze *Pik Komunizma*, ki je visok 7495 m, – premalo časa?" Omenjam zato, ker ste imele za vzpon na voljo le 20 dni. Informacije pred skoraj štirimi desetletji niso bile tako dostopne kot danes, zato me zanima, zakaj ste izbrale ravno *Borodkinov steber*, ki je bil sicer prvič preplezan šele 14 let pred vašo odpravo?

Ideja za samostojno žensko odpravo se je porodila na RHM-ju (*Rendez-vous Hautes Montagnes*,

mednarodno združenje alpinistk, ki je bilo ustanovljeno leta 1968). Takrat je bilo kar nekaj samostojnih ženskih navez. *Pik Komunizma* se je zdel precej udeben: logistično in cenovno. Tja in nazaj smo potovale z vlakom, saj se verjetno takrat v Jugoslaviji ni zdelo smiselno preveč vlagati v ženski alpinizem. Normalen pristop bi bil za nas dolgočasen, bile smo dovolj dobre, da preplezamo bolj direktno smer. Je pa bila to precejšnja pot v neznano. Nismo dosti vedele o smeri. Nosile smo dvajsetkilogramske nahrbtnike. Višina ni bila tak problem, predvsem so nas zdelovali težki nahrbtniki. Takrat sem imela petinpetdeset kilogramov, *ruzak* pa dvajset. Nisem si ga mogla sama oprtati. Bile smo kot Šerpe v Nepal. Nedavno sem našla list s seznamom opreme, ki smo jo imele s sabo, in na listu je bila tudi precejšnja količina higienskih vložkov in tamponov. Moška odprava tega ne potrebuje. (*Smeh.*)

Kaj je ta vzpon takrat pomenil za slovenski oz. jugoslovanski ženski alpinizem?

To je bila prelomnica. Odpravo so spremljali dvomi, češ kako bomo same ženske, saj se še moški skregajo? Večina pa nam je zaupala in nas podpirala. Bile smo iz različnih odsekov in imele smo precej podpore svojih moških. Včasih so se celo pripravili, kdo ima boljšo

Lidija Honzak na *Piku Komunizma*, 7495 m
Arhiv Lidije Honzak

Jeti gre v vodniško šolo.
Karikatura
narisala Lidija
Honzak

žensko navezo. Akademci so se nekoč v Riu postavljali z Ines (Božič) in Sanjo (Vranac), naši matičarji pa z mano in Vlasto. Ker smo vse prišle na vrh, je bil to res uspeh, ki je nakazal smer, kako je treba iti naprej. Za nekaj sto metrov je bil presežen tudi slovenski ženski višinski rekord, ki ga je imela z Nošaka Slava Mrežar. Vendar je bila ona tam z moško ekipo.

Zaradi materinstva se leta 1986 nisi udeležila 1. jugoslovanske ženske alpinistične odprave v Himalajo, ki je imela za cilj vzpon na Južno Anapurno. Si pa članice odprave na poseben način podpirala.

Cilj je bil težak, tam so bile res izolirane. V času priprav, ko smo služile denar s šivanjem jaken, sem bila še zraven. Hotele smo na osemtisočak, ampak je bilo vse že zasedeno ne vem koliko vnaprej. Nihče nam ni pomagal, bile smo brez izkušenj, kako pristopiti, da dobiš dovoljenje za hrib. Na koncu smo se kar navdušile za Južno Anapurno, ki je težka gora z ostrim in izpostavljenim grebenom. Po njem je treba tja in nazaj, če narediš samo en napačen korak, lahko padeš dol. In plazovi, ženskice pa tam same. *Ala jim vera!* Tako neskončno sem si želela, da bi se vse dobro izteklo, še zdaj mi je grozno. (*Zasoljijo se ji oči.*) To je bila res tvegana, težka odprava. Ves čas sem mislila nanje. Pisala sem jim pisma, enega sem tudi prejela, a ga na žalost nimam več. Vlasta mi je napisala na pol ljubezensko pismo, da me pogreša. Že v pismu sem jim obljubila, da jim spečem torto. Do takrat nisem spekla še nobene, razen sestri za poroko, a je bila tako grozna, da se je hudo razjokala. (*Smeš.*) Ta, druga torta, je bila pa zanje. Ko so prihajale, se še ni hotela shladiti, da bi jo namazala s kremo. Res sem bila vesela, da se je tako izteklo, kot se je, da so vse prišle cele nazaj.

Kaj pa Lidija karikaturistka?

Ja, takrat sem mislila na dekleta na Anapurni tudi skozi karikature. Rada sem risala jetije. Nastala je cela serija: jeti kuka v ženski šotor, jeti se zaljubi, prefrigani jeti, nagajivi jeti, jeti se odloči za izobraževanje, ker ženske imajo pač rade intelektualce.

Tvoje karikature, objavljene v *Alpinističnih razgledih*, *Planinskem vestniku* in tudi drugod subtilno humorno ponazarjajo neke trenutke iz sveta alpinizma. Katera od teh ti je še posebej pri srcu?

Narisala sem jetija, ki pleza nekje na Daulagiriju, in reče: "O, spet Šrauf?"

Si tudi gorska reševalka GRS Ljubljana, aktivna kot reševalka na smučiščih. Ti je to znanje, še zlasti znanje prve pomoči prišlo kdaj prav tudi med kakšno turo, vzponom?

Je. Na srečo se mi ni noben soplezalec polomil in jaz tudi ne. Nekoč sem pri vzponu na Ojstrico iz Vršičev zaslišala klice na pomoč. *Zasibala* sem pod steno. Raztežaj više sta bila dva. Po nekakšni trojki sem priplezala do njiju. Ženska je bila krvava po glavi, poškodovano je imela tudi roko. Njen soplezalec, mož, me je vprašal: "Ali lahko kaj pomagata, jaz ne znam nič." V nahrbtniku sem imela komplet prve pomoči, obvezala sem ji glavo in ji roko imobilizirala s penasto podlogo, ki je bila na notranji strani nahrbtnika. Potem so jo prevzeli reševalci, ki so prispeli iz doline.

Verjetno ni naključje, da si se kot alpinistka raziskovalno ukvarjala s celično preskrbo s kisikom, doktorirala na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani, opravila podoktorski študij v ZDA, bila deset let direktorica Ljubljanskega univerzitetnega inkubatorja, danes pa si predvsem svetovalka in mentorica pri prenašanju znanstvenih dosežkov v gospodarstvo, poslovni *coach*1 in predavateljica. Katere izkušnje iz alpinizma so ti najbolj v pomoč na tvoji poklicni poti?

V alpinizmu se nekako narediš, znaš se osredotočiti, ko ti gre za nohte, ko se moraš zares zbrati. V poslu je včasih zelo podoben položaj. Imaš rok, do katerega moraš nekaj narediti. Situacija je ravno tako napeta in jo moraš speljati, narediti, in to tako, da je tudi ekipa, ki je s tabo, umirjena, osredotočena. Vedno mi je bila pomembna ekipa. Tik pod vrhom Pik Komunizma sem počakala in opazovala bolj ali manj izmučene, a presrečne izraze na obrazih članic odprave, ko so se druga za drugo vzpenjale na vrh. Sama sem pristopila zadnja. V poslu sem si večkrat predstavljala, da plezam po izpostavljeni prečki, ne da bi dihala, na drugo stran, kjer je šoder in kjer si šele lahko zares oddahnem. (*Izdatno izdihne.*)

Tone Škarja je po objavi tvojega intervjuja z Jasno Kontler Salamon maja 2018 v *Delu* z naslovom "Njeno poslanstvo je osvajanje vrhov" na spletnem portalu *Gore-ljudje* komentiral: "Vse spoštovanje!

¹ Trener/-ka, inštruktor/-ica. (Op. ur.)

Ena od redkih resničnih dam slovenskega alpinizma." Si opazila Škarjev komentar?

Ja, sem. Zanimiv kompliment. Sama sebe ne vidim tako. En del mene uživa v estetiki in lepih stvareh. Če je šlo za hribe, sem bila lahko strgana, kakršna koli; spala v luknji, kjer koli. Po drugi plati pa rada dam nase kakšno čedno stvar.

Na naslovni strani tvojega FB profila je fotografija, na kateri plezaš nekje nad morjem, a v tvojih objavah nekako prevladujejo mikavni posnetki s turnega smučanja, tudi iz Francije. Ob neki priložnosti sem v *Planinskem vestniku* že zapisal, da si odlična smučarka. Kaj ti daje turno smučanje?

To je zame *the best!* Mogoče tudi zato, ker imam rada zimo. Ko sem prišla na alpinistični odsek, mi je bila pomembna predvsem zima. Sem celo mislila, da po skali sploh ne bom lezla, ker me je bilo strah. Ko sem prvič plezala Virensa v Koglu, sem se kar tresla. V prečki, ki sem jo previsoko zastavila, so me zapustile moči, kar spustila sem se in zanihala kakšen meter. Srce se mi je ustavilo! Pred očmi sem imela vse tiste grozne zgodbe o pretrganih vrveh, s katerimi sem bila prežeta. Po tistem padcu, ko sem videla, da vrv drži, sem se sprostita.

Pred kratkim si se vrnila iz Butana. Verjetno je to tema za poseben pogovor, a vseeno, s čim je ta mala himalajska država med Indijo in Kitajsko naredila nate največji vtis?

So izjemno zanimivo organizirana država. Butan je kraljevina. Če bi jaz vodila to državo, bi jo natanko tako kot oni. Izjemno skrbno se razvijajo in rastejo. Noter spustijo samo tisto, kar je njim koristno. Ozi-
rajo se po tem, kakšni projekti funkcionirajo zunaj, in uvajajo samo take. Imajo bruto družbeno srečo. Tako kot pri nas sta brezplačni šolstvo in zdravstvo, veliko skrb posvečajo okolju. Njihova sporočila so pozitivna, vzdušje v državi je pozitivno. Morda zato, ker so budisti. Sem razmišljala, da bi tudi mi lahko bili srečni, nasmejani ves čas, a nismo. Ne vem, zakaj ne. (*Smeh.*)

Zaradi Michela si zadnje čase precej razpeta med Slovenijo in Francijo. Tako, za konec, v čem bolj napreduješ: v znanju francoščine ali obvladovanju francoske kuhinje?

Jaz si mislim, da bo moj francoski jezik prišel kar tako. (*Tleskne s prsti.*) Da se bom enkrat zbudila in bo tukaj. Za francosko kuhinjo pa se moram bolj sistematično truditi.

Kaj si nazadnje dobrega skuhala?

Crème brûlée. ○

Lidija Honzak v
Nockbergih

Foto: Damjan Slabe

Mitja Peternel

Široka prostranstva
krnice Ritterkar
so še ne odkrit
turnosmučarski raj.
Foto: Mitja Peternel

Dolgo, naporno in samotno

Nad dolino Maltatal

Do izhodišča pri koči Leonhardhütte me loči le še nekaj minut vožnje. Temna noč se počasi umika dnevni svetlobi in sence, ki jih ustvarjajo avtomobilski žarometi, postajajo vedno manj izrazite. Nad zadnjimi ovinki se cesta strmeje vzpne.

Šele tedaj opazim, da je nebo prekril oblačen pokrov, ki mi zakriva pogled na sosednje vrhove. Pa tako sem si želel, da bi ob sončnem vzhodu naredil magičen posnetek zaključne strmine Tandlspitze na nasprotni strani doline. Slika mi je ostala v spominu vse od takrat, ko sem pri iskanju spletnih informacij prvič zagledal fotografijo ožarjenega vršnega pobočja. Ta me je še dodatno spodbudila, da goro uvrstim na prioritetni seznam želja svojih prihodnjih turnosmučarskih aktivnosti.

Z obiskom lepoteca sem čakal vse do februarja 2019. Tedaj so se po nekaj letih končno ustvarile ustrezne razmere, saj je snežna odeja v zadovoljivi količini

prekrila tudi nižje predele doline Maltatal. A danes vreme žal ni želelo sodelovati z menoj in mi ni omogočilo narediti tako zelene fotografije. Kljub manjšemu razočaranju pa mi je ostalo zadoščenje, da sem s temena te, ne prav pogosto obiskane gore že zarisal svoje minljive vijuge v neskončni snežni belini. Z mislimi sem se vrnil nekaj mesecev v preteklost ...

Tandlspitze

Vse se je začelo z objavo sledi lokalnega turnega smučarja na eni izmed spletnih aplikacij. Torej so razmere na meni tako mikavni gori končno ugodne! Priložnost zamujena ne vrne se nobena, pravi znan

slovenski pregovor. Zato sem za obisk takoj navdušil prijatelja Janeza. Pravzaprav ga ni bilo treba prav dosti prepričevati. Poslal sem mu le povezavo z omenjenimi vabljivimi fotografijami in takoj sva bila dogovorjena, da vrh čim prej obiščeva. Za prihajajočo soboto je bilo napovedano lepo vreme z nizkimi jutranjimi temperaturami. Malo naju je skrbel le močan severni veter, ki je bil predviden za visokogorje. A ker se je mogoče proti takim vremenskim nevšečnostim dobro zaščititi, naju to sploh ni preveč motilo.

Avto sva parkirala na očiščenem prostoru pred zapornico nad vasjo Schlatzing. Predvidevala sva, da bova edina obiskovalca gore in prazno parkirišče je potrdilo najino domnevo. Snega nad izhodiščem ni bilo veliko, zato sva morala uvodnih nekaj deset metrov opraviti peš. To pa zaradi velike višinske razlike in posledično dolžine ture sploh ni bilo naporno. Kaj kmalu je bilo snega na cesti dovolj za nemoteno vzpenjanje, zato sva smuči nemudoma nataknila na noge. Kože ob stiku z zmrznjeno snežno površino ustvarjajo prijetne zvoke. Ššš ... tok, ššš ... tok, ššš ... tok se sliši ob udarcih okovja ob zgornjo ploskev smuči. V družbi prijatelja mi je čas hitreje mineval in nabiranje kilometrov je potekalo v prijetnem klepetu, katerega vsebina je bila pretežno povezana s turno smuko. Običajno frekvenco korakov sva zavestno zmanjšala in jo prilagodila izjemno dolgemu pristopu. Do najvišje točke naju je namreč ločilo skoraj 1800 višinskih metrov hoje, ki je razen v vršnem delu razpotegnjena po precej položnem terenu. Do koč na planini Untere Tendlalm sva potrebovala dobro uro in pol, do zgornje planine pa še dodatnih petinštirideset minut. Zavedala sva se, da sva do tu opravila le dobro polovico poti, zato sva si privoščila daljši počitek, ki je bil

Pogled s pobočja Tandspitze – levo nad krajem Malta se razprostira plečati Stubeck, desno zadaj pa kraljujejo vrhovi v gorski skupini Nockberge.

Foto: Mitja Peternel

Imenitna smuka v spomladanskem srencu. Zadaj levo je široki Seemannwand, desno pa skalnati Reitereck.
Foto: Mitja Peternel

podkrepljen s konkretnim okrepčilom. No ja, moje prehranjevalne navade v gorah so se v zadnjih letih precej spremenile in s seboj zaradi manjše teže poleg tekočine nosim le še nekaj energijskih gelov. Streha lesenjače, ob kateri sva se ustavila, je bila prekrita z debelim slojem zmrznjenega snega. Z orientacijo nisva imela težav. Četudi so bile ponekod smučine najinih predhodnikov že zasnežene, so na pomembnejših cestnih križiščih postavljeni lični rumeni kažipoti, ki naju vedno pravilno usmerijo.

Nad planino sva kmalu zapustila varno zavetje macesnovega gozda in pristopila v široko krnico, omejeno z vzhodno ležečim Bärennockom ter severnim podaljškom grebena najinega cilja. Nisva se mogla načuditi, kako prostran je teren. Zdaj vem, zakaj Tandsplitze velja za tako cenjen vrh pri domačih turnosmučarskih poznavalcih. A z njegovega temena se spustijo le redki smučarji, ki jim uspe izbrati najugodnejši čas za obisk. Razlog za to tiči v že prej omenjenem dolgem dostopu in vršni strmini, ki je zelo izpostavljena nevarnim kložastim snežnim plazovom. Glede na to, da so se tam že dogajale nesreče, ki pa so se na srečo končale brez tragičnih posledic, je opozorilo povsem na mestu.

Pri vzponu čez prostrano krnico je začel pihati mrzel veter, ki se je v zgornjem delu le še stopnjeval. Na to naju je opozorila tudi dolga, bela zastava snežnih kristalov na vršnem grebenu. V počasnem ritmu sva pridrsala do vznožja zaključne strmali. Opremila sva se z derezami in zagrizla v klanec. V obraz naju je vse bolj bičal severnik, zato sem zaščitni trak nemudoma zamenjal s toplo kapo. Z zanesljivimi koraki sva dosegla zaključni greben. Po njem sva ob vedno bolj širnih razgledih nadaljevala do najvišje točke, na kateri pa ni kriza, ampak le dvobarvna rdeče-bela jeklena palica. Kljub mrazu sva se na temenu gore zadržala dalj časa. S skupnimi močmi sva uspela prepoznati večino okoliških vršacev. Pogled se nama je najdlje zadržal na neizglednem vrhu Hochalmsplitze, ki ga navpično prereže strm žleb. Na njegovi levi, zahodni strani

se dviga izrazita trikotna piramida Säulecka. V daljavi sva prepoznala značilen vrh Grossglocknerja, prvaka Visokih Tur. Sledijo markantne gore skupine Reisseck – Zaubernock, Kleiner in Grosser Reisseck. Na obzorju pa so nad Gmeineckom kraljevali najznačilnejši predstavniki Julijskih Alp. Na severu se razprostira paleta vrhov nad Maltatalom od Weinschnabla do Stubecka. Desno, vzhodno od njega sva odkrivala najznačilnejše in najvišje predstavnike skupine Nockberge. Po zaključenih minutah geografije sva se pripravila za smuko.

Začetne metre po nekoliko izpostavljenemu grebenu sva odsmučala zelo previdno, ko pa sva zavila na strmo pobočje, sva začela sproščeno uživati v nizanju zavojev. Snežna površina je bila trda, ponekod prekrita z mehkejšimi zastrugi in smuka je bila zelo prijetna. Z izgubo višine je popustila tudi trdota snežne površine. Med dolgim spustom sva si privoščila več krajših počitkov, med katerimi sva z zanimanjem opazovala predvsem prostranstva krnice Perschitz na nasprotni strani doline, ki se s sedla Seemannscharte spuščajo proti dolini. Ni skrivnost, da sem pri vsakokratnem pristopu na Faschaunereck opazoval sosednji Schober z njegovimi vabečimi pobočji in si želel, da jih enkrat obiščem. Glede na trenutne snežne razmere sva se oba strinjala, da je končno napočil pravi čas za obisk.

Sedlo Seemannscharte

Od najinega obiska Tandsplitze je minilo le teden dni, ko sva bila spet v dolini. Tokrat sva se z avtom zapejljala do kočice Leonhardhütte, ki je izhodiščna točka za Faschaunereck, Reitereck, Stubeck in Poisnig. Dostop iz doline bi bil za enodnevno turo prevelik zalogaj, poleg tega pa je bilo južno pobočje skoraj do višine kočice na planini Perschitz povsem kopno.

S parkirišča sva začela dolgo prečenje čez prostranstva južnega hrbta Faschaunerecka. Sledila sva gozdni cesti, ki se najprej vzpne do sedla Faschauner Törl in se kasneje spusti do kočice Perschitzhütte. Cesta je

zelo lepo speljana po strmem poraslem pobočju, katere potek sva z nasprotni strani doline bolj slutila, kot natančno razbrala. Preden sva pridrsala na planino, sva morala skrajno previdno prečiti nekaj strmih grap, prekritih s trdo plazovino. Morebiten zdrsi bi se tu zagotovo končal z neprijetnimi posledicami. Mimo lepe lesenjače Zirmhofhütte sva dospela do gozdne meje. Tu naju je presenetil lovec s traktorjem, ki je pripravljajl krmila za divje živali.

Ugotovila sva, da se je v dolino pripeljal po gozdni cesti od cestninske postaje Maltatal Hochalmstrasse. Srnjad in jelenjad ima na tem območju popoln mir, ki ga občasno zmoti le kak osamljen turni smučar. Tokrat je bil v tem delu gorske skupine Hafner le še en somišljenik, katerega sledi sva kasneje opazila pri spustu. S počasnim drsalnim korakom sva se vzpenjala po dolinskem dnu, ki je na vzhodu omejen s Faschaunereckom in z Reitereckom, na severu s Semannwandom in s Schoberjem in na zahodu s Tasschenspitze, Winkelwandom, Winkelspitze ter Loibspitze. Zadnja dva sta lahko rezervna cilja, če se nam zdi pristop do sedla Seemannscharte predolg in prenaporen. Počasi sva pridobivala višino. Proti Schobru sva se gibala najprej po trdem snegu, ki je bil višje prekrit z nekaj centimetri pršiča, ki ga je veter ponekod že začel preoblikovati. Ker je pobočje obrnjeno proti jugu, se je vse bolj poznal tudi vpliv toplih sončnih žarkov. V desnem loku sva se povzpela do strmejšega dela, čez katerega sva dosegla sedlo. Greben, ki vodi do najvišje točke Schobra, je bil spihan, slabo zasnežen in posledično nesmučljiv, zato sva se pristopu na vrh odpovedala. Obenem si nisva želela zamuditi predvidenih dobrih smučarskih razmer, saj je sonce v začetku marca že dokaj močno. Po obveznem fotografiranju sva se pripravila za smuko.

Kot sva se nadejala, je bil spust imeniten. V kratkih zavojih sva risala vijuge v suh sneg. Z izgubo višine je bilo mehkega snega vse manj, nadomestil pa ga je le nekaj centimetrov omehčan pomladanski srevec. Izjemne razmere so se nadaljevale vse do planine, ko sva morala po presmučanem uživaškem kilometru spusta spet namestiti kože na drsno ploskev ter se povzpeti nazaj do sedla Faschauner Törl. Tega vzpona sem se kar nekoliko bal, a je odlična smuka poskrbela, da dvesto dodatnih višinskih metrov sploh ni bilo težko opraviti. Po prijetno mehkem snegu sva se le še spustila do kočice Leonhardhütte, kjer sva si privoščila tudi zasluženo pijačo. Tam sva srečala tudi avtorja tretjih vijug proti planini Perschitz, ki nama je zaupal svojo varianto vzpona in spusta. Zadovoljen sem bil, da mi je uspelo odsmučati še z enega izmed samotnih in posledično zelo privlačnih ciljev nad smučarsko izjemno priljubljeno dolino Maltatal.

Krnica Ritterkar

Konec marca je in od najinega zadnjega obiska čarobne doline presežnikov (glej članek v *Planinskem vestniku*, 2/2014) je minilo le teden dni. Prejšnji teden sva z Janezom namreč pristopila na Seemannwand iz

doline Pöllatal (*Planinski vestnik*, 3/2019) in se spustila proti jugu, proti planini Perschitz. Tedaj nisva smučala proti že znanemu izhodišču pri koči Leonhardhütte, pač pa sva smuko nadaljevala do doline Maltatal, ki sva jo peš dosegla mimo slapa Fallbach. Tokrat pa sva se odločila, da prvič poizkusiva smučarsko srečo v dolini Gössgraben. Janez nama je izbor olajšal s predhodnim obiskom vrha Hochalmspitze, s katerega je viden celoten potek ture.

Navsezgodaj sva se zapeljala po dolini. Cesta je bila zasnežena, ponekod ledena in z globokimi kolesnicami. Janezovo novo terensko vozilo se je izkazalo in odlično opravilo svojo nalogo. Sprva sva nameravala proti zatrepu doline, a so naju lepo vidne smučine z vrha Lärchriegla preusmerile proti krnici Ritterkar. Na izhodišču sta se nama pridružila še dva turno-smučarska navdušenca s podobnimi željami. Pred njima sva se začela vzpenjati po gorski cesti, ki pelje

proti koči Ritter Hütte na istoimenski planini. Cesta je novejšega datuma in posledično zelo lepo speljana do izteka široke krnice. V počasnem ritmu sva se vzpenjala čez planino, zato sta naju nad njo domačina prehitela. S tem se sploh nisva obremenjevala, saj so sledi predhodnikov tu zavile zunaj smeri našega vzpona. Prepustila sva jima utiranje gazi, po kateri sva udobno napredovala. Široka in zelo prostrana krnica, ki jo zapirajo vrhovi Lärchriegel, Zaubernock in Grosser Stapnik na zahodu ter Reisseck, Kleines Reisseck ter Ritterkarspitze na jugu in jugovzhodu, je namreč bila prekrita z mehkim pršičem na trdi podlagi, ki je obetalo izjemno smučanje. Avstrijcema sva sledila do izteka strme grape, po kateri sta onadva nadaljevala do vrha Reissecka, midva pa sva v njenem spodnjem delu zaključila vzpon. Janez je bil utrujen od predhodnega izjemno dolgega pristopa na Hochalmspitze, sam pa sem najvišjo točko prvaka skupine obiskal že pred nekaj leti, vendar v poletnem času.

*Pri smuki s Schneewinkelspitze nam pogled uhaja na Zaubernock (levo) in Riekenkopf (desno).
Foto: Mitja Peternel*

Široka prostranstva
krnice Perschitz nad
katero izstopata
Schober (na sredini) ter
Seemannwand (desno).
Foto: Mitja Peternel

V strmini sva se pripravila za smuko. Krnica je bila očitno dobro zavarovana pred vplivom vetrov, zato naju je čakal spust v sipkem pršiču. V senčnem hladu sva naredila uvodne zavoje. Razmere so bile vrhunske in nizanje zavojev sva nadaljevala vse do planine Ritteralm. Vmes sva si vzela premor le zato, da si oddahneva ter razgledava. Pred seboj sva imela namreč paleta znanih gora v skupini Hafner. Ko sva prismočala do izhodišča, sva si bila enotna, da je za nama ena najboljših smučarij tekoče sezone.

Schneewinkelspitze

Odlični pogoji, ki sva jih bila deležna pred tednom dni v krnici Ritterkar, so naju ponovno zvalili v Gössgraben. Razmere se v zadnjem času niso bistveno spremenile. Nadaljevalo se je lepo sončno vreme z nizkimi jutranjimi temperaturami, čez dan pa se je prijetno ogrelo in poskrbelo za ustrezno preobrazbo snežne odeje. Razmišljala sva, da bi si za cilj izbrala Zaubernock, vendar sva idejo med vzponom po tehtnem premisleku spremenila. A pojdimo lepo po vrsti.

Informacije

Kako v Maltatal: Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču zavijemo levo proti Maltatalu, Gmündu, v drugem pa gremo naravnost proti dolini Maltatal. Skozi Gmünd in Fischertratten se peljemo do vasi Malte, ki je izhodiščna točka za tokratne cilje.

Vodnika: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: Nationalparkregion Nockberge – Liesertal, Kompass 66, 1:50.000

Prav tako kot pred dnevi je bila cesta prevozna do zapornice na koncu ravninskega dela doline. Takoj sva si nataknila smuči in začela dolg vzpon. Izhodišče za vse ture v okolici je namreč le na dobrih 1100 metrih nadmorske višine. Kratkemu, položnemu delu sledi prečenje zelo strmih plazov. Čeprav se vzpenjamo po cesti, je pod nami strmina, po kateri bi se zdrs lahko usodno zaključil. Po dobri uri prečenja nevarnega območja sva prispela na planino pod letno parkirišče. Razmišljala sva o smeri nadaljevanja. Ali se zagrizeva v senčno strmo pobočje Zaubernocka ali raje izbereva proti soncu obrnjeno prostrano pobočje tritisočaka Schneewinkelspitze, ki ga vidiva v daljavi?

Odločila sva se za slednjega, zato sva nadaljevala proti koči Giessner Hütte. Cesta je položna, do najvišje točke pa naju je čakal skoraj dva kilometra dolg vzpon. Dolžina ture in naraščajoče temperature so zahtevale vse več počitkov in reden ter zadosten vnos tekočine v telo. Ob počasnem vzpenjanju sva se razgledovala, predvsem proti Zaubernocku in čez njegovo severozahodno pobočje sva iskala najustreznejšo ter predvsem varno linijo. Prostranstva najinega cilja so naju očarala. Sam sem zaradi slabega počutja vzpon zaključil nekaj deset metrov pod najvišjo točko, Janez pa je nadaljeval do vrha. Pri tem sem občudoval njegovo fizično pripravljenost in motivacijo za odkrivanje novih turnosmučarskih ciljev. Skupaj nama je v pretekli sezoni uspelo spoznati nekaj novih gora z mojega prioriteta seznama. Morda jih brez prijetne prijateljeve družbe ne bi nikoli obiskal, saj mi občasno že primanjkuje motivacije za izjemno dolge ture z veliko višinsko razliko. Smučanje po rahlo, le za prst odpuščenem srencu je bilo ponovno nepozabno. Turo sva zaključila v lokalni slaščičarni v Gmündu, kjer sva si poleg običajne pijače za nagrado privoščila še posladek. ●

Tandlspitze, 2633 m

Visoke Ture,
skupina Reisseck

Tandlspitze je vrh v gorski skupini Reisseck. Leži zahodno nad krajem Malta v istoimenski dolini. Njegova odlika je prostrana krnica nad planino Tendlalm, ki nam ponuja skoraj devetsto višinskih metrov imenitnega smučarskega terena. Smučanje čez prostrane planjave bi nam največ veselja ponudilo v svežem pršiču, a so takrat razmere običajno prenevarne. Zato je najustreznejši čas za obisk gore v stabilnih snežnih pogojih, torej pozno pozimi ali zgodaj spomladi. Za uspešno in varno iz-

vedbo ture sta potrebna dva pogoja. Prvi je zadostno debela snežna odeja, ki sega do doline. To je v dolini Maltatal večkrat izjema kot pravilo. Druga pa predelan sneg na strmih vršnem pobočju, ki poskrbi, da se nevarnost snežnih plazov zmanjša na minimum. Zaradi nizke nadmorske višine izhodišča nas do najvišje točke čaka zelo napornih tisoč osemsto višinskih metrov vzpona. Zadnji del pristopa do najvišje točke je najprej strm, kasneje pa še nekoliko izpostavljen. A če bomo obisk gore ustre-

zno načrtovali in jo obiskali v optimalnih razmerah, bomo nagrajeni z nepozabno smuko v prvinskem gorskem okolju.

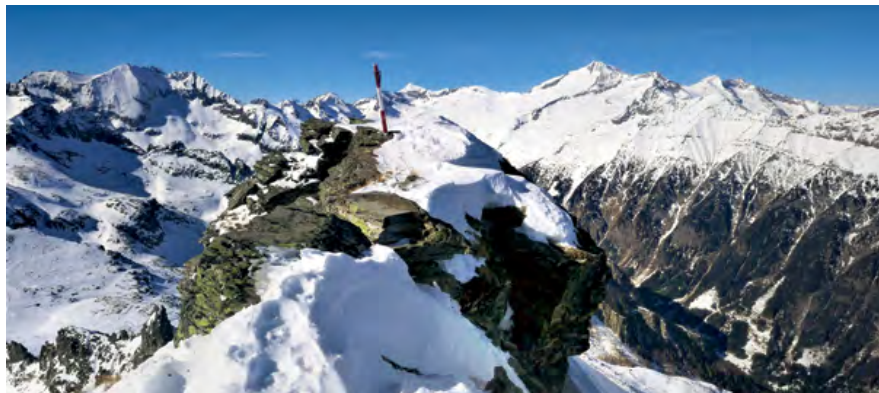
Zahtevnost: Zelo zahteven turni smuk.

Nad vršno strmino nas čaka še nekoliko izpostavljen greben, ki od nas zahteva predvsem ustrezno smučarsko znanje. Če se bomo na vrh odpravili v novozapadlem snegu, moramo biti zelo pazljivi, saj je strmo pobočje v kložastem snegu zelo nevarno za plaz, zato previdno! Če je sneg trd, se pri spustu z najvišje točke poveča nevarnost zdrsa. Turo lahko varno opravimo le, če smo dobro telesno pripravljene, saj skoraj tisoč osemsto višinskih metrov vzpona ni mačji kašelj.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, vključno s srenaci, cepinom, derezami in plazovnim trojčkom (lopata, sonda, žolna).

Višinska razlika: 1770 m

Izhodišče: Vas Schlatzing, 865 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za

Prostran razgled z vrha Tandlspitze – levo je mogočni Zaubernock, na sredini trikotni Säuleck in desno značilni Hochalmispitze. Foto: Mitja Peternel

Seemannscharte, 2695 m

Visoke Ture,
skupina Hafner

Seemannscharte je sedlo, ki povezuje Seemannwand, 2822 m, in Schober, 2967 m. Geografsko spada v gorsko skupino Hafner, ki je del velikega narodnega parka Visoke Ture. Z njega se v južni in jugovzhodni smeri razprostira široka dolina Perschitz, ki je v spodnjem delu porasla z redkim mešanim gozdom. Prostrane planjave, ki jih občudujemo s Faschaunerecka ali Seemannwanda, kar vabijo, da jih obiščemo. A dostop do njih nikakor ni preprost. Ne glede na to, ali se bomo na turo odpravili iz Maltaberga, od kočice Leonhardhütte, ali neposredno iz doline, nas čaka dolg in zelo naporen vzpon, zato moramo biti zanj dobro kondicijsko pripravljene. Če se bomo sedlo odločili obiskati neposredno iz doline Maltatal, bomo morali opraviti skoraj 1900 višinskih metrov vzpona. Glede na to, da je gozd med dolino Maltatal in planino strm, cesta pa naredi dolg ovinek proti severozahodu, nam posledično ne daje nobenega smučarskega užitka, zato bom v tem prispevku opisal priporočljivejši pristop iz Maltaberga. Na turo

se moramo odpraviti v stabilnih snežnih pogojih, v času, ko je sneg že predelan, saj so strme grape med sedlom Faschauner Törl in planino Perschitz izjemno plazovite. Zbiralci vrhov lahko opravijo še pristop na vrh Schobra po njegovem vzhodnem grebenu.

Zahtevnost: Srednje zahteven turni smuk. Ture kljub temu ne smemo podcenjevati, saj moramo opraviti več kot 1500 višinskih metrov vzpona. V trdem snegu je prečenje plazovin med sedlom Faschauner Törl in planino Perschitz zelo nevarno za zdrsa po strmih pobočju, zato previdnost ne bo odveč.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, vključno s srenaci, cepinom, derezami in plazovnim trojčkom (lopata, sonda, žolna).

Višinska razlika: 1530 m

Izhodišče: Koča Kramerhütte, 1604 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu

za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču zavijemo levo proti Maltatalu, Gmündu, v drugem pa gremo naravnost proti dolini Maltatal. Skozi Gmünd in Fischertratten se peljemo do Malte, kjer proti koncu vasi poiščemo kažipot, ki nas usmeri desno, proti Maltabergu. Po cesti nadaljujemo, dokler je prevozna. Običajno se pripeljemo do parkirišča pod kočico. Če nas v zgornjem delu preseneti poledenelo cestišče, je najbolje namestiti snežne verige ali pa avto pustiti na primernem mestu ob cesti in peš nadaljevati do kočice. WGS 84: 46,96590, 13,51405

Koča: Koča Leonhardhütte, 1604 m, telefon +43 664 214 69 61, e-pošta info@maltahuetten.at, spletna stran www.urlaub-am-maltaberg-zimmer-und-almhuettenvermietung.at, odprta in oskrbovana vse leto (predhodna rezervacija za daljše bivanje je zelo priporočljiva).

Časi: Vzpon 5–6 h
Spust 2–3 h
Skupaj 7–9 h

Tandlspitze, 2633 m

Visoke Ture,
skupina Reisseck

serpentinu ceste zapustimo in desno po bližnji gozdne poti nadaljujemo zahodno čez potok Tandlbach. Ko se vrnemo na cesto, se po njej vzpnemo do kočice Unteren Tandlhütte, 1454 m. Nekaj časa gremo po cesti, potem pa nas kažipot ponovno usmeri levo, na bližnjico, ki nas pripelje do idilične kočice Oberen Tandlhütte, 1767 m. V zahodni smeri nadaljujemo čez planine Tandlalm do gozdne meje. Nad njo pride mo v iztek prostrane krnice. Po njej se vzpenjamo najprej položno, nato pa teren postane vse bolj strm. Glede na snežne razmere se na primernem mestu alpinistično opremimo in nadaljujemo najprej do vršnega grebena ter po njem desno do vrha Tandlspitze.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Izredno široko vršno pobočje, ki se v vzhodni smeri spušča proti dolini, nam ponuja skorajda neomejene možnosti za spust. Pod kočico na planini Untere Tandlalm lahko nadaljujemo v smeri pristopa ali pa udobneje po gozdni cesti, ki nas pripelje nazaj do izhodišča.

Mitja Peternel

Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču zavijemo levo proti Maltatalu, Gmündu, v drugem pa gremo naravnost proti dolini Maltatal. Skozi Gmünd in Fischertratten se peljemo do Malte, kjer sredi vasi poiščemo kažipot, ki nas usmeri levo proti kraju Schlatzing. Nad vasjo je urejeno manjše parkirišče, nadaljevanje vožnje preprečuje zapornica.

WGS 84: 46,953110, 13,487819

Časi: Vzpon 5–7 h

Spust 1–2 h

Skupaj 6–9 h

Sezona: Konec zime oziroma začetek pomladi. Priporočam marec.

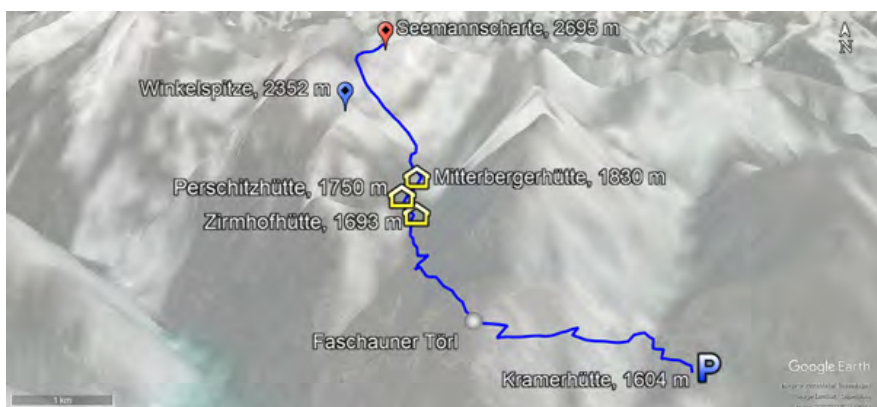
Vodnika: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weisshaupt Verlag, 1997; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66, 1:50.000

Vzpon: S parkirišča začnemo vzpon po za promet zaprti gozdni cesti proti planini Tandlalm in Plieschalm. Na tretji

Seemannscharte, 2695 m

Visoke Ture,
skupina Hafner

zato jih moramo prečiti zelo previdno. Nadaljujemo proti kočici Zirmhofhütte, 1693 m, Perschitzhütte, 1750 m, ter Mitterbergerhütte, 1830 m. Po dnu doline gremo najprej proti severu, nato pa zavijemo proti severozahodu in po vzhodnem pobočju Winkelspitze prečimo pas mešanega gozda. Gremo proti Schobru in pod njim v desnem loku nadaljujemo proti zaključni strmini, čez katero pristopimo na sedlo Seemannscharte.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Ker je dolina izjemno široka in prostrana, lahko smer spusta izberemo po lastni presoji. Med kočico Zirmhofhütte in sedlom Faschauner Törl nas čaka še okoli 150 višinskih metrov vzpona, preden se končno ne spustimo do izhodišča.

Mitja Peternel

Sezona: Konec koledarske zime, marec.

Vodnika: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weisshaupt Verlag, 1997; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66, 1:50.000

Vzpon: S parkirišča sestopimo nekaj metrov do gozdne ceste, ki se odcepi desno, zahodno proti sedlu

Faschauner Törl. Najprej se kratko spustimo do planine, nato pa se v dolgem prečenju zložno vzpenjamo najprej v severozahodni, kasneje pa v zahodni smeri proti zgoraj omenjenemu sedlu. Po plastnici gremo v loku proti severozahodu, dokler se pot v okljukih ne začne spuščati proti planini Perschitz. Gozdna cesta je imenitno speljana skozi zelo strm gozd, v spustu pa preči nekaj strmih grap, ki jih v zimskem času prekriva plazovina,

Ritterkar, 2700 m

Visoke Ture,
skupina Reisseck

Krnica Ritterkar se nahaja severno od najvišjega vrha gorske skupine Reisseck, 2965 m, v Visokih Turah. Orientirana je proti severovzhodu in je z visokimi stenami Lärchriegela, 2475 m, Zaubernocka, 2944 m, Grosser Stapnika, 2872 m, velikega in malega Reissecka, 2924 m, ter Ritterkarspitza, 2600 m, dobro zaščí-

tena pred zimskimi sončnimi žarki in vetrom. Zato nam v marcu ali aprilu, ko je najprimernejši čas za obisk krnice, velikokrat ponuja dobre snežne pogoje. Največ smučarskih užтков bomo deležni takrat, ko bo prostrana dolina prekrita z mehkim pršičem. Pri tem bomo lahko uživali ob risanju vijug v mehko površino. Ker je

izhodišče v dolini Gössgraben na zelo nizki nadmorski višini, nas do zatrep krnice čaka kar tisoč šeststo višinskih metrov vzpona. Kdor želi, lahko vzpon z alpinistično opremo podaljša do najvišje točke Reissecka. A smučanje po grapi sodi v kategorijo alpinističnih smukov, njegova zahtevnost pa je zelo odvisna od količine snega v njej. Zaradi dolžine celotne ture in velike verjetnosti, da bomo na turi sami, moramo biti zanjo ustrezno fizično pripravljene.

Sledi vzpona in imenitnega spusta v izteku grape, ki vodi proti vrhu Reissecka.
Foto: Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Zaradi velike višinske razlike in dejstva, da si bomo po vsej verjetnosti morali sami utirati gaz, tura sodi med zahtevne. Zahtevnost se še poveča s pristopom na vrh in smučanjem po strmi grapi.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema in plazovni trojček (lopata, sonda, žolna). Če pa se bomo po grapi povzpeli še na vrh Reissecka, vzemimo srenače, cepin, dereze in čelado.

Višinska razlika: 1600 m

Izhodišče: Odcep gozdne ceste proti

Schneewinkelspitze, 3016 m

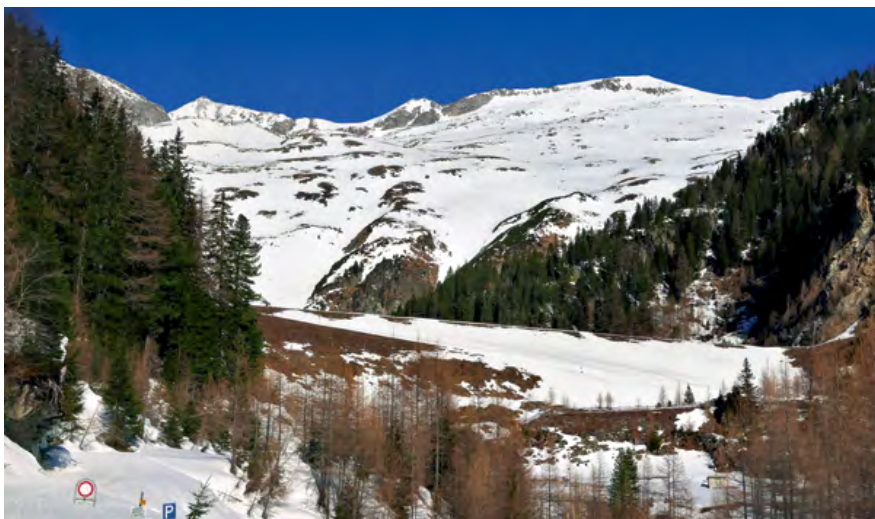
Visoke Ture,
skupina Ankogel

Tritisočak Schneewinkelspitze je le neizrazita kopasta vzpetina v dolgem grebenu med Säuleckom, 3086 m, in Hochalmspitze, 3360 m. Geografsko sodi v gorsko skupino Ankogel v Visokih Turah. Zaradi dolgega dostopa iz doline Gössgraben in zaradi slavnejših sosedov je zelo malo

obiskan. Nanj se poleti povzpne le kakšen zbiralec tritisočakov, v času turnosmučarske sezone pa je vrh zaradi lažje dostopnosti lahko prva izbira pri spoznavanju gora nad kočjo Giessner Hütte, 2202 m. Obisk gore moramo skrbno načrtovati in ga izvesti v času, ko so strme grape

na dostopu do zajetja Gösskarspeicher že splazene. Kljub temu moramo prečeno, čeprav poteka po gozdni cesti, opraviti zelo previdno in včasih uporabiti celo alpinistično opremo. Običajno bodo zadostovali že srenači, včasih pa bomo prečenje varno opravili le s pomočjo derez in cepina. Vzpon s skoraj dva tisoč metri višinske razlike je precej raznolik, saj poteka po zelo razgibanem terenu. Z vrha imamo imeniten razgled na sosednje tritisočake gorske skupine Ankogel in na najvišje vrhove skupine Reisseck.

Vablivo smučarsko pobočje Schneewinkelspitze nad vodovodnim zajetjem Gösskarspeicher
Foto: Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk zaradi dolžine in velike višinske razlike. Tura je v spodnjem delu med izhodiščem in letnim parkiriščem zelo izpostavljena snežnim plazovom, zato previdno! V slabem vremenu je orientacija predvsem v zgornjem delu zaradi neizrazitih orientacijskih točk zelo zahtevna.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, vključno s srenači, cepinom, derezami in plazovnim trojčkom (lopata, sonda, žolna).

Ritterkar, 2700 m

Visoke Ture,
skupina Reisseck

planini Ritterkar v dolini Gössgraben, 1100 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču zavijemo levo proti Maltatalu, Gmündu, v drugem pa gremo naravnost proti dolini Maltatal. Skozi Gmünd, Fischertratten in Malto se zapeljemo do kraja Koschach, kjer je odcep levo v stransko dolino Gössgraben. Po njej se peljemo proti koči Mentebauerhütte. Približno

500 metrov pred njo se v levo odcepi gozdna cesta proti planini Ritteralm. Tam ob cesti parkiramo avto.

WGS 84: 46,982961, 13,392552

Časi: Vzpon 4–5 h

Spust 1–1.30 h

Skupaj 5–6.30 h

Sezona: Marec in april

Vodnik: Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča v južni smeri prečimo potok Gössbach in se začnemo vzpenjati po gorski cesti proti planini Ritteralm. Na nadmorski višini 1360 metrov se v levo odcepi krak ceste, mi pa gremo v isti smeri do struge potoka Ritteralm Bach, ga na višini 1480 metrov prečimo ter nadaljujemo najprej v serpentinah, kasneje pa naravnost proti izteku krnice. Pri leseni koči se cesta konča, dosežemo pa tudi gozdno mejo. Po širokem dolinskem dnu se sprva vzpenjamo zelo položno, kasneje pa poiščemo najudobnejše prehode čez strme odseke proti zatrepu krnice Ritterkar. Tu lahko zaključimo vzpon, lahko pa v jugovzhodni smeri po strmi grapi z alpinistično opremo opravimo pristop na vrh Reissecka.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Široka prostranstva krnice Ritterkar nam ponujajo več različic spusta. Glede na snežne razmere se odločimo za najbolj ugodno.

Mitja Peternel

Schneewinkelspitze, 3016 m

Visoke Ture,
skupina Ankogel

Višinska razlika: 1900 m

Izhodišče: Zapornica nad kočjo Mentebauerhütte v dolini Gössgraben, 1124 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču zavijemo levo proti Maltatalu, Gmündu, v drugem pa gremo naravnost proti dolini Maltatal. Skozi Gmünd, Fischertratten in Malto se zapeljemo do kraja Koschach, kjer je

odcep levo v stransko dolino Gössgraben. Po njej se peljemo mimo kočje Mentebauerhütte, dokler je prevozna. V zimskem oziroma zgodnjem spomladanskem času je to običajno do zapornice na koncu položnega dela doline.

WGS 84: 46,983469, 13,370716

Časi: Vzpon 5–6 h

Spust 1.30–2 h

Skupaj 6.30–8 h

Sezona: Marec in april oziroma ko

snežna odeja sega do doline.

Vodnik: Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66, 1: 50.000

Vzpon: Sprva se položno vzpenjamo po gozdni cesti, sledi prečkanje potoka Gössbach in nevarno prečenje plazovin pod goro Lärchriegel, čez katere pridemo do letnega parkirišča na višini 1650 metrov. Nadaljujemo proti vodovodnem zajetju in pod njim najprej v severovzhodni smeri, nato v nekaj okljukih navzgor po pobočju gore Winterleiten, 2518 m, dokler prečno v severozahodni smeri ne pridemo do kočje Giessner Hütte. Nad njo nadaljujemo v dolgem in položnem prečenju proti severozahodu, nato pa v loku zavijemo proti zahodu, kjer pristopimo do nekoliko strmejšega pobočja, čez katerega se povzpemo na vrh Schneewinkelspitze.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Mitja Peternel

Pri nas spoštovan, pri ÖAV ne

Johannes Frischauf (1837–1924)

Ko je veliki alpinist in planinski publicist, cesarsko-kraljevi univerzitetni profesor dr. Johannes Frischauf leta 1924 umrl, njegova smrt v zapisih takratnega Nemškega in avstrijskega planinskega društva (DuÖAV) ni bila niti omenjena. Leta 2014, devetdeset let po njegovi smrti, je bil že skrajni čas, da Avstrijsko planinsko društvo (ÖAV) v smislu premagovanja lastne preteklosti in razumevanja med narodi dostojno počasti tega velikana planinstva, kar mu je v času, prepojenem z nacionalsocializmom, spodletelo.

Že kot otrok in mladostnik sem slišal za skrivnostno *Frischauf Hütte*, ki je stala v takrat še jugoslovanskih Kamniških Alpah. Končno sem jo na zemljevidih odkril kot 'Frischaufovo kočjo'. Čudil sem se, kako je mogoče, da je v sosednji deželi, kjer vladajo Titovi partizani, planinska postojanka poimenovana po nemškem Avstrijcu, ko pa so bila vendar praktično vsa nemška imena iz časa cesarsko-kraljeve monarhije izbrisana. Kmalu zatem mi je pozornost zbudila tudi zavarovana plezalna pot. 'Frischaufova pot' od Česke kočje do Mlinarskega sedla. Moja takratna domneva, da gre za nekoga, ki si je pri

Slovanih, zlasti pa Slovencih pridobil posebne zasluge, se je pozneje potrdila.

Frischaufova kočja

Frischaufova kočja na Okrešlju, ki jo je Slovensko planinsko društvo postavilo leta 1908 ter poimenovalo po tem učenjaku v času njegovega življenja, pa ni prvotna kočja. Prvo kočjo je namreč železnokapeljska sekcija Avstrijskega turističnega kluba, s finančno podporo Štajerskega gorskega društva (današnje graške sekcije v okviru ÖAV), zgradila že leta 1875 na Suhadolnikovi planini, zahodno pod Kokrskim sedlom.

Slika prikazuje leta 1908 postavljeno tretjo kočjo na Okrešlju, ki je bila že poimenovana po Frischaufu. Po večkratni prenovi oz. preoblikovanju je bila hiša, preden je leta 2019 pogorela, videti popolnoma drugačna. Vir: Valent Vider: Solčava (2004)

Savinjske Alpe. Frischaufov Dom na Okrešlju.

Si lahko mislite: Frischauf takrat ni bil star niti osemtrideset let, pa je kočo po njem že poimenovalo planinsko društvo, s katerim je bil tedaj tesno povezan kot predsednik Štajerskega gorskega društva! Še danes lahko opazimo ostanke zidov druge kočje iz leta 1878; prvo je leta 1877 uničil plaz. Lokacija je na aktualnih planinskih zemljevidih označena kot 'Stara Frischaufova kočja'.

A vrnimo se k novi kočji: v sobi za goste še visi uokvirjena slika, "standardni portret" velikega starega moža, ki jo je mogoče videti marsikje, tudi na spletu. Zdi se, da gre za edino uporabno ohranjeno Frischaufovo sliko, kajti celo v arhivu graške univerze je v desetih skatlah ohranjene Frischaufove zapuščine le še njegova članska izkaznica Štajerskega gorskega društva z nejasno, nerazpoznavno sliko.

Kamniške ali Savinjske Alpe

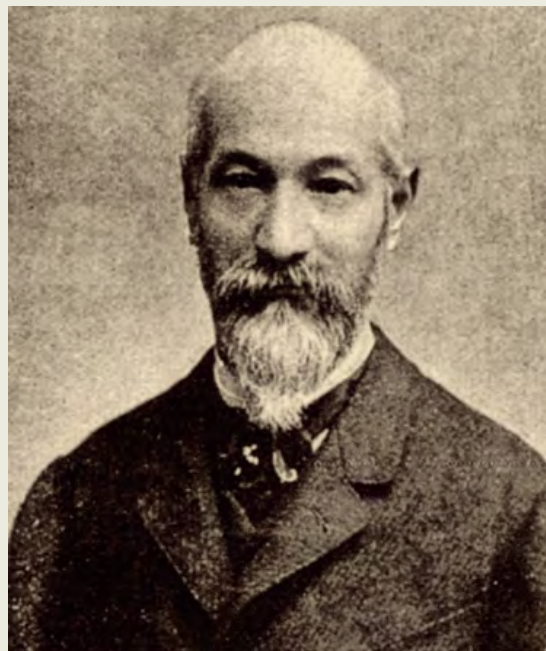
Frischauf je prišel leta 1868 prvič v Kamniške in Savinjske Alpe in si kot prvopristopnik – vedno z domačimi vodniki – in raziskovalec teh Alp pridobil izredne zasluge. Deloma na lastne stroške je dal urediti planinske poti in postaviti planinske kočje. Na tem področju so na njegovo pobudo zgradili tudi nekaj pomembnih cest, na primer cesto čez Pavličjevo sedlo (*Paulitschsattel*) ter povezavo med Solčavo in Lučami.

Frischauf je v svojem dolgem publicističnem delovanju napisal veliko knjig, brošur in člankov s planinsko in drugo vsebino. Za njegovo glavno delo pa velja 284 strani debela knjiga *Die Samnthalen Alpen* (Savinjske Alpe), izdana na Dunaju, ki je leta 1877 sprožila turistično revolucijo v gorah, saj so do takrat veljale skoraj za *terro incognito*. Tudi mene je to delo držalo v napestosti dneve in noči – kot potovanje skozi čas, v davno minuli svet.

Frischauf je bil privrženec nemškega geografa Adolpha Schaubacha, ki je upošteval reko Savinjo in ustvaril pojem 'Savinjske Alpe'. Na pobudo Nemškega in avstrijskega planinskega društva, ki je v svojih Sporočilih (*Mittheilungen*) dajalo prostor za planinske spise nasprotnikom 'Savinjskih Alp', se je po letu 1891 vse bolj uveljavljala oznaka 'Kamniške Alpe' – po kraju Kamnik. To je Frischaufa tako razbesnelo, da je tokrat ob podpori Avstrijskega turističnega kluba obdolžil Nemško in avstrijsko planinsko društvo, da "škoduje domoznanstvu". S tem je njegov spor z DuÖAV dosegel vrhunec.

Prijatelj Slovanov

Omenjeni razdor pa je temeljil še na nekem drugem področju, namreč na Frischaufovem neprikitem slovanofilstvu. Avstrijsko planinsko društvo je bilo konec 19. stoletja nacionalno močno nemško usmerjeno, zato slovenski planinci niso bili dobrodošli v njegovih kočah. Nasprotno pa je bil liberalni Frischauf prepričan, da planinarjenje ne sme poudarjati nobene nacionalnosti, vere ali politike. "Planine naj bi bile mednarodni dom miru," je govoril. Frischauf je bil tesno povezan tudi s Hrvati, ki mu dolgujejo zahvalo za

*Cesarsko-kraljevi univerzitetni profesor dr. Johannes Frischauf (star približno 70 let)
Vir: Fran Kacbek: Dr. Johannes Frischauf.
V proslavo njegove 70-letnice (1907)*

ustanovitev Hrvaške planinske zveze (*Hrvatski planinarski savez*).

Nemški nacionalisti so Frischaufa, ki je medtem prestopil v Slovensko planinsko društvo, tudi zaradi njegovega boja za premoč z nemško usmerjenim Eduardom Richterjem zmerjali kot "vindišarskega psa", "častnega Slovana" in "panslavista". Potem, ko so enega od treh Frischaufovih sinov leta 1899 nemški nacionalisti napadli, sta se oče in sin skupaj prijavila k pouku sabljanja (!), da bi se lahko branila pred nadaljnjimi napadi. Ostaja pa nejasno, zakaj je sin Walter Frischauf, ki je živel do leta 1957, pozneje postal prepričan nacional-socialist in antisemit. Nasprotno pa so drugega sina Hermanna nacisti preganjali ter ga internirali v koncentracijsko taborišče Buchenwald, kjer je umrl leta 1942.

Velik gornik, prvopristopnik in znanstvenik

Frischauf se je rodil 17. septembra 1837 na Dunaju. Po maturi na akademski gimnaziji je od leta 1857 študiral na dunajski univerzi, njegova glavna predmeta sta bila matematika in fizika, vključno z astronomijo. Na tehniški visoki šoli pa je študiral geodezijo, kemijo in mehaniko. Dne 22. 2. 1861 je dosegel doktorski naslov in dve leti pozneje dobil na dunajski univerzi službo kot privatni docent za matematiko, v univerzitetni zvezdarni pa je postal asistent. Isto leto se je habilitiral tudi za profesorja matematike.

Potem ko se je preselil v Gradec, je Frischauf od leta 1866 poučeval na Univerzi Karla-Franca najprej čisto in pozneje tudi uporabno matematiko. Bil je prvi, ki se je v Gradcu ukvarjal z matematiko kot znanostjo – v današnjem pomenu besede! Kot astronom je bil tudi predstojnik univerzitetnega astronomskega observatorija. Njegova alpinistična dejavnost ga je spodbujala,

da se je ukvarjal z načrtovanjem zemljevidov in geodezijo, pri čemer je predstavil nove osnutke zemljevidov.

Frischauf kot gornik in planinski pisatelj ni bil dejaven le v Savinjskih Alpah, ampak tudi na širšem območju Štajerske in Koroške ter v hrvaških gorah. Še posebno legendaren je njegov prvi vzpon na Admonter Reichenstein v gorovju Gesäuse, ki ga je 23. 7. 1873 opravil skupaj s Franzem pl. Juraschkom in Mathiasom Spreizem (p. d. Krachlerjem).

"Afera Frischauf"

Marca 1906 je Frischauf pri Schwentnerjevi založbi v Ljubljani objavil brošuro *Der Alpinist und Geograph Eduard Richter* (Alpinist in geograf Eduard Richter), v kateri je glavna dela svojega nekdanjega nasprotnika, ki je bil obenem njegov pred kratkim umrli rektor, ostro, vendar upravičeno in stvarno kritiziral. Med drugim je pokazal na napake v njegovem *Šolskem atlasu*.

Frischaufova brošura je sprožila vrsto protestov, tudi zunaj Gradca, na katerih so ga obtoževali, da se je odločil blatiti umrlega, ki se ne more braniti.

Vseh 39 profesorjev filozofske fakultete je podpisalo izjavo, naperjeno proti Frischaufu, ki sta jo objavila časopisa *Grazer Tagblatt* in *Grazer Tagespost*. Posledično je bil od 23. aprila do nadaljnjega suspendiran. Dne 19. septembra je "afera Frischauf", ki so jo razpihovali časopisi, dosegla vrhunec z njegovo prisilno upokojitvijo. Proti njemu so se povezali vsi profesorji graške univerze, med njimi tudi dva slovenska! Frischauf je bil tedaj sicer star že 69 let, vendar si je želel, da bi še poučeval in raziskoval. Toda minister za šolstvo Marchet je menil, da "ne more biti naloga šolske uprave, da se vključi v znanstveni spor in razsoja, katera stran ima prav", Frischaufa pa po drugi strani obtožil, da je proti Richterju izvajal "nasilovitejše osebne napade".

Upokojeni Frischauf je leta 1907 pri isti ljubljanski založbi objavil še dodaten spis, in sicer *O usodi moje brošure Alpinist in geograf Eduard Richter*, v katerem je naštel nadaljnje napake v Richterjevih delih in s

kronologijo dogodkov predstavil nepravilno ravnanje s svojo osebo.

Smrt in priznanje

Že v času življenja je Frischauf doživel več izčrpnih počastitev v slovenskih (!) tiskanih delih, prav tako tudi po svoji smrti. Njegov celoviti življenjepis na 41 straneh je mogoče prebrati v knjigi Frana Kocbeka *Savinjske Alpe* (1926), prav tako le v slovenskem jeziku. Zagrenjen in skoraj popolnoma slep je 86-letni Johannes Frischauf umrl 7. januarja 1924 v svojem stanovanju na Burgringu v Gradcu. Žaro z njegovim pepelom so pokopali na gori Scheichenspitze (nad Ramsauom pri Dachsteinu).

Nemški nekrolog je bil objavljen v *Grazer Tagespost*, a časopis se je v uvodnem odstavku iz previdnosti ogradil od "politične in nacionalne držve" pokojnika ... Edinole *Zeitschrift für Vermessungswesen* (Časopis za geodezijo) je Frischaufu, tako pred smrtjo kakor po njej, izrekel priznanje v nemškem jeziku.

Slabih petdeset let po smrti so mu tudi v Gradcu izkazali malenkostno priznanje, ko je leta 1973 mesto po njem poimenovalo neko nepomembno slepo ulico v 12. okraju (Andritz) kot 'Frischaufova pot'.

Leta 1993, ob 100-letnici obstoja Slovenskega planinskega društva, je dočkal tudi dostojen spomenik (posvečen njemu in prijatelju Franu Kocbeku) pri Domu planincev v Logarski dolini.

Pozno, pa vendarle, je graški matematik Alexander Aigner leta 1985 objavil lavdacijo Frischaufu v delu *Predmet matematika na Univerzi v Gradcu. Publikacije iz arhiva Univerze v Gradcu*, (zv. 15). Novejšega datuma je lavdacija izpod peresa matematičnih kolegov Roberta Tichyja in Johannes Wallnerja leta 2009 v *Mednarodnih matematičnih novicah*, spis *Johannes Frischauf – skrivnostna osebnost v matematiki in alpinizmu*, v katerem je med drugim objavljena popolna Frischaufova bibliografija. ◉

Članek je bil prvotno objavljen v *Mohorjevem koledarju 2020*. Iz nemščine prevedel Stanislav M. Maršič.

Prva Frischaufova koča je stala od leta 1875 na Suhadolnikovi planini približno tristo višinskih metrov zahodno pod Kokrskim sedlom. Slika prikazuje novo stavbo iz leta 1878, potem ko je prva koča postala že leta 1877 žrtev plazu. S postavitvijo Cojzove koče na Kokrskem sedlu leta 1897 je Frischaufova koča izgubila svoj pomen in je bila prepuščena propadanju.

Vir: Arhiv graške univerze, zapuščina dr. Johannes Frischaufa. Posnetek: Alois Beer (1840–1916, c.-kr. dvorni fotograf). Leto nastanka neznan. Pomanjšana slika z bistveno slabšo ločljivostjo je bila leta 1903 objavljena v reviji *Dom in svet*, števil. 7.

Andreja Erdlen

Druženje in zabava – uspeh na drugem mestu

Pogovor z Nežo Erznožnik

Drugega januarja letos sva se z možem tretjič udeležila novoletnega pohoda na Blegoš. Pohod ne spada med množično obiskane. Tokrat nas je bilo menda samo triindvajset in morda so prav zaradi tega po svoje še lepši. Udeleženci se med sabo skoraj že vsi poznajo in se vračajo, nekateri že deset in več let. Dan pred pohodom se nisem dobro počutila, slabo sem spala in že zjutraj sem Miha opozorila, da morda ne bom mogla priti do vrha, da bova obrnila predčasno. "Nič zato," je rekel, "saj sva bila na Blegošu že velikokrat." In sva šla. Začeli smo ob osmih pri tovarni Marmor Hotavlje. Skupina dobro uhojenih pohodnikov je imela precej hiter tempo. Na začetku sem jim sledila brez težav, kasneje, ko smo se vzpenjali od Likarja proti Prvi ravni, sem začela nekoliko zaostajati. Za mano je ostajala le še ena pohodnica. Nič ni rekla, a sem opazila, da skupini ne sledi zaradi mene.

Neža Erznožnik Arhiv Neže Erznožnik

"Ni me treba spremljati," sem ji rekla, "pot dobro poznam in se bom znašla. Velikokrat sem že bila na Blegošu. Tudi moj mož je v skupini in me bo kmalu počakal."

"Nikamor se mi ne mudi," je odvrnila. "Že zaradi otrok sem navajena, da hodim vedno zadnja in čas imam do 6. januarja," je dodala s prijaznim nasmehom.

Tako sva začeli najin pogovor. Pohodnica je bila mentorica in vodnica PD Gorenja vas Neža Erznožnik. Hitro sva se dogovorili, da se bova tikali. Ne samo zaradi tega, ker sva že presegle nadmorsko višino tisoč metrov. Začutili sva, da imava mnogo podobnih misljenj.

Kje pa učiš?

Na osnovni šoli Ivana Tavčarja Gorenja vas. Najprej sem opravila mentorski tečaj, lani pa še vodniški tečaj za A kategorijo.

Boš nadaljevala s planinskim izobraževanjem?

Če bo le mogoče. Naše planinsko društvo je zelo naklonjeno temu, da se s sodelavko Darjo Krek izobražujeva, saj vodnikov primanjkuje. Tudi sama klima v društvu je zelo dobra in naju spodbuja pri najinih nadaljnjih ciljih. Želim si, da bi lahko vodila izlete tudi pozimi, za kar moram najprej opraviti tečaj B kategorije, kasneje pa še D. Zadala sem si cilj, da bi med enim in drugim tečajem minili vsaj dve leti. Zaradi vseh ostalih obveznosti in tudi zaradi družine. Vsako izobraževanje pa je tudi obremenitev za društvo, saj tečaji niso poceni!

Zdi se mi, da na tečajih včasih kar malo pretiravajo z zahtevnostjo. Vsi počnemo vse v prostem času in prostovoljno, zato se bojim, da bo z leti vodnikov vse manj.

Ja, nekateri inštruktorji so morda pretirano zahtevni. A verjetno se bodo z leti malo unesli. Rada bi pridobila D kategorijo, saj se tudi pozimi lahko izvedejo

zanimivi izleti. Zadnja leta zime to brez težav dopuščajo, a če nimaš prave kategorije, lahko hitro zaides v težave – tako kot vodnik kot tudi društvo.

Tvoje navdušenje, volja in vizija – vse to je res občudovanja vredno.

Nisem edina in sama. Planinski krožek vodim skupaj z učiteljico Darjo Krek, s katero se skupaj udeležujeva izobraževanj in imava podobne metode, kako gore približati otrokom. V šolskem letu opravimo z učenci od 5. do 9. razreda od 5 do 7 pohodov. Najlepsi je septembrski, ko se za dva dni odpravimo v visokogorje. Tam otroci spoznajo pravo gornišstvo in se preizkusijo tudi na zahtevnejših turah. Pozimi se odpravimo na Blegoš in imamo zimski tabor na Jelencih, kjer je zavetišče našega društva. Ta tabor izkoristimo tudi za izobraževanje. Lani so nas obiskali gorski reševalci in nam predstavili reševanje v gorah, predvsem v snežnih razmerah. Markacisti so nas naučili, kaj vse je potrebno, da so gorske poti varne, vidne in vzdrževane. Tudi alpinisti so se nam že predstavili in nas naučili nekaj vozlov. Idej ne zmanjka.

S kolegico si prizadevava, da so izleti raznoliki in "razporejeni" po vseh slovenskih gorah. Veseli me, če se otroci navdušijo za hribe. Žal opazamo, da zanimanje nekoliko upada. Lani sva v PD Gorenja vas začeli izvajati tudi družinske izlete, za katere upava, da bodo vedno bolj privabljali tudi tiste, ki se manj pogosto odpravijo v gore. V planinski skupini lahko sodelujejo vsi in tudi tisti, ki so v šoli morda manj uspešni, se med planinci dobro počutijo.

Kaj pa tisti, ki imajo v šoli težave z disciplino, kako je z njimi na izletih?

Pri planinskih dejavnostih nimamo problemov z nikomer. Morda zaradi drugačnega pristopa, morda zaradi tega, ker se tukaj lahko izkažejo tisti, ki se na drugih področjih ne morejo. Veseli so, da so enaki

ostalim, ničesar ne ocenjujemo, navajamo jih, da si pomagajo in sodelujejo.

Na društvu gotovo veseli, da te imajo. Z otroki težko dela nekdo, ki jih vidi samo nekajkrat letno na izletih. Kaj pa učiš?

Glasbo.

Zanimivo. Potem imaš gotovo tudi pevski zbor?

Seveda, tri pevske zборе vodim.

In pri zboru pač ni tako kakor pri planincih – v zboru verjetno ne morejo peti vsi, ki bi si želeli?

Moj pristop je drugačen. Vsak, ki želi, se lahko pridruži pevskemu zboru. Posluš se, zlasti pri otrocih, še razvija in nekateri postanejo z leti zelo dobri pevci. A ne glede na to – ne zdi se mi prav, da se že pri otrocih dela izbor. K zboru pridejo tudi ali pa predvsem zaradi druženja, skupaj vadimo, se pripravljamo na nastope, nastopamo. Vedno se najprej lotimo enostavnejših pesmi, kasneje, ko vidim, kakšno skupino imam, pa se naučimo še kakšno zahtevnejšo pesem. Včasih je kakšna generacija zelo dobra in dosegamo tudi lepe uspehe. Ampak zame je najpomembnejše to, da radi prihajajo na vaje, da so radi skupaj in da dobijo življenjsko popotnico – naučijo se nekaj pesmi, predvsem pa ohranijo zelo veliko lepih spominov.

Bravo. Moram priznati, da še nisem srečala učiteljice glasbe, ki razmišlja na takšen način.

Vem, da veliko pedagogov napravi avdicijo in v zboru sodelujejo samo izbrani. A že davno sem sklenila, da tega ne bom počela. Tudi jaz sem prehodila težko pot do tako zelo zaželenega poklica in pri tem sem se naučila tudi, da se z močno voljo lahko doseže marsikaj.

Tako kot v hribih ...

Seveda. Hribi mi pomenijo sprostitev. Mož Luka je za hribe nekoliko manj navdušen, a mi nikoli ne

*Zimski tabor na Jelencih, januar 2019
Arhiv Neže Erznožnik*

nasprotuje, vedno me podpira in se mi včasih tudi pridruži, otroci pa kar radi hodijo. Posebej razveseljivo je, da je najstarejši sin že kot srednješolec odkril, kako ga hoja v hribe sprošča, veliko mu pomeni in všeč mi je, da je tudi on vzornik mlajšima otrokoma. Lansko leto smo z možem in sinom osvojili Triglav. A ni pomembno, da je bil Triglav. Pomembno je, da je bil to naš družinski projekt.

Torej rada obišeš hribe tudi sicer, ne le s planinsko skupino?

Gore, hribi, planinstvo – vse to mi veliko pomeni, zelo rada spoznavam tudi nove ljudi in ravno v gorah srečaš tiste "s srcem". Ko se v hribe odpravim sama, se mi velikokrat porodijo kakšne ideje za določene projekte, ki jih potem uresničim v šoli. Včasih je dovolj samo opazovanje narave, ki me nikoli ne razočara. Tako je nastala tudi pesem o mojem Blegošu. Zadnje

Skupaj
Arhiv Neže Erznožnik

čase greva v hribe včasih tudi s sinom. Na planinskih poteh se več pogovarjava kakor doma.

(Seveda, sem pomislila, tako kot midve sedaj. Če bi se srečali v dolini, morda na avtobusni postaji ali v kakšnem lokalu, se prav gotovo ne bi zapletli v tako dolg in zanimiv pogovor. V hribih pa smo vsi bolj sproščeni.)

Vsako leto se odpravimo v hribe tudi takrat, kadar pride na obisk sestra z družino z Nizozemske. Tam hribov ni in vsem, tudi njenemu možu Nizozemcu, je zelo všeč naša slovenska narava. In vsako leto znova povedo, da bi radi šli v hribe. Rada jim približam lepoto naših gora.

Najin pogovor na poti je prekinil Miha, ki me je čakal s kozarcem čaja. Vprašal me je, če bom šla do vrha ali

Neža Erznožnik:

Blegoš – ta raj

Ko na Blegoš se povzpnem,
lepoto Poljanske doline uzrem.
Spočijem si misli in se sprostim,
da v tem hitrem svetu ne ponorim.
Prijetno utrujena sedem v travo,
da vsaj za trenutek sem eno z naravo.
Napolnim si pljuča, ko vdihnem svež zrak,
da varen in trden bo spet moj korak.
Pozdravim neznanca, ki gre mi naproti,
in sežem v nahrbtnik po kakšni dobroti.
V knjigo se vpišem, nov štempej dobim,
za sabo pospravim in se poslovim.
Le kaj bi brez hribov, narave, gora,
kjer duša, telo se mi spet okreпча?
Tu mir je in spokoj, ki si vsi ga žele,
in rož ce ob poti nenehno cvete.
Jeseni, pozimi, spomladi, poleti,
na Blegoš se vedno lepo je povzpeti.
Prav vsakič kaj novega vidiš, izveš,
če greš s kolesom ali pa peš.
Ko vrnem se *zopet* v domačo dolino,
pogled zdrzne spet mi tja gor v višino,
kjer Blegoš ponosno baha se nazaj
in vabi, da kmalu obiščem – ta raj.

morda kar po bližnjici do kočice. Do vrha. Saj se tudi počasi daleč pride!

V prijetnem razgovoru sva z Nežo dosegli vrh. Proti koncu sem se morala nekajkrat ustaviti, a Neža ni bila prav nič nestrpna. In ni me vprašala, če mislim dolgo počivati. Počakala je, da sem se nadihala, in skupaj sva nadaljevali pot.

Vrh, nekaj minut pred enajsto. Tri ure hoje in nekaj počitkov in skoraj 1200 metrov vzpona. Zadovoljna sem bila. Nobenega vetra, krasen razgled. Tudi nekoliko posmehljiv pozdrav enega izmed pohodnikov, ki so bili na vrhu že nekaj časa, me ni spravil v slabo voljo. Takšne opazke me že dolgo ne prizadenejo več. Kaj pomeni rekord nekega gorskega tekača ali pohodnika v primerjavi z delom in navdušenjem Neže, zaradi katere so že in še bodo vzljubili hribe številni mladi? Še ves dan in tudi pozneje sem razmišljala o Neži. O učiteljici, ki je pri svojem delu srečna in bi si jo želeli na vsaki osnovni šoli, o mentorici in vodnici, ki bi si jo želelo vsako planinsko društvo.

Hvala, Neža, za zanimivi pogovor, s katerim si mi polepšala dan. Moj tretji novoletni pohod na Blegoš je bil tudi, ali bolje rečeno, predvsem zaradi tebe posebej lep. Naj tvoj planinski korak še dolgo spremlja četice mladih planincev in naj pesmi, ki jih bodo prepevali s tabo, še dolgo razveseljujejo tiste, ki jih prepevajo, in tiste, ki jih poslušajo. Upam, da se bova še velikokrat srečali. ●

Trije dnevi po Bjelašnici in Igmanu

Uezna pot Srebrna lija

*Sestop z vrha Vito
poteka po razglednem
grebenu na bližnji
kanjon reke Rakitnice.
Foto: Drago Lipič*

Slovenci smo planinski narod. Slovenija je po površini ozemlja manjša evropska država, a imamo vse, kar imajo velike države. Imamo prekmursko ravnico, gričevnato Štajersko, belo Kranjsko in Posavsko, razbrazdan kraški svet, ki se konča na morski obali, in gorati svet Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alp.

Nekoliko starejša generacija, ki je živela v preminuli Jugoslaviji, pa še pozna naravno geografsko pisanost preostalih takratnih republik, danes samostojnih novih držav bližnjega Balkana. Vsaka zase je zanimiva in vredna obiska, tudi z vidika planinstva, čeprav nimajo Triglava. Med bolj gorate države vsekakor spada Bosna in Hercegovina, ki je svojo planinsko zgodovino začela pisati že v začetku 19. stoletja. Leta 1905 so ustanovili prvo društvo "Prijatelj prirode", ki je začelo skrbeti za razvoj planinstva poleg zaščite delavskih pravic. Delovalo je vse do začetka druge svetovne vojne v letu 1941, ko je povsem prenehalo svoje delo. Kljub vojni in nemirnemu povojnim časom pa planinski duh ni povsem ugasnil. Že julija leta 1953 so delovanje društva ponovno oživili. Sprejeli so nova pravila društva in imenu društva "Prijatelj prirode" dodali še "Planinarsko-smučarsko društvo PTT". Volje in zagnanosti v društvu je bilo toliko, da so že v letu 1955 začeli gradnjo prve planinske kočice na Igmanu na planoti Malo polje na nadmorski višini 1246 metrov. Potrditev dobrega delovanja društva so dobili v letu

1984. Društvo in mesto Sarajevo je dobilo organizacijo zimskih olimpijskih iger, ki so potekale tik pod planinskim domom na Malem polju. Spomnim naj, da je v teh pripravah na olimpijske igre poleg ostalih takratnih republik največ sodelovalo slovenskih podjetij in športnih strokovnjakov s področja zimskih iger, ki so ta del igmanskega pogorja spremenili v moderno zimskošportno središče takratne Jugoslavije. Zgradili so vse športne objekte, potrebne za izvedbo zimskih olimpijskih iger, in hotelsko naselje Babin dol. Na Malem polju je bila zgrajena sodobna smučarska skakalnica z vsemi potrebnimi objekti, na Velikem polju sodobno tekaško središče z odličnimi progami. V kotlini Babin dol so zgradili moderno hotelsko naselje Dolina združenih narodov/ Dolina ujedinjenih nacija. Nad naseljem so vodile smučarske proge vseh takratnih tekmovalnih disciplin s startom na višini 2067 metrov z vrha Opservatorija. Na njem je tudi najstarejša meteorološka postaja v Bosni in Hercegovini ustanovljena leta 1894. S tem je najvišji vrh Bjelašnice – Opservatorij tudi najvišje naseljeno mesto v državi.

Po travnati poti
proti vrhu Krvavaca,
2062 m
Foto: Drago Lipič

Ta čas večina športnih objektov klavno propada in razpada. Izjema je le hotelsko apartmajsko naselje na Babinem dolu, kjer je dobro poskrbljeno za zimske, a tudi poletni obiskovalci ne bodo za nič prikrajšani. Prijazno vam bodo ob vsakem času postregli z odlično turško kavo s priloženo baklavo, pa še zelo poceni je. Naj bo dovolj o preteklih časih in zgodovini tega bosansko-hercegoveškega planinskega društva. Vrnimo se k vezni poti (transverzali) "Srebrna lija". Imenovano društvo jo je nadelalo in dalo v uporabo v letu 2017. Po razpoložljivih društvenih podatkih je celotno pot do letošnjega septembra prehodilo le 76 planincev, kar potrjuje navedbo v dnevniku vezne poti, da je namenjena le za izkušene osebe z dobro kondicijo in brez vrtoglavice. Prehodite jo lahko v treh dneh. Naredili boste okoli 2800 višinskih metrov vzponov in spustov. Priporočam pa najem lokalnega planinskega vodnika, ki vam ga skupaj z rezervacijo prenočevanj priskrbijo v imenovanem društvu. Pred odhodom na pot vam bodo podelili dnevnik vezne poti, v katerega

Najvišji vrh Bjelašnice –
Opsevatarij,
2067 m, z najstarejšo
meteorološko postajo v
Bosni in Hercegovini
Foto: Drago Lipič

boste odtisnili žige desetih kontrolnih točk s celotne poti. Ti vam bodo v dokazilo ob zaključku prehojene poti, ko boste prejeli še majico in značko. Vse to je že všteto v ceno tridnevnega paketa s tremi prenočiči vključno z zajtrkom, večerjo in vodnikom pohoda. Cena paketa je odvisna od števila udeležencev. Mor-da za informacijo. Za skupino tridesetih pohodnikov je cena 75 evrov na osebo. Zelo ugodno, mar ne!

Vstopno mesto na omenjeno vezno pot je v mali vasi na Tušiljama, 1200 m, na planini Visočici pri Planinskem domu Vrela (KT 1). Če vam čas dopušča, vam priporočam, da si pred odhodom na pot v bližnjem gostinskem lokalu privoščite porcijo odlične ovčetine s prilogo. Ne bo vam žal.

Že s prvimi koraki bomo zagrizli v dokaj strmo travniško pobočje, nato čez prijeten, a strm listnati gozd na prag naravnega amfiteatra Kaoca, ki se konča z vrhom Vito (KT 2) na višini 1960 metrov. Pot do njega je zelo strma in poteka delno po melišču. Nadaljevanje poti gre po izpostavljenem grebenu, s katerega je lep razgled na bližnji kanjon reke Rakitnice, ki sodi med najgloblje kanjone v Evropi, in na pogorje Bjelašnice in Igmana. Po rahlem spustu nas pot pripelje do vrha Drstva, 1808 m, (KT 3), kjer se začnemo hitro spuščati vse do vasi Bobovice, ki leži na planoti nad prehodom kanjona. Do lesenega mostu (KT 4), ki omogoča lep prehod čez kanjon Rakitnice, nas čaka strm spust. S prehodom kanjona pa smo že na pobočju planine Bjelašnica v Donjem Lukomiru. Pred nami je še zadnji vzpon prvega dne do najvišje ležeče naseljene vasi v Bosni in Hercegovini. V vasi Lukomir, ki premore okoli trideset danes redko naseljenih hiš in leži na 1495 metrih (KT 5), je prijeten, a majhen planinski dom z odlično hrano, prenočišči in tušem s toplo vodo. V njem zaključimo pot prvega dne in prenočimo.

Vezna pot nas drugega dne pripelje do vrha Krvavac, 2062 m, (KT 6). Je drugi najvišji vrh v pogorju Bjelašnice. Ponuja nam lep razgled na sosednja pogorja, saj omenjeni masiv Bjelašnice leži v osrednjem delu Bosne in Hercegovine. Nadaljevanje poti poteka po razčlenjenem in travnatem delu pogorja do naslednje planinske

Planinski dom v vasi Lukomir, najvišje ležeče naseljeni vasi v Bosni in Hercegovini Foto: Drago Lipič

postojanke Sitnik (KT 7), ki leži nad enako imenovanim jezeru. Še naprej se zlagoma spuščamo vse do naslednjega, končnega cilja drugega dne, Planinske kočice Stanari (KT 8) na 1585 metrih. Zgrajena je bila v šestdesetih letih preteklega stoletja. Čeprav je v koči prijetno, je času gradnje primerna tudi notranost objekta. V slabi uri hoda od te planinske kočice na sosednji planoti pod Ljutimi strani so še ostanki dveh planinskih postojank, ki pa sta med nedavno vojno pogoreli.

Tretji dan bomo čez preval Karamustafini čairi in Mededa lokva prišli na območje planine Igman. Njegov najvišji vrh je Crni vrh, 1502 m, ki ga obidemo po severni strani in po gozdnih poteh dosežemo naslednjo postojanko, Planinski dom Javornik (KT 9), ki je zapuščen in zaprt. Še del poti prehodimo po smrekovem gozdu, nato pa po lepi gozdni cesti do cilja do Planinskega doma Igman na Malom polju (KT 10) na 1246 metrih. Dom leži na lepi gozdni jasi s pogledom

Informacije

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pred odhodom spremljajmo vremensko napoved, saj so lahko možne hitre ohlavitve.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 2800 višinskih metrov vzponov in spustov

Najvišja točka: 2062 m

Dolžina: 42 km

Izhodišče: Planinski dom Igman (PSK Prijatelj prirode Malo polje), 1246 m. Iz Slovenije se zapeljemo čez Hrvaško do Sarajeva (do sem je več možnosti), tam mimo letališča do izhodišča.

Koče: Planinski dom Igman, 1246 m, telefon +387 33 23 45 80, e-pošta planinar@bih.net.ba, spletna stran www.prijateljprirode.com.ba/planinar/; Planinski dom Vrela, 1200 m, telefon +387 33 43 78 72, mobilni telefon +387 61 260 214, e-pošta domvrela@gmail.com, spletna stran www.pdtreskavica.ba/planinarski-dom/; Planinski dom Sitnik, 1765 m, telefon +387 33 53 53 71, mobilni telefon +387 61 716 039, spletna stran www.pdbjelasnica.ba/sitnik/; Planinski dom Stanari, 1585 m, telefon +387 33 53 53 71, spletna stran www.pdbjelasnica.ba/stanari/.

Časi: Izhodišče–Planinski dom Vrela (Tušila)–planinski dom v vasi Lukomir 10 h

Planinski dom v vasi Lukomir–Planinski dom Stanari 9 h

Planinski dom Stanari–izhodišče 8 h

Sezona: Kopna sezona

Zemljevid: Interna planinska karta PSK Prijatelj prirode

Priporočilo: Priporočamo najem lokalnega planinskega vodnika s pomočjo planinskega društva PSK Prijatelj prirode (telefon +387 61 035 544 – sekretar PSK).

na olimpijsko smučarsko skakalnico, ki klavno propada. V tem domu zaključimo transverzalo in v spomin na prehojeno pot dobimo v uvodu omenjeno majico in značko. Oskrbnik doma pri tem opravi administrativne zaznamke in obdrži del dnevnika vezne poti, ki smo ga izpolnili s svojimi podatki. Kot posebnost te poti velja omeniti, da na smernih tablah in oznakah ob poti ne boste našli napisanega časa pohoda med posameznimi točkami. Tudi na planinski karti tega podatka ni. Je pa zadovoljivo označena z našo Knafelčevo markacijo. ●

THULE[®]
SWEDEN

THULE SPORT STORE
Celovška c. 280, Ljubljana
poleg Mercator Šiška

50 % popusta
na nahrbtnike
Thule

www.sportstore.si

Kalifa je s svojim
razmajanim tovornjakom
prepeljal odpravo iz
Faizabada do izhodišča.
Arhiv Kazimirja Drašlarja

Pozni spomin na JAHO 68

Prvič v Hindukušu

Hindukuš. Jugoslovanska alpinistična odprava. Enainpetdeset let je minilo od nje in "skrajno lepo bi bilo spomin nanjo obuditi v *Planinskem vestniku*", je zapisal Haubi,¹ urednik revije. Zadrega. Petdeset let je kar veliko časa. Nekaj prijateljev je že odšlo, diapozitivi in slike so obledeli in zapiski trohniijo ... Kdo bi vedel, kje. In spomin načenja tisto ... Kako se že reče? Ampak uredniki znajo napisati tako lepo pisemce, sicer ne bi bili uredniki, da ni vljudno, če jim rečeš ne. Toliko bralcu v opombo!

Zgodba se je začela z bližanjem petinsedemdesete obletnice organiziranega planinskega gibanja in enake obletnice Planinskega društva Ljubljana - Matica. Pošteni ljudje take lepe jubileje spodobno proslavijo in v čast slovenskega planinstva so bili "fortri" na Matici pripravljene odvezati mošnjo za odpravo v daljne kraje. Kam? Med uro geografije pri Aleševem² očetu smo ponavljali Himalaja, Hindukuš, Kuhu Baba, to so gore, *prmejdus!* Hindukuš! Tam še nismo bili. In zakaj ne? V zgodnjih šestdesetih je postalo priljubljeno osvajanje vrhov v osrednjem Hindukušu. Do sredine desetletja so bili obrani najlepši cvetovi, sedemtisočak Nošak³ in drugi, vendar je veliko ostalo

tudi za zamudnike. Z nasveti pri izbiri cilja in organizaciji odprave nam je pomagal izkušeni vodja čeških odprav Vladimir Šedivy, svoje pa je k odločitvi prinesla še Hecklova⁴ knjiga *Hindukuš*, ki jo je prinesel s seboj za dar Alešu. Slike gora, krajev in ljudi pa neosvojeni Lunko, na katerem so si Čehi obrusili zobe, so budili fantazije.

Pogled na zemljevid razkrije, da je Lunko del dolgega grebena, ki razmejuje Afganistan in Pakistan. Poleg tega greben deli tudi vode veletokov Inda in Amu Darje. Razteza se približno v smeri severovzhoda in jugozahoda in ima dva izrazita vrhova, na zahodni strani stoji višji, 6902 metrov visok Lunkho e Dosore, vzhodno stran zaključuje Lunkho e Hevad, ki se vzpne do 6879 metrov, vmes pa je vrsta vršacev, ki bi jih bilo mogoče šteti za samostojne vrhove. Z južne, pakistanske strani greben zapira obsežno, globoko

¹ Vladimir Habjan, glavni urednik *Planinskega vestnika*.

² Oče Aleša Kunaverja.

³ Noshaq, Nowshak. Zaradi lažjega razumevanja in težav pri slovenjenju oz. pisanju tujih imen iz dežel, kjer uporabljajo nelatinske pisave, smo nekatere izraze poslovenili, nekatere pa pišemo v angleški transkripciji (Lunko, Lunkho ...).

⁴ Vilém Heckel, češki fotograf in alpinist (1918–1970).

krnico. S severne, afganistanske strani se pod Lunko zajedajo tri ozke doline, po katerih je mogoč dostop do vrhov. Zahodna dolina vodi pod Lunkho e Dosore, vzhodna pod Lunkho e Hevad, srednja dolina, ki se začena pri vasi Khandud, pa pripelje pod široko belo steno, ki jo krasita Lunkho e Dosore na desni in Lunkho e Hevad na levi strani. Iz te doline so mogoči vzponi na oba vrhova. Visoki vrhovi v okolici so bili že vsi preplezani, Lunko s svojim glavnim vrhom pa je bil še neosvojen. In ta je postal naš cilj.

Priprave so se začele

Kako se pride tja dol? Po zadnji modi tistega časa preprosto – prijatelje in kramo naložiš v avto, *buru bahai*,⁵ in se odpelješ v Afganistan. V tistem času je bil to najboljši način transporta. *Transazijska* cesta je bila relativno dobro prevozna vse do Indije. Države na tej poti so bile stabilne, in če je bilo v ciljni deželi pomanjkanje primerne hrane, je lahko odprava vse, vključno z opremo pripeljala s seboj. Avtomobilski transport je omogočal, da sta bila moštvo in oprema ves čas skupaj, odprava pa še bolj neodvisna in prilagodljiva. Slaba stran je bila trajanje celotne operacije. Atraktivnost takega potovanja je seveda drugo vprašanje. Bilo je nekoč. Današnje transportne, oskrbne in komunikacijske razmere so pač drugačne.

Za vodjo je bil določen Aleš Kunaver (1935), v moštvo smo bili Tone Sazonov - Tonač (1937), Stane Belak - Šrauf (1940), Franc Štupnik - Cic (1945) in

Kazimir Drašlar - Mikec (1941). Bil naj bi še šesti član, v igri sta bila France Zupan in Zoran Jerin, a na žalost so višje sile poskrbele, da sta oba ostala doma.

Delo s kramo se je začelo s sestavljanjem neskončnih spiskov. Kot vedno je bilo treba presoditi, kaj je treba vzeti s seboj in kaj je tisto, kar bi bilo dobro imeti, čeprav samo za rezervo. Vendar na koncu vedno razsodi tehničar. Šotore, obleko in obutev smo lahko dobili doma. Šotori Induplati – obkljukani. Obleko je priskrbelo podjetje Modna oblačila, tkanine za vetrovke in vetrne hlače je priskrbel "Martin Krpan", za prepričevanje usnarjev in čevljarjev iz Alpine pa je poskrbel neutrudni Andrej Stegnar. Alpinistična oprema, puhasta oblačila, spalne vreče in višinski šotori so prišli po posebnih kanalih iz Trsta, Celovca ali pa še od kod drugod.

Brez hrane ne gre. Na hribu bomo seveda jedli samo svojo hrano. Izvedeli smo, da v severnih pokrajinah hrane primanjkuje, da so nakupi vprašljivi in da bomo verjetno večinoma odvisni od lastnih zalog. S prehrano na poti je pač tako, da preveč poguma pri preizkušanju lokalnih specialitet lahko prinese povečano porabo toaletnega papirja. Izključeni niso niti resnejši zapleti, zato sta bila nujna disciplina in upoštevanje Mumovega nasveta: "Za svoj blagor na poti žrite samo, kar se kadi, in perite roke in riti. Vsaj tja grede!"⁶ Okvirni izračun je pokazal, da potrebujemo približno 630 kilogramov hrane, v kar je bila všteta desetodstotna rezerva. S kompletom hrane za pot ni bilo težav, več razmisleka je terjal izbor hrane za višino.

Nosači in plezalci so bili Franc Štupnik - Cic, Stane Belak - Šrauf, Aleš Kunaver, Kazimir Drašlar - Mikec in Tone Sazonov - Tonač. Posnetek je nastal po vzponu na oba vrhova Lunkha. Arhiv Kazimirja Drašlarja

⁵ S tem klicem je v Afganistanu pomočnik šoferju sporočil, da je vse v redu in da lahko odpelje; zadnji ostanek znanja *farsija*, perzijsčine.

⁶ Mumo, vzdevek dr. Evgena Vavkena, zdravnika, alpinista in gorskega reševalca.

Odprava z avtomobilom skriva posebne čare. Arhiv Kazimirja Drašlarja

Za vasjo Khandut je končno šlo zares. Arhiv Kazimirja Drašlarja

Strokovnjaki niso bili enotni, ali je boljša lahka hrana, taka *papica* za dojenčke, ali čisto običajna hrana. Tudi ne, ali so boljši paketi, kot pri *soldatih*, ali kontrolirana prosta izbira. Kdo bi vedel? Na srečo smo se dobro poznali in kakšno "gorivo kdo kuri", ni bila skrivnost. Cic je bil malce izbirčen, pri Šraufu je bilo vse odvisno od razpoloženja, z Alešem sva bila pri hrani skoraj nevtralna, Tonačev apetit pa je bil anekdotičen. Je ljubitelj in uporabnik kislega zelja tudi v višavah. Na vprašanje, kako to prebavi, je odgovarjal: "Fantje, če bi kdaj naredil tako lumparijo, da bi me morali ustreliti, bi si za zadnjo željo zaželel še malo kislega zelja na koncu kugle." Ko je na štirici pospravil kranjsko s kislim zeljem, se je podrlo nekaj prehranskih teorij. Pri hrani se bomo torej že znašli. Vso hrano, ki smo jo vozili s seboj, smo dobili pri domačih proizvajalcih. Odzivi na naše prošnje so bili različni, včasih odvisni od poznanstev, včasih od tega, kako močno planinsko društvo je bilo v podjetju. Marsikje se nas je odkrivala že direktorjeva tajnica. Pri Emoni, na primer, pa so direktor in razvojniki svoj prispevek k naši odpravi videli kot "supertest" svojega civilnega in vojaškega

programa. Tudi alpsko mleko, takratna novost, je ognjeni krst prestalo prav na Lunku. Končna odločitev naše prehranske strategije je bila: poznani domači okusi in priporočena izbira ter škatla s priboljški za tolažbo. Še beseda o prevozu. Aleš je navijal za Citroënovega "pujsa",⁷ pa Francozi na to uho niso slišali. Večina zastopnikov na prošnje ni niti odgovorila. Spet so težavo rešili "fotri" na Matici. Po zvezah so kupili dva nova IMV-kombija,⁸ mi pa smo sveto obljubili, da ju vrnemo cela, da ju bodo potem lahko prodali znanemu kupcu. Sosedje za mejo, z razvitim trgom, so imeli podobno strategijo z nekaj razlikami. Kupili so odslužena vozila, jih na Vzhodu prodali za zlato, potem pa z letalom domov ...

Buru bahai!

Končno je prišel dan, ko sta bili zbrani vsa oprema in hrana, urejeni vsi dokumenti, opravljena in potrjena cepljenja proti tifusu, paratifusu, koleri, rumeni, mrzlici, tetanusu itd. Na kombijih je pisalo Yugoslav Hindukush Expedition in krasili so jih logotipi pokroviteljev. Šumi je moral biti največji, za tri mesece so nam namreč posodili Šraufa in nas založili z bomboni. 27. junija zvečer smo zasedli svoja mesta Aleš, Šrauf in jaz v prvem ter Tonač in Cic v drugem kombiju. In *buru bahai!*

Prva etapa je bila do Beograda, kjer smo uredili še zadnje obveznosti, potem smo prevozili Bolgarijo in na turški meji že spoznali, da prihajamo v drug svet. V gostem večernem prometu smo skozi mogočno obzidje zapeljali v Carigrad, naprej do пристanišča in se zgnetli na trajekt. Na drugi strani smo bili že v Aziji. Nočna vožnja do Ankare, naprej do črnomske obale, nekaj časa ob morju do Trabzona, po serpentinah na Anatolsko planoto do Erzuruma in mimo Agrija do iranske meje nam ni ostala v lepem spominu. Alešu je izginil fotoaparater, meni pa nove, lepe bele *adidaske*. Pozor! Opazili smo, da se v isti smeri vozita dva obtočena VW-busa z dunajsko registracijo, notri pa osem tipov s sumljivimi "rilci". Kmalu smo izvedeli, da se peljejo v Afganistan, potem, da gredo na Hindukuš, in potem še, da je njihov cilj Lunko!

Do Teherana je se kar šlo. Počasi smo se učili filozofije orientalskih voznikov. Sledil je obisk na ambasadi pri veleposlaniku Žigi Vodušku. Po ovinkih smo napredovali proti Kaspijskemu jezeru, mimo Demavenda, ki smo ga nato obrali nazaj grede, potem pa – makadam, stotine kilometrov makadama, prah in peklenska vročina. Vozili smo skozi najbolj vroč čas leta. Pnevmatike so spuščale druga za drugo, včasih tudi več hkrati, in postali smo uigrana ekipa "krpačev gum". Za vrhunec je kamen, ki je priletel izpod tovarnjaka, razbil še vetrobransko steklo in proti cilju smo se vozili v odprtem balkonu z višinskimi očali in plezalnimi čeladami na glavi.

Končno meja, "Shangri La", pred nami je ležala Ariana, skrivnostni Afganistan, in pod nami nova, široka,

⁷ Kombi Citroen HY.

⁸ Kombi IMV 1600, slovenski avto, narejen v Novem mestu.

Tabor 1 je bil izhodišče za okoliške vrhove, za našo in avstrijsko odpravo. Arhiv Kazimirja Drašlarja

gladka, ravna betonska cesta. Pod noč smo pridrveli v Herat. Eksotika. Pred trgovinicami so sedeli možaki s turbani, oblečeni v dolge srajce. Luči so risale groteskne sence in nad vsem je lebdel vonj po zažgani ovčji masti. Malo strašljivo. Nismo stali dlje, kot je bilo treba. Za nami je bil še en peklensko vroč dan. Utaborili smo se v puščavi in zjutraj je bila na ostankih čaja v skodelicah ledena skorja ...

10. julija dopoldne smo končno *prišofirali* v Kabul. Na ambasadi so nas prijazno sprejeli in Aleš se je s prvim sekretarjem ambasade podal v boj za dovoljenja, za vstop v Severni Badakšan, v dolino Wakhanski koridor ter za pristop na vrhove. In, naj mi bo oproščeno, rdeči potni list, neuvrščeni in beseda Tito so odpirali vrata v mnogo uradih in pisarnah. Drugi smo medtem postopali po bazarju in se čudili, da na tem zaniknem kraju lahko kupiš več japonske elektronike kot v Ljubljani, in to take, o kakršni lahko le sanjaš. Popraviti je bilo treba tudi razbito šipo na kombiju. "Problema nema!" nama s Cicem po posvetu z afganistanskim uslužbencem zagotovi Mijat, prijazni voznik in varnostnik na ambasadi. "Odličen servis, pravi

Tabor 4 na grebenu na meji med Afganistanom in Pakistanom je bil izhodišče za Lunkho i Hevad na zahodu in za Lunkho i Dozore na vzhodu. Arhiv Kazimirja Drašlarja

mojstri. Krasno." Zapeljemo se v obrtniški kvart in se ustavimo pred razmajano lopo. Od nekod zbežajo bradača v dolgi afganistanski srajci s turbanom na glavi. Po daljšem pogovoru, od katerega ne razumeva prav nič, si ogleda škodo in vpraša, po kakšni ceni prodamo avto. Po še enem dolgem pogovoru nama pojasni, da bo popravil avto in naj počakava. To sta ta odlični servis in veliki mojster? Odštejeva mu šop afganijev,⁹ potem pa mož zajaha *bicikel* in se odpelje neznano kam. Tolažijo naju, da je vse v redu in naj naju nič ne skrbi.

In res se je se možakar čez nekaj časa spet pojavil. Naslonjeno na pedal na *biciklu* je pripeljal ploščo *pleksija*. Počasi se nama je svitalo, da smo sredi sveta, ki je videti kot naš, a je v njem toliko stvari, ki jih sploh ne poznamo in še manj razumemo. Ne bova dobila steklenega vetrobrana, ker nismo v Ljubljani, ampak v Kabulu. Zato bo iz *pleksija*, ker je *pleksi* boljši, ker ga navaden kamen ne razbije kot steklo. Od nekod se pojavi še pomočnik in lotijo se dela. Res so bili spretni.

Pobočja nad taborom 1 so bila nemirna, z njih so se po nepredvidenem voznem redu usipali plazovi.
Arhiv Kazimirja Drašlarja

⁹ Afgani je afganistanska denarna enota.

"Ko zmanjka rok, poprimejo z nogami, kot opice," je pripomnil Cicko. Počasi je iz plošče nastalo nekaj podobnega vetrobranskemu steklu in kmalu se nam ni bilo treba več voziti s čeladami in višinskimi očali.

Bitka z birokracijo je trajala devet dni! Končno smo nekega dne veliko pred svitom sedli v kombi in se odpeljali na sever proti Kunduzu. Cesta pri predoru na prelazu Salang se je povzpela na 3363 metrov in motorji so "dihali na škrge". Na levi se končuje Koh e Baba, desno se začneja Hindukuš. Vstopili smo v severne pokrajine in se usmerili proti Kunduzu. Cesta je bila dobra in hitro smo napredovali. Na horizontu smo že slutili gore. Pokrajina na tej strani prelaza je bila drugačna, opazili pa smo še eno spremembo. *Internationale*, ki vozijo po južni cesti, so zamenjala vozila GAZ in ZIL.¹⁰

Ne prav daleč proti severu je bila že meja s Sovjetsko zvezo. Od tam bodo prihajale vremenske napovedi za našo odpravo, kot nam je obljubil njihov veleposlanik. Do Kunduza je šlo hitro. Naslednji cilj je bil Fayzabad. S ceste smo zavili na kolovoz. O, ko bi vsaj bil kolovoz ... Čas vožnje so daljšali nenehni *defekti* na gumah. Preklinjali smo Tigar¹¹ in krpali in krpali, *flikali* in *flikali*. Od Kunduza do Fayzabada, nekaj sto kilometrov, smo se vozili nekaj dni! Tolažili smo se, da se moramo iz Fayzabada prebiti do Eshkashema, tam pa bomo pred vrati Wakhana, od koder je le še kratek skok do Khanduda. Račun brez krčmarja. Kakšno uro vožnje od Fayzabada so se pnevmatike dokončno uprle. Razložili smo opremo in Aleš ter Cic sta se odpravila nazaj v Fayzabad po pomoč. Na bazarju sta našla moža, ki nas je bil pripravljen peljati do Khanduda, naša kombija pa sta ostala v Fayzabadu. Naslednji dan sta se prizibala na razmajanem avtomobilu GAZ. Voznik, ime mu je bilo Kalifa, je bil spoštovan mož. Imel je pomočnika, ki je pod kolo podstavljaj leseno klado, s katero je preprečil, da bi avto v klancih ušel, in vpil *buru bahai*. Kalifa je bil molčec in veren. Ko je bila ura za molitev, je ustavil tovornjak, potegnil na plano lepo molilno preprogo, jo razvil, naravnal proti Meki, si umil noge in opravil molitev. Pri tem obredu je zahteval mir. Mi pa smo se pridušali: "Za boga, Kalifa, nam se mudi!"

Po vseh peripetijah smo 23. julija končno prišli v Khandud. Kalifa je obljubil, da nas bo prišel iskat čez petintrideset dni.

Tekma za Lunko

V Khandudu imajo hiše ravne strehe in visoke ograje, da ne vidiš na dvorišča. Ob potoku, ki priteče iz ledenikov, so terasasta polja z domišljenim namakalnim sistemom. Zaprášeno gnezdo bogu za hrbtom. Na spletu sem našel podatke, da ima danes Khandud bazar in prenočišča s cenami, ki presegajo trizvezdične hotele v Ljubljani.

¹⁰ Avtomobili ruskih proizvajalcev Gorkovskij Avtomobilnij Zavod (GAZ) in Zavod imeni Liháčjova (LIL).

¹¹ Proizvajalca pnevmatik Gumarski kombinat Kombinatar Tigar Piroti.

Tudi Avstrijci so že tukaj in nezaupljivo se ogledujemo ter grdo gledamo. Domačini že nekaj časa vedo, da prihajajo odprave. Okoli nas se zbirajo možje, ki se udinjajo za nosače. Med njimi so stari znanci iz Hecklove knjige. "Hej, Ekram, pozdrav od Vlade, si kar Fahrarham."¹² Od nekod se pojavi mož, ki očitno predstavlja lokalno oblast. Najprej pregleda naše papirje, potem pa poskrbi, da je z nosači vse v redu in prav, da so nosaške mezde poštene, da dobijo toliko, kot morajo, ne manj ne več. To je zdaj naše izhodišče. Po podatkih, ki jih imamo, ocenimo, da bo do predvidene baze dva dni hoda, računamo še na eno nosaško etapo do zgornje baze. Potem bo slo zares. Šrauf in Tonač naložita nahrbtnike in odideta v izvidnico, Aleš, Cic in jaz urejamo opremo in pripravljamo tovore.

Pod Lunkom je šest odprav. Hudiča, ali res v celem Afganistanu ni nobenega drugega hriba?! Na južni strani sta italijanska in angleško-pakistanska odprava pod vodstvom everestovca Westmacotta.¹³ Na severu smo izkušeni Poljaki, Škoti, Avstrijci in mi, najmanjša odprava izmed vseh.

Tekma za Lunko se je začela. Naslednje jutro s kolo no nosačev krenemo na pot. Na počivališčih se ogledujemo. Cic je prevzel funkcijo razdeljevalca čik ba-kšiša¹⁴ in bombonov. *Jugosi* imamo do domorodcev

bolj socialistično-samoupravna čustva. Hodimo do mraka. Prenosišče si poiščemo ob robu suhe struge ledeniškega potoka. Topla mivka bo prijetno ležišče in noči pod zvezdami smo že vajeni. Hitro si nekaj skuhamo. Nedaleč stran si skupina nosačev pripravlja večerjo. Kako je lahko življenje preprosto. Sprehodiš se malo naokoli, nabereš za naročje suhih kravjakov, zakuriš ogenj, zamesiš testo, in ko iz kravjaka nastane žerjavica, položiš nanjo čapati, obrneš, počakaš, da se malo zasmodi in večerja je pripravljena. Všeč mi je vonj dima teh ognjev, očarljivo *drekasto* kadilo. Počasi si postajamo všeč.

Šrauf in Tonač opravita svojo nalogo. V kotanji v ledeniški groblji najdeta prostor za bazo in glavno skladišče. Nekaj nosačev zadržimo, da prenesejo nekaj tovara še v zgornjo bazo, prvi tabor na ledeniku Hevad. Nosači odhajajo in ostajamo sami. Rumen šotor na 4600 metrov in skladovnica zabojev z opremo in hrano bodo v naslednjih tednih naš dom in izhodišče. Hriba smo se lotili na odpravarski način z nadelavo poti, postavljanjem in opremljanjem taborov. Delali smo v dveh izmenah. V prvi sta bila Tonač in Šrauf, v drugi pa Cic in jaz. Aleš je bil koordinator in zaščitnik in se je po potrebi priklapljal zdaj eni, zdaj drugi skupini. Delo v verigi je vsaki navezi omogočalo izmenjavo delovnih dni in počitka ter aklimatizacijo.

Pred nami je v vsej svoji belini sijala stena Lunkov. Po celi širini so jo zapirali seraki in viseči led. Ledeni plazovi, majhni pa tudi tisti grozeči čisto z vrha, so grmeli čez steno. Preiskovali smo, kje bi prišli čez. Odkrili smo tenko snežno rebro na levi strani stene z ledenim skokom na vrhu in upali, da je tam ključ do grebena

Do glavnega vrha, ki je skrit v ozadju, vodi dolg greben z velikimi opastmi.
Arhiv Kazimirja
Drašlarja

¹² Vladimir Šedivy.

¹³ Mike Westmacott (1925–2012), angleški alpinist, član odprave na Everest leta 1953.

¹⁴ Čik *bakšič* je napitnina, podkupnina, v orientalskem okolju miloščina. Pri nas je šlo za podkupnino s cigaretami, običajno znamke Drava, ker so bile najmočnejše in najcenejše.

S pobočja nad taborom 3 se je odprl razgled proti vzhodu.
Arhiv Kazimirja Drašlarja

med obema vrhovoma in za dostop na vrh. S Cicem sva bila na vrsti, da greva pogledat, kakšni so izgledi, da zlezemo na tisto rebro. Za skalnim grebenom, ki deli dva jezika ledenika, smo odkrili snežno vesino, s katere vodi strm žleb naravnost na rebro in po njem pod ledeni skok. Dosegla sva višino, ki so nama jo določili, nekje na 5400 metrih postavila šotor za tabor dve in jo mahnila nazaj v bazo. Prvi aklimatizacijski vzpon. Pridobili smo dan.

Jutro zatem sva s Cickom počivala, malo sva "potegnila" pa naju je prestavilo s šotorom vred. Na srečo je bil samo piš plaz, ki se je utrgal nekje visoko na gori. Izvlekla sva se iz podrtije in nekaj časa je bilo treba, da sva postavila šotor in uredila opremo, potem pa sva šla pogledat, kaj počnejo na hribu. Skoraj bi naju kap. Aleš, Tonač in Šrauf so nekaj mečkali v ledenem skoku nad dvojko, *Oštrajharji* pa so šli kar naravnost gor. Nemo sva gledala, kako hitro pridobivajo višino in kot za šalo prehitevajo naše. Takole so nas reve namazali (uporabljala sva druge besede) kar na začetku! Obup je bil brezmejen in ne vem, kaj bi se zgodilo, če ne bi steklenica z vodko, ki so nam jo v Dani poklonili za reševanje iz trenutkov obupa, ostala v spodnji bazi. Pregazila sva jim pot, postavila šotor, pustila sva jim hrano, imajo plin, oni pa se obirajo in pustijo, da jih kar tako prehitijo. Take sramote se ni dalo gledati. Ko sva čez čas ponovno vzela daljnogled v roke, so naši počasi lezli navzgor; oni drugi pa so kot kavke čepeli pod seraki. In tako naprej: naši so lezli, sosedi pa so dolgo stali na istem mestu. Potem so počasi

začeli prečiti levo proti našim. Dan se je končal tako, da so se vsi vrnili v enko po naši gazi. Naslednji dan se je oglasila avstrijska delegacija. Tema meddržavnih pogajanj je bila, ali lahko uporabijo našo smer in ali nekako združimo sile. Aleš je diplomatsko vodil pogajanja, drugi pa smo modro prikimali, saj smo ugotovili, da so še kar simpatični. Dogovorili smo se za pravila in nič več ni bilo grdih pogledov. Obojim je odleglo. Mi smo na pobočju postavili tretji tabor in v sedelcu na grebenu še četrtega. Avstrijci so postavili tabore na drugih mestih, vendar ob isti gazi.

Urh

Prvo priložnost sva dobila s Cicem. 3. avgusta sva prepsala v štirici. Trije Dunajčani bodo začeli s svojega zadnjega tabora malo pod grebenom. Globoko spodaj na južni strani gore so bile luči nemirne. Nekaj so pripravljali. Jutri moramo nabrusiti pete, da ne bo kakšnega neprijetnega presenečenja. 4. avgust je bil tisti dan. Aleš nama je izročil zastavice za vrh in kot veliki osvajalci sva jih navila okoli cepina. Takoj nad štirico je bilo nekaj nevarnih opasti, nekaj strmih odstavkov in globokih pogledov. Naprej pa ni bilo težko. Opasti so terjale previdnost in premislek pri iskanju smeri. Snežne razmere so bile zoprne, spreminjale so se od metra do metra, klože so se predirale skoraj do pasu in gaženje je pilo moči ter požiralo čas. Grebena ni hotelo biti konec. Nekajkrat sva že mislila, da sva na vrhu, pa je bilo tisto pred nama še višje. In potem se je vdrlo, do pasu pa še malo in med nogami se mi je

odprl pogled kot na toboganu, navzdol, čisto do baze. Pa je bilo še deset, petnajst mogoče celo dvajset metrov do roba. Še preden se je vrh napela, sem sem se skobacal na varno. Imela sva srečo. V razredčenem zraku je zavedanje o tem počasi prišlo za nama. Šele malo pod vrhom so naju dohiteli Dunajčani. Prepuстила sva jim malo zabave z gaženjem. Pod vrhom so se ustavili: "Pojdita naprej, pot je vajina." Zmenili smo se, da gresta naprej najmlajša iz slovenske in avstrijske naveze. In Cic je, prvi, ponosno stopil na vrh. Uspelo nam je. Bil je 4. avgust. Lunkho e Dosore je bil osvojen in cilj je bil dosežen.

Vreme je bilo lepo, brez vetra in skoraj toplo. Pogled na množico od sonca obsijanah belih vrhov je bil sanjski. Nismo opazili, da se globoko po dolinah že plazi mrak. Dan smo porabili in sestop v temi bi bil tvegan, eno opozorilo ta dan je bilo dovolj. Odločili smo se za bivak na sedlu pod vrhom. Za nobenega od nas ni bil prvi. Visoko? Tonač in Pavle sta na Kangbačnu biva-kirala *jurja* više. Na srečo so na začetku avgusta noči še kratke in tudi pravega mraza ni. Prostor sva našla v robni zevi, malo sva povečala zavetje in bilo je še kar udobno.

Dol po utrti gazi je šlo hitreje in naslednji dan smo zgodaj prikolovratili do prijateljev. Cilj je bil dosežen, a vse želje še niso bile izpolnjene, načrtovali smo namreč še en vzpon. Tonač, Šrauf in Aleš naj bi šli na Lunkho e Hevad. Otoplitev je prinesla oblake, vreme se je pokvarilo in morali smo uiti v bazo. Na hribu smo pustili tabore, opremljene za vzpon na drugi Lunkov vrh, in še časa nam je ostalo na pretek.

Use in še več

Potem nas je zametlo in slabo vreme nas je nekaj dni držalo v bazi. Med kvartanjem in dopolnjevanjem telesne teže smo čakali na izboljšanje vremena. Urejali smo opremo in pospravljali tabor. Nekateri je zajela rušiteljska, druge graditeljska strast. Na potokih, ki tečejo po ledeniku, smo zgradili pralnico, umivalnico in najlepše stranišče s 360-stopinjskim razgledom. Z ekologijo še ni bilo težav, vse, kar je bilo podobno kovini, je skrivnostno izginjalo. Sumili smo, da Ekram iz praznih konzerv v dolini dela posel.

Ob prvem izboljšanju vremena smo jo vsi skupaj, da pretegnemo noge, mahnila na Kohi Miani, 5850 metrov visok vrh med Lunkhom e Hevad in Kohi Hevad. Prišel je čas za Lunkho e Hevad, nekoliko nižji vrh, zato pa zahtevnejši od prvega. Na vrsti sta bila Tonač in Šrauf, pridružila sta se jima dva Avstrijca. Aleš, Cic in jaz smo bili v trojki v vlogi zaščitnikov. 13. avgusta opoldne sta v slabem meglenem vremenu tudi Tonač in Šrauf dobila svoj Lunko. Ostalo nam je le, da pospravimo tabore in opremo prenesemo v enko. Trije vrhovi, dva prva pristopa ... Ni slabo.

Do Kalifovega prihoda sta ostala še dva tedna. Vreme se je ustalilo, bili smo polni zdravja in tudi volje ni manjkalo. Šrauf in Cic sta izbrala skalnat vrh brez imena, ki so ga pozneje v počastitev petdesetletnice Afganistanske države poimenovali Kohi Đjašin,

z Alešem pa sva jo mahnila na Kohi Hevad, 6849 m. Tonač se je odločil, da bo varoval domače ognjišče. Razmere so bile odlične, vreme stabilno, svetloba lepa in Aleš je s *paillardko*¹⁵ nabiral kadre. Pod večer sva v ledenih prelomih uredila bivak. Naslednje jutro je za nama ostajala dolga strma ledena vesina. Malo pred njenim koncem sva v levo prečila celo pobočje, splezala čez nekaj skokov, se povzpela na izrazito ramo, potem pa po kombinirani strmini nadaljevala do vrha. Kohi Hevad. Končno je tudi Aleš dobil svoj vrh. To je bil drugi pristop, pred nama so bili tu samo Čehi. Sestop je ponujal čudovite razglede. V zgodnjem popoldnevu sva imela za seboj vzpon, vrh in sestop. Do enke je bilo še uro hoje, mogoče malo več. To je šlo hitro! Dan in pol iz enke do vrha in nazaj do tega lepega prostorčka. Takrat nam še ni *vžgalo*, da smo preklopili na alpski slog.

Skale so črne in tople. Zravnavo tla in postaviva šotorček, ki ga imava s sabo za bivakiranje. Sediva, jeva, pijeva in brezskrbno klepetava. Nobenih nezgod ni bilo, vsi smo zdravi. Pet vrhov imamo za sabo. S tega prostorčka vidiva vse. Ni več vprašanje, ali bo uspelo ali ne, in samozavest je zrasla na višino okoliških vrhov. Začetne zadrege z Dunajčani so prerasle v spoštovanje in prijateljstvo. Mogoče smo malo razjezili Poljake ... Uspelo nam je in to je važno. Aleš na glas razmišlja: "Nismo ne Angleži pa tudi Francozi in Avstrijci ne, zakaj bi jih še posnemali, našli smo svojo

Na vrhu
Lunkho i Hevad,
6902 metrov
Arhiv Kazimirja
Drašlarja

pot." In analizira nazaj in naprej. S kakšno besedo posežem v njegove misli. Počasi se mrači. Kohi Hevad za nama rdeče žari. Sledi obred, ki ga poznam. Aleš bo iz nahrbtnika potegnil svečo, jo prižgal, nakapljal vosek na skalo in jo postavil nanjo. Dolgo še klepetava ob svečavi, preden naju mraz prežene v zavetje šotora. Tudi spodaj v enki se pokaže luč. Ta Zgodba je končana. *Buru bahai!* Nadaljevanje niti ni bilo tako slabo. ●

¹⁵ *Pillardka* je pogovorni izraz za legendarno švicarsko 16-milimetrsko filmsko snemalno kamero Paillard Bolex.

Kristina Menih

Živalska (ne)sreča na Veliki planini

Oblačno nebo nad zadnjo dolino pod Triglavom je napovedovalo zaspano zimsko jutro.

Pravljičarija se je skupaj s svojimi prebivalci prav zlagoma prebujala v nov dan. Prva je pomela oči očarljiva Liska Prva, hčerka lisjaka Liska. Daleč naokoli so jo hvalili zaradi njenih čudovitih, črno obrobjenih svetlozelenih oči, v katerih se je zrcalila pravljíčna čarobnost.

Trinajstletnik je že od prvega leta starosti preživil svoj čas razpet med dvema družinama, očijevu in mamimo. Odkar sta se njegova starša ločila, je vsak konec tedna, zimske počitnice in del poletnih preživil v Radovni z atijem in njegovo novo ženo Martino, ostale dneve in noči pa z mamo in maminim možem Edvardom v Mariboru. Ni se pritoževal, saj je bil že navajen nenehnih selitev pa tudi dveh domov, dveh sob, »dodatne« mame in »dodatnega« atija. Pravzaprav je bil vesel, da lahko živi v dveh zelo različnih svetovih in med toliko dobrimi ljudmi, ki ga imajo radi in on njih.

»A se res še nisi naveličal nenehnih voženj sem in tja?« ga je enkrat vprašal njegov najboljši mariborski prijatelj Erik.

»A si se ti že naveličal svojega atija in mame?« ga je namesto odgovora pobaral Jernej in mu namenil resen pogled naravnost v oči.

Oba sta obnemela obstala brez odgovora in odtelej v ta osir nikoli več ni dregnil ne prvi ne drugi. Jernejev ati, velik ljubitelj gora, je sinu z lastnim zgledom že zgodaj privzgojil veselje do planinarjenja in odkrivanja planinskih lepot. Pri petih letih se je Jernej prvič povzpel na vrh Triglava. V prvem razredu osnovne šole se je pridružil planinskemu društvu in se je lahko tudi na ta račun pohvalil z veliko osvojenimi gorskimi vrhovi.

V tistem zimskem jutru, ko je februar komaj dobro pokukal iz koledarja, se je ati Rado odločil, da jo s sinom mahmeta na 1550 metrov visoko Veliko planino, bahavo razgaljeno v vsej divji

zimski idili. Primerno oblečena in opremljena s pohodniškimi palicami, svetilko, zemljevidom, dodatnimi oblačili in seveda z jedačo in pijačo sta v prvem jutranjem svitu zlagoma vijugala proti prelazu Črnivec. Tik preden sta ga dosegla, sta zavila levo proti Kranjskemu Raku, parkirala avto in zlagoma vzela pot pod noge. Z gozdarji sta zagazila v nizek sneg in prečila širne, zasnežene travnike, ki se jih je Jernej spominjal še iz poletnih dni, ko se je na zelenih planjavah paslo vse polno živine. Zdaj pa razen njiju ni bilo nikogar. Ne živali ne človeka, le bela belina ...

»Napni ušesa in prisluhni tišini,« mu je namignil ati. Jernej je res napol ušesa in prisluhnil.

Poslušal je in vlekel na ušesa, a sprva ni slišal prav nič.

»Zapri oči in še bolj napni ušesa,« je dejal ati.

Potem je deček miže prisluhnil tišini in iz nje izluščil tih šepet vetra, krik oddaljene ptice in škrtanje snega pod gozdarji.

»Zdi se, kot da je vse izumrlo, pa ni, a ne!?« je izrekel sin in ati mu je pritrdil.

Juhuhu, pa smo skupaj tu!

Srna Drna, ja, prav tista, ki je silvestrovala v Pravljičariji pod visokim kostanjem sredi temnega gozda in se je neznansko bala snega, se je januarja preselila na Gorenjsko. Prav nepričakovano se je namreč do ušes zaljubila v postavnega srnjaka Akaja z Velike planine. Ker on ni hotel k njej, se je predala ona in se preselila k njemu.

Sprva se je zaradi neskončne snežne beline počutila grozno prestrašeno, odkar pa se je navadila zakrivati svoje sledi, je ugotovila, da sneg res ni vreden tolikšnega strahu. Dovolj je bilo, če je na svoji poti večkrat sekala sledi križemkrajem in že ga ni bilo junaka, ki bi razvozlal njeno pot. Seveda je najbolj uživala v Akajevi družbi, a kaj, ko je on imel vedno toliko opravkov, medtem pa se je sama zaradi obilice prostega časa pogosto dolgočasila. Še sreča, da je pred kratkim srečala pitbulko Dixie, ki se je na Veliki planini znašla z gospodičnino najboljšo prijateljico Renato. Nemudoma sta se zblížali.

»A si res ti, Dixie?« se je začudila srna, ko jo je prvič zagledala pred seboj.

»O, glej jo, glej, hov hov hov, saj to si ti, srna Drna?« se je enako začudila Dixie.

»Jaz sem, ja. Saj vem, da ne boš verjela, ampak sem kaj sem se poročila in sem zelooo srečna ... No, vse je idealno, le družbe mi manjka. A boš dolgo ostala tu?«

Preden je psička uspela kaj ziniti, je jezična srna že razlagala svojo ljubezensko zgodbo in zanjo porabila debelo uro.

Slednjič je do besede prišla tudi pitbulka.

»Odkar je moja gospodična odletela v tople

Kalifornijo, sem pri njeni najboljši prijateljici. Že tri tedne se dolgočasim tu, kjer nikogar ne poznam. V Pravljičariji je bilo veliko zabavneje, hov hov,« se je repenčila psička in v zapik zazehala od dolgočasje.

»A se tudi ti dolgočasiš?« se je začudila Drna.

»Pa še kako! ... Kaj ko bi si skupaj izmislili kaj zabavnega,« se je domislila Dixie in se upajoče zazrla v srnine velike oči.

Ta je skomignila z rameni, se zamislila in izustila:

»Hja, lahko bi tekmovali v hitrosti, če si za to?«

Izrečeno, dogovorjeno. Srna je pomigala z repom, si nežno pretegnila telo in iztegnila vse štiri noge, Dixie pa je pomahala z repom, iztegnila vrat in pretegnila hrbet. Ko sta se postavili v štartni položaj, sta se domislili, da vsekakor potrebujeta sodnika, ki bo zažvižgal, naznanil začetek tekme in na koncu razglasil zmagovalko. Kaj pa zdaj? Le kje naj stakneta pomočnika? Pogledovali sta na vse strani, vendar nista videli nikogar. Skoraj sta že obupali, ko se je med njima prikazala rahla meglica. Iz nje se je čisto počasi izluščila gorska vila Aliv. Saj veste, tista nečimrna vila, ki je starkam Kriropetam kradla mleko, Dixie pa izpolnila srčno željo, ko ji je pričarala pravljico kost, ki jo

Med vožnjo domov je dremajoči Jernej s kančkom očesa oplazil napol zasneženega psa, srno, vilo in tri starke, ki so na pobeženi poljani stali v krogu in se živahno pogovarjali.

Ilustracija: Jernej Kovač Myint

je psička še vedno imela pri sebi. Ni bilo treba veliko besed, da so se dogovorile, kako in kaj.

Živalska (ne)sreča

Vila je zabrlizgala v piščal in oznanila začetek tekme. Dixie in Drna sta se pognali v tek prav takrat, ko sta ati in Jernej prikoračila na poljano. Vile seveda nista videla, saj se zlepa ne pokaže človeškim očem, zato pa sta oba izbuljila oči ob pogledu na srno in psa, ki sta tekla vstric, kot da bi jima gorelo za petami.

Človeški bitji sta se ustavili, opazovali nevsakdanji prizor in se čudili, kaj je popadlo živali.

»Mogoče se pa igrata,« je dejal deček.

»Le kje si videl, da bi se pes in srna igrala?« je ugovarjal ati.

Sinovo dlan je stisnil v svojo in z roko v roki sta se odpravila naprej.

Dixie in Drna pa sta dirjali, kot da bi šlo za življenje ali smrt. Vila Aliv ju je s svojim vzpodbujanjem še dodatno podžigala, da sta se vedno znova znašli tik druga ob drugi.

»Še dvesto metrov,« je zavpila Aliv. Tekmovalki sta napeli vse sile in še bolj pohiteli. Tekli sta kot zmešani, dokler se ni spet oglasila Aliv in oznanila, da ju od izteka ločuje zgolj sto metrov.

»Dajmo, dajmo, napnita moči za zmago!« jima je prigovarjala.

Zmagala bom, zmagala bom, sta tekmovalki bahavo pomislili vsaka sama pri sebi in se še bolj potrudili. Napeli sta poslednje sile in se pognali proti ciljni črti.

Namesto v cilj pa sta družno omahnili v čisti nič, saj sta pred vilinimi očmi dobessedno izginili v visokem snegu.

»Kaj pa je zdaj to? Kam sta se skrili? Nikar se ne šalita z menoj! Brž se prikažita na plano, da razglasim zmagovalko,« ju je klicala vila.

»Valko ... alko ... ko,« je ponavljal odmev za vilo, srna in pitbulka pa še vedno nista pokukali iz snega.

Aliv je nemudoma razprla krilca in poletela nad ciljno črto, v kateri je nastala globoka razpoka, ki je pričala, da se je sneg krepko vdrl in pod seboj pokopal tekmovalki. Če ne bi doma pozabila svoje čarobne paličice, bi kot za šalo pričarala odjugo in rešila prijateljici, zdaj pa vili ni preostalo drugega, kot da je začela na ves glas vpiti: »Nesreča, nesrečaaaaa, pomagajte!«

Krivopete so kuhale novo porcijo snežink pod Triglavom, ko so v svoja pretanjena ušesa ujele klic na pomoč.

»Eh, nečimrna, kradljiva vila Aliv očitno spet išče pozornost. Gotovo se samo šali,« je glasno razmišljala najbolj sitna Krivopeta.

K sreči ostali nista delili njenega mnenja. Na ogenj sta naložili še nekaj polen in pokrili kotel s snežinkami, da se te ne bi prehladile, ali še huje, da se ne bi preveč strdile, potem pa sta bliskovito šinili v smeri vilinega obupanege glasu.

Aliv jima je priletela naproti takoj, ko ju je zagledala, in jima brez pozdrava razložila, v kakšni godlji sta se znašli nesrečni živali.

Prva Krivopeta je svojimi velikimi, nazaj obrnjenimi stopali sunkovito razgrebla sneg, druga pa je s svojimi ogromnimi rokami izvlekla obe premrli teleski, ki sta negibno obležali na snegu. Zatem sta Krivopeti vzeli v naročje napol mrtvega psa in srno. Ogrevali sta ju s svojo toploto in jima prigovarjali, naj se prebudita ...

Slednjič se je res vse srečno izteklo. Prva se je iz otrplosti ovedla Dixie. Pomela si je oči in se začudila, ko je videla, v čigavem naročju leži.

Ko je oživela še Drna, je zavladalo neznansko veselje, saj je vseh pet začutilo, da so zmagovalke, zato zadovoljstvu potem kar ni bilo videti konca.

»Drugič pa bolj preudarno in brez izzivanja usode!« je s starikavim glasom izrekla tretja Krivopeta, ki je šele tedaj zlagoma prikrevsala sestrama v pomoč.

»Hov hov, zagotovo. Obljubim, da bom odslej previdnejša,« je skesano zalajala Dixie, medtem ko je srna le sramežljivo pogledala v tla.

Jernej in ati sta sredi belega dne dosegla svoj cilj. Po izdatni malici in občudovanju speče narave sta se zlagoma vračala čez zasneženo poljano, kjer sta pred nekaj urami opazovala nevsakdanji živalski prizor. Ampak zdaj tam ni bilo nikogar. Se je pa Jerneju iznenada utrnila misel: »Ati, kaj pa če sta živali tekmovali in se jima je kaj hudega zgodilo? Mogoče ju je pokopal plaz ...«

»Lepo te prosim, saj si vendar velik fant, Jernej! Nehaj že s temi otročarijami. Le kdaj se boš zresnil?« se je čudil ati ob spuščanju proti izhodišču.

Med vožnjo domov pa je dremajoči Jernej s kančkom očesa oplazil napol zasneženega psa, srno, vilo in tri starke, ki so na pobeljeni poljani stali v krogu in se živahno pogovarjali.

»Škoda, da tega ne smem povedati atiju,« je pomislil in zaspal na sedežu. ●

Strmine življenja

Teranova smer

Metod vodi vzpon.
Foto: Magda Šalamon

Neslišna skrivnostna oddaljenost vertikalnega sveta je le za izbrance. Tja ne vstopajo običajnosti, tam smejo biti le izrazi globokega čutenja veličine narave. Tam ni praznega krohotanja ali omadeževanja življenja. Tam je preprosta ponižnost, ki valovi navzgor. In še hrup preseganja praznine človeka se umakne v tiho občudovanje. Visoko v nebo se ozirajo redke trave, ko se trudijo njihova stebila obdržati svoj prostor med ledenimi vetrovi. Skale imajo svojo govoricu in vsak njihov obiskovalec mora biti po značaju srečen. Sicer mu bele strmine odklonijo dobrodošlico.

Smer za darilo

Gore so sveto zavetišče pred vsemi krivicami, je zapisal Victor de Laprade. Ta večni obraz zemlje se odpravimo spoznavat v svežem jutru 15. januarja s posebno posvečenim namenom. Sin bo svojemu očetu podaril darilo za 75. rojstni dan. Očetu, ki je doživel, osvojil in spoznal veliko obrazov nižjih in tudi najvišjih gora na tem planetu. Spoznal pa je tudi majhnost človeštva, ko je lovil zvezde pri svojih uspešnih vzponih. Malo je bilo dni, da ne bi s hrepenečo ljubeznijo mislil na gore, na neosvojeni vertikalni svet, na čast, ki jo priznavajo gore. Danes pa bo njegov zadnji vzpon. In kot mojster bo hvaležno opazoval svojega učenca ter mu sledil po Teranovi smeri v Dolgem hrbtu.

Zimska lepota gora nas v hladnem jutru usmeri k molku, ko se podamo peš od spodnje postaje tovarne žičnice za Česko kočo. S težkimi nahrbtniki gremo po poti za Kranjsko kočo na Ledinah proti Žrelu. Od daleč opazujemo Sinji slap in Vikijevo svečo na desni strani naše poti. Seveda pa se zazremo tudi v Teranovo grapo, kjer je že nekaj navez. "Posebnosti zime

so priložnost za bogata doživetja v gorah, ki zahtevajo veliko več napora, ob tem pa dajejo še več radosti. V snegu in ledu je človek veliko bolj usmerjen v vsak gib in korak kot poleti. Borba premaganja ga še bolj utrdi, zavest o premaganih težavah pa mu daje nove življenjske sile. Varljive vrednosti se umaknejo stvarnosti," mi skozi molk modro govori Tone. To občutim, ko gazim po snegu pod severno steno Dolgega hrbta nad Jezerskim.

Ob pristopu do začetka grape si nadenemo vso potrebno plezalno opremo. Okornost prstov v hladnem jutru nas nekoliko ovira, a si odločno namestimo plezalne pasove, čelade, ledne vijake, cepine in ostalo. Veliko dela imamo pred sabo, zato kar pričnemo z vzponom. V vdani predaji inštruktorju alpinizma Metodu prične teči vrv zaupanja. Vstopimo v Teranovo grapo, kjer na začetku še ni prevelike naklonine. Sicer ima ta grapa naklonino od 50 do 85 stopinj. Moja modra vrv je dolga 50 metrov. Varno je navezana na vodnika in na vodenega v plezalni pas. Hoja že na začetku zahteva veliko mero ravnotežja in pazljivosti. Paziti moramo tako na svoje korake kot na prijatelja, ki hodi za

Edo Pišler v Trikotu
Foto: Tone Škarja

nami. In tudi na to, da vrv lepo teče. Vsak s svojim lednim orodjem pogumno napreduje.

Metod že izdelava prvo varovališče ob skalah, kjer zabije kline, ker jih tam še ni bilo. Poskrbi, da bomo lahko na varovališču dobro in varno stali, zato s cepinom in čevlji najprej naredi udobno poličko. Stojišče si izbere na prostoru, ki je nekoliko iz smeri napredujočega v navezi. Ko pride do varovališča zadnji v navezi, to je Tone, se tam priveže in nato varuje vodnika, da ta nadaljuje smer do naslednjega varovališča. Tam si po vzponu Metod ponovno postavi novo varovališče, zadnji pa podre prejšnjega in se prične vzpenjati. To se ponavlja skozi vso turo.

Tone ima voljo.
Foto: Magda Šalomon

Strmina postaja vedno bolj zahtevna in ledena, zato Metod namešča cevaste ledne vijake. Če je plast ledu tanka, pride z vijakom zelo hitro do skale; vsako nadaljnje zategovanje vijaka bi povzročilo odstopanje ledne plasti od skale ter odkrušitev in uničenje zob na vijaku. Prav zato ima s sabo vijake različnih dolžin. Leden strmina je skoraj navpična in potrebna je precejšnja moč pri uporabi obeh plezalnih cepinov, nujen je tudi zanesljiv premik korakov. Konice derez dobro zabijem v led, pravokotno na podlago in se z vsemi močmi dvigam. Zavem se, da je možnost premikanja le v moji zaupljivi moči. Za nami je že kar nekaj raztežajev. Kar uspešni smo in največ dela ima seveda prvi v navezi. Z vso strokovnostjo in odgovornostjo je Metod prav spreten in moj pogled na vse bičeve in polbičeve vozle v varovališču se včasih kar zmede. Če so vrvi prekrizane, je lahko precej naporno, da se razpletejo. Zvoki vponk in lednih klinov pa vnašajo poseben čar v ledeno grapo. To je varnost. Sledim svoji modri vrvi in premagujem strmino.

Metod me pouči: "Grape so primerne za plezanje pozimi prav zato, ker so poleti težko prehodne zaradi gladkih skokov in ozkih žlebov, ki so izpostavljeni. Pozimi počakamo, da se umirijo plazovi in da postane sneg trd." Pa še tole zanimivost mi pove: "Prva sta Teranova smer preplezala Tine Kristan in Danilo Petarčič, in sicer 6. februarja leta 1982."

Vzpenjanje po trdem in strmem snegu je tisto, kar nas navdušuje kot najbrž tudi druge ljubitelje zasneženih gora. Prav to nam ponuja Teranova smer v Dolgem hrbtu, visoka 350 metrov. Ta tura je primerna za gornike z izkušnjami v snegu in ledu, ki so večji plezanja z dvema cepinoma. Ker vanjo nismo vstopili zelo zgodaj, predvsem nam je veliko časa vzelo samo vzpenjanje, nas seveda doleti noč. S čelno svetilko si pomagamo pri sestopu iz smeri, ki se konča s prečnico pod steno Trikota. Tema upočasnji gibanje. Nad nami se prižigajo zvezde.

V Tonetovem srcu pa se prižge njegova neponovljiva zgodba iz leta 1960. Pove, da se nocjo počuti razpet med zvezdami, ozirajoč se na Trikot, ki v svojih sencih skriva bogat spomin na čas izpred 52 let. Ko se nato spustimo do Krajnske kočice na Ledinah, z občudovanjem in navdušenjem prisluhnem Tonetovi pripovedi.

Skok v preteklost

"26. avgusta je videti, da bo vreme zdržalo. Mene in Eda Pišlerja Vinko zapelje na Jezersko. Sonce pripelka in po svoje pomaga stotim klinom, trem vrvm, tridesetim vponkam, stremenom, zagozdam, hrani in obleki, ki jih tvoriva v nahrbtnikih, da naju znoj curkoma obliva. Vesela sva Češke kočice in oskrbnika Andreja, ki nama nadomesti izgubljeni znoj z radensko. Zunaj se gosti mrak, le rob Dolgega hrbta še boža rdečkast nadih. Dna Trikota ne vidiva, zakriva ga spodnji del plošč. Še Andrejeve šale naju ne spodbudijo k pogovoru, ker se tiho sprašujeva, kako bo jutri, poju-trišnjem? In prehitro naju prebudi novo jutro. Molče, s svojimi mislimi prideva na začetek smeri. Ko

le rdeča zarja za Julijci kaže mesto, kamor se je pred pol ure potopilo sonce, sediva na ozki polički, dobro privezana na kline. Noge nama počivajo v stremenih, na skali zanje ni bilo prostora. Navpičen snežen rob in globoka razpoka med snegom in steno sta zahtevala celo uro dela, da sva sploh lahko vstopila. Pričakal naju je prvi previs, sledila mu je mokra krušljiva zajeda, njej pa gladke plošče. Položen žleb naju je nato pripeljal v rov in izstopno okno naju je spet porinilo na dan, naravnost v previs. Ves čas napor in napetost v steni, ki očitno ni bila narejena za plezanje. Po dveh raztežajih je bilo konec gladke zajede, obenem pa tudi dneva. Pristala sva na majhni polički, čas se je ponoči ustavil. Sem ter tja malo zaspim, pa me prebudi otrpla noga, da se moram presesti. Zjutraj s težavo razgibava otrple ude. Nad nama se vzpenjata dve vzporedni zajedi. Desna ima lep previs za začetek, pomoč nama ponudi dobra razpoka in s stremeni v klinih sva kmalu čez. Zajeda se takoj nato stisne skupaj in me sili v desno. Tu ni oprimkov ne razpok. Iz žepa potegnem sveder In čez četrto ure sem že obešen na svedrovec, takoj nato prime zagozda in hitro sem v boljšem svetu. Za levo majhno lusko zabijem tri kline za varovanje. Zopet previs, vse se maje, kline zabijem bolj za moralo. Po silno izpostavljeni plošči pristanem na polici in s svedrovcem naredim varovališče. Privoščiva si kozarec limonade."

Zgodba postaja vedno bolj dramatična, ko se ob Tonetu zberejo še drugi obiskovalci koč. Vsem je nepredstavljen ta njegov podvig. Tone nadaljuje: "Krušljiva poklina se neha pod navpično rumeno ploščo. S potnimi prsti zaman tipam za razčlemba, srce mi razbija, postaja mi vroče. Spodaj zaskrbljen Edov obraz in dva klina v krušljivi steni. Zberem moči in se čez rob zažrem v ozko razpoko ob previsu. Zopet le strma plošča, komaj se spravim čez rob. Vse telo mi trepete. Za mano pride Edo. Ves dan za sto dvajset metrov, povrhu pa bova še vso noč visela v stremenih. Prebudim se, ko se dani. Rada bi pobegnila iz stene, prečnice ni, le dva zaporedna previsa nad nama. Drugi je težji, zato spet vrtam. Ob tem padem in visim z glavo navzdol. Edo me spusti po zraku nazaj na plošče. Božam bolečo nogo, počivam, rad bi nehal plezati. Novo luknjo zavrtam pol metra pod prejšnjo. To je sedmi svedrovec v steni. Čez rob se potegnem za plitvo edino jamico in v prsteno špranjo zabijem dva klina. Ko še Edo stopi v streme, v katerem varujem, se ta odtrga. Obvisiva na klinih, za strah sva pa že tako ali tako neobčutljiva. Tretji previs je Edov. Potem ko ga premaga, pristane na polici. Od tu se splazim na oglede v levo, a je tam vzpon nemogoč. Dvajset metrov visoki krušljivi previs je na vrhu zaprt z veliko rdečo streho. Edo se loti počti na desni strani. Vleče me na grebenček ob veliki luski. Potem se spusti v rdeč žleb, kjer je na dnu za cel vodnjak vode. Kakšna sreča! Splezava nazaj po rdečem žlebu, vse dokler ga ne zapre previs. Tam, kjer naju stena obrne na desno, Edo mojstrsko zdeli štirideset metrov gladkih plošč po ozki počti. Stena počasi popušča in vse kaže, da bova danes

zunaj. Edo odkrije prehod v krušljivem kaminu. Ko sledim vrvi, priskače ob njej navzdol debel kamen in mi skoraj razbije glavo. Nadaljujeva po krušljivem rebbru nad kaminom in razrahljano skalovje nama ves čas grozi, da bo z nama vred zgrmelo v globino. Po dveh raztežajih zlezava na ozek stolpiček in na drugi strani spet z njega, nato pa se stena dokončno položi proti vršnemu grebenu Dolgega hrbta. Tam naju čakajo prijatelji, skoraj ves kamniški odsek. Ko si segamo v roke, se mi zdi, da sva se vrnila z onega sveta." Utrujeni od plezanja po ledenih strminah in od dramatične Tonetove pripovedi se mi zapirajo veke. Ostre in strme skalne gmote, z obrisi vertikalnih podob, obdajajo moje telo in misli. Doživeta Teranova smer mi krepi spoštovanje do gora in do ljudi, ki so imeli pogum. Sile moči so Tonetu še zadnjič ponudile dotike strmin v Teranovi smeri. Vsi trije smo za to ponižno hvaležni. Spokojna noč nato prinese nova spoznanja, kar me sili v razmišljanje. Človek začne življenje znova ceniti prav v težkih preizkušnjah. Lahko se vprašamo, ali nista prav moč in sposobnost prenašati napore in težave ter jih premagovati tista kriterija resnične ljubezni do življenja. Življenja ne občutimo več kot nekaj neznosnega, strahotnega. Predamo se mu z zaupanjem in ljubeznijo, saj ima vsako živo bitje veliko potrebo po preživetju. ○

Trikot in Teranova smer v severni steni Dolgega hrbta
Foto: Tone Škarja

Prikazen iz pravljice

S parobka, kjer stoji naša skromna hiška, gledam Martuljške gore. V njih sta ujeti vsa radost in lepota našega sveta, tudi dobršen del tiste neulovljive sreče, za katero vsi begamo, pa ne vemo, da nam tega ni treba. Ker je tukaj in zdaj – če jo le hočemo videti. Dovolj je že, če se za trenutek ustavimo in se v tihoti zlijemo z lepotijo okoli nas. To daje duši navdih in prinaša mir v srce.

Leta in leta sem gledal goro, pa prikazni nisem opazil ...
Foto: Marko Tonkli

Za kopico Rutarskega Vršiča se dviga Široka peč, najbolj krušljiva in najbolj odljudna gora Martuljkove skupine. Proti večeru, ko se sonce že povsem zniža, se v steni, tik pod njenim vrhom, prikaže senca moža, ki ga domačini preprosto imenujejo kar pastir. Od vsepovsod, vzdolž cele doline ga je moč videti. To ni podoba Kekca – zanj je obris sence prerobat. Senca moža ni čokata, pa tudi gorjača, na katero se opira, je sprva, ko se sence začnejo zlivati v prikazen, videti le kot tenka palica.

Pravljice, ki jih bajajo tod okoli, govorijo o velikanu Ledencu pa o divjem možu Prisanku in o Bédancu, surovežu, ki v Vandotovi knjigi pade v prepad, v filmu pa ga Kekec samo prežene nekam čez gore. Naj bo ta ali oni, naj bo tako ali drugače, za tiste, ki

imajo vsaj malo domišljije in globoko v sebi še nosijo čudežni svet otroških sanjarij, je zdaj mož ene izmed teh zgodb stopil na goro. Z nje se odpravlja in odpravlja, iz dneva v dan, iz leta v leto, a ne gre nikamor. Prej, preden odide, se bomo primorani posloviti mi vsi.

Tako mora biti, kajti samo pravljice so brezčasne. In bodo vse dotlej, dokler bo še kdo zmožen na steni gore uzreti bajno bitje svojih mladostnih sanj.

Leta in leta sem gledal goro, pa prikazni nisem opazil, dokler mi je ni pokazal domačin, ki je, kot vsi Rutarjani, zaljubljen v svoje gore. To je bil Vasja Jerovšek, alpinist in gorski reševalec, ki se je te dni, žal, poslovil. Naj bo ta zapis en majhen, svetel spomin nanj in na vse tiste, ki še znajo gledati s srcem. ●

VERJETNO
NAJLAŽJI ŠOTOR
NA SVETU

Mihaela Rus

Nepal te začara!

In ob ponovnih obiskih svoj čar še poglobi

Želela sem si v Tibet, v Laso, k dalajlami. Vodič Tomo pa mi je rekel: "Daj, pojdi z nami v Nepal, na trekking. Boš videla, kako noro lepo bo. Ko enkrat okusiš Katmandu, Himalajo, Nepal, se zagotovo še kdaj vrneš v ta konec sveta. Tebi bo ta dežela všeč."

Mislila sem si: "Tomo, ne blebetaj. To ne more biti res. Nimam toliko denarja in dopusta, da bi v življenju obiskovala samo Nepal. Na svetu je še veliko lepih in zanimivih krajev, ki bi jih rada videla. Če je tebe pot zanesla v Nepal večkrat, kot imam prstov na obeh rokah, še ne pomeni, da se bom v to deželo zaljubila tudi jaz. In da bi se vračala v isto deželo, to pa res ne. To delajo samo ljudje brez domišljije."

To so bile moje prve misli. Čeprav nisem vedela, o čem govori, sem se udeležila informativnega sestanka. Povedal nam je, kam nas bo pot popeljala v Nepal. Ko sem iz njegovih ust slišala, da gremo pod Kangčendzengo, do Pang Peme, sem mislila, da sanjam. V knjigah in na spletu sem namreč brala, da je to dolg, odmaknjen, težak, drag in malokomu znan trekking. Marsikomu je tam popolnoma nezanimivo. Večina bi raje videla bolj znane osemtisočake: Anapurne, Manaslu, Everest ... Naš cilj je pa vzhodni del Nepala, ki je

meni postal očarljiv del sveta že iz knjig in dokumentarnih filmov. Na spisku mojih želja je bil nekoč na prvem mestu. Knjigi *Kangčendzenga* in *Jalung Kang* sem si sposodila v knjižnici, ju prebrala in takoj sta me prevzeli. Zato sem ju kupila in prebrala še enkrat. Med drugim branjem sem se v mislih zrla s to deželo, vse od Tapledžunga do Pang Peme. Podrobnosti iz odprav so se dotaknile mojega srca. Na mizi so pristali zemljevidi, nastale so moje nove, velike sanje.

Takrat so me drugi prepričevali, da je dežela zame nedostopna. Ko pa sem na sestanku slišala za Kangčendzengo in Pang Peme, sem vedela, da se mi te sanje lahko celo uresničijo. Teža stavka, barve glasu, s katero je spregovoril ime gore, gorovja in njegovega premika ustnic, nasmeha in pogleda čez ramo, v desno proti meni, ne bom nikoli pozabila. Dvakrat sem ga vprašala, ali misli resno. Verjetno še danes ne ve, kako me je z izborom trekkinga osrečil.

Vasica Kyanjin Gumba
Foto: Borut Kavčič

Na poti s sestanka domov sem bila z mislimi že tam. Vedela sem, kako si v tem predelu Nepala sledijo vasi in katero reko bom videla. Stavek "Ama ramro cajna"¹ iz knjige *Jalung Kang* sem ponavljala in ponavljala. Sicer sem za kratek čas pozabila, kaj sploh pomeni. Doma sem preverila natančen prevod teh besed in zgodbo takoj obnovila. Vmes sem se spominjala podrobnosti iz te knjige, in adrenalin navdušenja je preplaval moje telo. Hkrati je bil prisoten strah. Zakaj? Ker nisem vedela, ali zmorem hoditi dva tedna po šest do osem ur na dan! Niti ne, ali zmorem hoditi nad štiri tisoč metrov višine, ker težko diham že nad tri tisoč. Kako bom na tej višini sploh spala? Kolega v službi me je dregnil: "Toliko denarja boš plačala zato, da boš tako veliko hodila?!"

Ponovno so se oglasili dvomi, a želja po Nepalu in Himalaji je postala tako velika, da sem vse ovire odstranila in z največjo radostjo prvič obiskala Nepal. Tomo je imel prav! Čez tri leta sem se vrnila. In naslednje leto spet. In letos spet. In morda naslednje leto, pa tudi pozneje ... Spletle so se nekatere prijateljske vezi. Videla sem najvišje gore našega planeta – Daulagiri, Anapurne, moj najlepši osemtisočak Manaslu, Everest ... Mojo ljubo Kančo sem doživela s hitrim bitjem srca. Bila sem pri jezeru Tiličo. Večkrat sem videla nekdanje glavno mesto Baktapur in opičji tempelj Svajanbunat. Vredno je čakati živo boginjo Kumari pred oknom njenega templja, kjer je doma. Ogled največje stupe v Bodnatu in šole risanja mandal me je vedno pomiril. Udeležba na obredih v tibetanskih samostanih pred trekingom in po njem vsakomur daje notranjo moč. Spoznala sem mogočno reko Tamur, vključno z njenim božanskim šumom.

Posebno mesto v mojem srcu nosi majhen delec Pašupatinata. Tu vedno obiščem svetega moža – sadhujja, ki mi ga je takrat, ob prvem obisku Nepala, predstavil Tomo. Verjetno ga nekoč ne bom več videla. Zavedam se, da me ne bo vedno čakal. Če pomislim na ta trenutek, mi je težko, zaboli. Solza sreče mi je pritekla, ko sem ga zagledala prvič po potresu. Preživel je! Še vedno ima močan žar v očeh, notranjo lepoto, ki jo pogrešam pri marsikom v Sloveniji, pa imamo polno vsega. On nima ničesar, pa še to bi mi z veseljem dal. Čeprav govori le nepalsko, se razumeva. Z njim se pomenim z nasmehom in z očmi. Njegove kretnje me vedno prevzamejo. Srečanje z njim je bogata izkušnja, ki jo toplo priporočam vsakomur, ki bo kdaj hodil tod. Njegov Namasté naredi dan toplejši. Tamel, del Katmanduja, ima poseben mestni utrip. Umirjeni kaos pogrešam že prve dni ob vrnitvi v Slovenijo. Z leti je mesto postalo čistejše. Letos sem videla precej košev za smeti in celo nekatere odpadke ločujejo. Na letošnjem zadnjem sprehodu skozi mestne ulice pa sem bila tudi žalostna, razočarana. Pesem, njihovo mantro, "Om mani padme hum", ki sem jo prejšnja leta slišala na vsakem koraku v Tamelu, sem letos komaj kdaj ujela v uho. Njihov praznik luči

Tihar, konec oktobra, zdaj kviri modernejša glasba. Še vedno pa izdelujejo na cesti mandale iz koruze, fižola, cvetja, moke, svetih barv ... Vsaj to ohranja odtenek pristnosti in boljše vzdušje ob praznovanju.

Lani po obisku Nepala sem se spraševala, kaj mi Nepal lahko sploh še ponudi. Mogoče je bilo to vprašanje razlog, da sem raje odpotovala v Maroko. Fantastično je bilo. Maročan, vodič Abdul Majid Ben Benson je potovanju dodal pikico na i. Vsi smo osvojili Toubkal, jahala sem kamelo, se naučila zavezati turban, bobnala sem v puščavi, njihov tajin – jed izpod peke, je bil božanski ..., pa vendar mi je nekaj manjkalo. Pogrešala sem Nepal, Katmandu in Himalajo.

*Budistični spomenik
Stupa Boudhanath
Foto: Borut Kavčič*

Prijatelji, domačini na trekingu in vse, kar je povezano z njihovim načinom življenja, mi dajo nekaj, česar se ne da povedati in kar vedo le tisti, ki so kdaj to deželo obiskali in začutili s srcem in dušo. Zato sem letos brez pomisleka spet odletela v ta čarobni svet. Ko me je prijateljica spomladi vprašala, na kateri treking bi šla, je iz mene kar usekalo, "K Tomažu, pod Langtang Lirung". Pomislila sem, v tretje gre rado. Kajti ta

*Otrci iz vasi
Kutumsang
Foto: Mihaela Rus*

¹ Slaba mati.

Pogled na Langtang
Lirung s poti na
Kyanjin Ri Lower
Peak2
Foto: Mihaela Rus

treking sem že dvakrat zamenjala. Prvič za Manaslu, drugič za Anapurne. Tokrat ne menjam! "Deseta obletnica njegove smrti bo! Četudi gredo ostali prijatelji na drug treking, grem sama k Tomažu", se je oglašala moja trma. Sreča je bila na moji strani. Tudi drugim kolegom je bila ideja trekinga Langtang zanimiva. Pohod smo združili še s trekingom do jezera Gosainkunda. Da ne bi bilo naše popotovanje prekratko in ker radi hodimo po neokrnjenih in manj obljudenih vaseh, smo prehodili še manjši del poti Tamang in del pohoda Helambu heritage.

Ko smo konec oktobra odpotovali, smo že v Dohi čutili, da se bližamo nepozabnemu doživetju, polnemu pozitivnih in nepričakovanih trenutkov. Za začetek je bila prijateljica na letališču izzrebana za selitev v *business class*. In nato prvi dan v hotelu dobimo

klic častnega generalnega konzula v Sloveniji, Aswina Shresthe. Klica tako visoke osebnosti ne doživiš vsak dan, sploh pa ne vabila na prireditve. Sprva nismo vedeli, za kaj sploh gre. Kaj in kako se bo vse dogajalo, je bila uganka, izgubljena s prevodom. Razumeli smo le, da prihajata Marija in Andrej Štremfelj, ki jima bodo podarili priznanje. To je bilo za nas veliko darilo. To je nekaj, česar ne moreš načrtovati niti kupiti. Pred nekaj leti sem si močno zaželela, da bi se nekoč v Katmanduju srečala in morda sprehodila po Thamelu s "pravim slovenskim Himalajcem". Vam povem, pazite na to, kaj mislite! Misli imajo svojo moč!

Z Marijo in Andrejem smo bili celo v istem hotelu in zvečer preživeli nekaj kratkih prijetnih trenutkov. Nenačrtovano srečanje z njima v Nepalju je vzbudilo čisto drugačen občutek, kot če bi se to zgodilo v Sloveniji. Naj omenim, da se je tedaj naše potovanje šele začelo, in pred seboj smo imeli še cel treking, ki je ponujal osemnajst dni hoje, več kot sto sedemdeset kilometrov. Naše noge so nas nosile skoraj sto ur in več kot štirinajst tisoč višinskih metrov. Pestra narava, divje živalice, prijetni domačini ljudstva Tamang, Tibetanci, jaki, nepalske molilne zastavice, stupe, molilni mlinčki ...

Družili smo se z lastnikom hotela v Kjandžin Gompi, ki je poznal Tomaža Humarja. Zaupal nam je, kako so se odvijale zadnje Tomaževe ure. Rad ga je imel. Izrazil je željo, da bi mu postavili majhno stupo. A vendar je vse povezano z denarjem in časom. Morda nekoč nekdo uspe ali uspemo.

Biti na Tomaževem obeležju, dan pred deseto obletnico njegove smrti, je bil zame v življenju privilegij. Tam smo se mu poklonili, raztegnili nepalske molilne zastavice in "prižgali" svečko. Naji hvala za kamnito svečko, ki jo je prispevala s svojo čudovito energijo. Da Himalaja ne spusti vsakogar k sebi, sem se prepričala sama. Te gore so res le za izbranice. Edini dan, ko

Na prelazu
Thorong La
Arhiv Mihaele Rus

je snežilo, je bil dan, ko smo se odpravili do baznega tabora. Do cilja nam tega dne ni uspelo priti. Snežilo je tudi tisto noč v Lonaku, leta 2013, ko sem želela do Pang Peme. Zaradi sneženja smo zjutraj začeli hoditi pozneje, zato nam je zmanjkalo časa.

Energije himalajskih gora so močne in nemo govorijo. Ne dajo nam vsega, kar bi radi. Morda mene to tako privlači, da se želim vrniti? Morda moram pustiti nekaj za naslednjic? Kdo ve, kaj nam želi povedati Himalaja?

Zase vem, da na vsakem trekingu pustim delček sebe. To so trenutki, za katere rada živim in se jih ne da kupiti. Poskusite se povezati s Himalajo in Nepalom tudi vi. Ko boste enkrat obiskali to deželo, se zagotovo še vrnete. Takrat boste lažje razumeli, kaj vam želim povedati s tem pisanjem. Ne bo vam žal. Jaz se zagotovo vrnem. ○

Spominsko obeležje Tomažu Humarju nad vasico Kjandžin Gompa

Foto: Mihaela Rus

Predstavitve stalnih sodelavcev revije

Sonja Čokl, varuhinja slovenskega jezika

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Diplomirala sem iz slovenščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer sem pri petdesetih magistrirala iz književne didaktike, ob upokojitvi pa doktorirala iz primerjave modelov ocenjevanja pri maturitetnih esejih iz slovenščine. Če bi še enkrat izbirala, bi bila najbrž zelo srečna na področju oblikovanja in dela z lepimi predmeti. Na primer v kakšni galeriji. Toda pred začetkom mojega študija je bila fakulteta za *design* samo v Beogradu – in seveda v tujini, ampak tja me tedaj ne bi nihče spravil.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Rada se gibljam na svežem zraku, berem, obiskujem kulturne prireditve, uživam v družbi treh vnukov, z možem rada hodiva na morje ... Tudi lektoriram rada. Strokovno bi pa delala še v pozno starost.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Ker ne spadam v gorniško "pleme", naj mi bo dovoljen spomin na gore, ki me vedno spravi v smeh. Mož Andrej me je v mladih letih povabil na turno smučanje. Tedaj sva sicer že zbirala žige planinskih koč s slovenske transversale, ampak tokrat je šlo za nočitev na Velem polju. Moj nahrbtnik je bil zelo težek in obilen, zvečer se je pa pokazalo, zakaj. Notri je bila med vso drugo kramo tudi jutranja halja, ker me je skrbelo, kako bom v pižami iz sobe prišla v kopalnico.

Vaš najljubši kotichek/najljubša aktivnost v gorah?

Trenutno Šmarna gora in vse v zvezi z njo. Sredi gozda sem zelo srečna – narava me povsod navdaja s svojo čarobnostjo, lepoto, spoštujem jo.

Vaš moto v življenju je ...?

Vsem Vse Dobro. To je uspešno delovalo dobrih dvajset let, pred slabimi dvajsetimi leti sem ga pa morala dopolniti v *Sebi in Vsem Vse Dobro.*

Arhiv Sonje Čokl

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Ob upokojitvi sem svoji snahi potožila, da bom pogrešala strokovno delo. Ko so v uredništvu iskali novega lektorja, me je pobarala, ali bi sodelovala. Seveda sem z veseljem sprejela.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Razlogov je več. Najprej, ker je to tako zelo lepa revija. Vsebinska je vedno sveža in poučna, avtorji ozaveščajo bralce o najrazličnejših življenjsko pomembnih rečeh, podoživljam, kar je bilo dano tistim, ki so stopili v meni nedostopne kraje. Tudi človeški značaji v zgodbah so pogosto izjemni, kleni, situacije na meji možnega. Poleg tega pa revijo vodi skupina ljudi, ki je izjemno homogena, prijetna in zagnana, kar mi je zelo všeč. Zdi se mi, da se to reviji pozna tudi navzven. ○

Tone Škarja – častni član PZS

Najvišja priznanja PZS za leto 2019

Planinska zveza Slovenije (PZS), ena največjih in najbolj množičnih nevladnih prostovoljskih organizacij v Sloveniji, vsako leto z najvišjimi priznanji nagradi posameznike, ki so v tistem letu, predvsem pa v dolgoletnem prostovoljskem delu v planinskem društvu in planinski organizaciji nasploh požrtvovalno in neutrudno vlagali svoje znanje, čas in tudi denar. So pravi ambasadorji planinstva kot načina življenja doma in v tujini, med njimi pa gotovo izstopa Tone Škarja, eden od tvorcev slovenske himalajske zgodbe, ki je prejel priznanje častni član PZS.

Podelitev najvišjih priznanj PZS za leto 2019, ki so jo organizirali PZS, PD Laško in Občina Laško, je potekala v Laškem 7. decembra, kulturno pa sta ga obarvala Moški pevski zbor Laško in Trobilni kvintet Schaka. Ob udeležbi številnih gostov je zbrane nagovorila slavnostna govornica generalna sekretarka Alpske konvencije Alenka Smerkolj, ki je poudarila neprecenljiv prispevek PZS ter njenih članov in prostovoljcev za doseganje ciljev Alpske konvencije. Povedala je še: "Delovanje vseh skupaj

nima učinka le na posameznike, s katerimi delate, temveč ima močan vpliv na celotno okolje, v katerem delujete."

Predsednik PZS Jože Rovnan je izpostavil pomen najvišjih priznanj PZS, ki so izraz spoštovanja in skromna pozornost posameznikom za dolgoletno predano prostovoljno delo na različnih področjih planinske dejavnosti. Med drugim je dejal: "Delamo prostovoljno, a smo bogato nagrajani tako z zadovoljstvom ob dobro opravljenem delu kot tudi

*Prejemniki svečanih listin PZS za leto 2019 z generalno sekretarko Alenko Smerkolj in s predsednikom PZS Jožetom Rovnanom
Foto: Manca Ogrin*

z vzemi, ki so se spletle med nami." Prejemnikom priznanj so se s svojimi besedami poklonili še vodja Odbora za članstvo PZS Tone Jesenko, župan Občine Laško Franc Zdolšek in Jurij Videc, podpredsednik PD Laško. PD Laško bo leta 2022 slavilo sto let organiziranega planinstva, njihov trud pa se vidi tudi v izbrani najlepši planinski poti leta 2019 – Rečiški planinski krožni poti.

Novi častni član PZS Tone Škarja

PZS je v Laškem podelila priznanje častni član PZS, enajst svečanih listin PZS posameznikom, petindvajset spominskih plaket PZS planincem ob njihovih življenjskih jubilejih in šest priznanj vodstva PZS za posebne dosežke v letu 2019. Z najvišjim priznanjem častni član PZS se je planinska organizacija poklonila vrhunskemu alpinistu, članu in vodji številnih alpinističnih odprav v Himalajo, gorskemu vodniku, gorskemu reševalcu, pisatelju in fotografu Tonetu Škarji, ki je bil skupaj z Alešem Kunaerjem glavni tvorec slovenske himalajske zgodbe. Častni član PZS je Kamničan postal zaradi neizbrisnega pečata, ki ga je s svojim vsestranskim, zavzetim in izjemnim delovanjem pustil v slovenskem in svetovnem alpinizmu. Prejemnik najvišjega priznanja PZS Tone Škarja, novi častni član PZS ob častnih predsednikih PZS dr. Mihu Potočniku in Vlastu Kopaču ter šestih zdajšnjih častnih članov PZS Jožetu

Dobniku, Milanu Kučanu, Andreju Brvarju, Tomažu Banovcu, Avgustu Delavcu in Franciju Ekarju, je prejel gromek aplavz, ob prejemu pa dejal: "Presenečen in ganjen sem, kar ni moja navada. To priznanje sprejemam kot priznanje za skupno pol stoletja dela v planinski organizaciji, dela dobrih ljudi in organizacije. Priznanje je lep spomin na čase, ko smo še znali držati skupaj, ko je šlo za idealizem, kar brez dvoma alpinizem je, in na vse tiste, ki so ostali v Himalaji. Dobitniki priznanj odražajo pestro in ljubiteljsko delo naše organizacije. Častno članstvo PZS mi v tej plemeniti družbi prejemnikov pomeni samo veselje, da sem del njih, nič vzvišenosti. Tudi moje priznanje je v bistvu priznanje mnogim, ki so himalajsko dejavnost sploh omogočili."

Prejemniki ostalih priznanj

Svečane listine, najvišja priznanja PZS za leto 2019, so za dolgoletno neutrudno delo v domačih planinskih društvih in krajih ter na dodatnih posameznih področjih planinskega dela prejeli Štefan Keber (PD Prevalje) za dolgoletno delo v društvu, za približevanje planinstva mladim in za povezovanje planinstva s kulturo, Ivan Ivartnik (PD Prevalje) za dolgoletno predano delo, Ciril Kunst starejši (PD Rečica ob Savinji) za dolgoletno, zelo predano delo, za delo z mladimi, Vinko Pejovnik (PD Šoštanj) za dolgoletno neutrudno delo, za delo z mladimi, delo

Novi častni član PZS Tone Škarja, sotvorec slovenske himalajske zgodbe, z generalnim sekretarjem PZS Matejem Plankom, predsednikom PZS Jožetom Rovanom in vodjo pododbora za priznanja Ireno Pečavar Čarman

Foto: Manca Ogrin

na planinskih poteh in ves ostali prispevek kraju in društvu, Jožef Mežnar (PD Tolmin) za zelo obsežno delo v PD, predvsem na področju planinskega gospodarstva, koča na Planini Razor je njegovo življenjsko delo, Boris Robič (PD Gozd Martuljk) za dolgoletno, zelo predano delo in za vso vedrino in humor, ki ju je prispeval, da je delo hitreje minilo, Vincenc Hafner (PD Škofja Loka) za dolgoletno delo, za delo z mladimi, delo pri gorski straži, na gospodarskem področju in za vse fotografije in predavanja, Jože Kosmač (PD Gorje) za dolgoletno vsestransko delo v PD, za delo z mladimi in za zavzemanje, da se ohranijo gorjanske naravne znamenitosti, Anton Oman (PD Gozd Martuljk) za vsestransko delo v PD, delo pri GRS in alpinistični dejavnosti in za delo na planinskih poteh, Franc Maček (PD Podpeč-Preserje) za obsežno vsestransko delo v PD in za aktivno delovanje pri promociji planinstva in varstva narave v občini Brezovica, ter Franc Meke (PD Lenart) za zelo obsežno delo v PD, še posebej na področju vodništva za vse, tako najmlajše kot upokoјence.

Spominske plakete PZS, ki jih podeljuje PZS ob življenjskih jubilejih svojim najzaslužnejšim članom za dolgoletno zvesto in uspešno delo, so prejeli: za devetdeset let Matej Košir (PD Kamnik), za osemdeset let Adi Kralj (PD Dravograd), Mira Kralj (PD Dravograd), Alojz Hlebanja (PD Gozd Martuljk), Miroslav Božič (PD Cerklje), Marjan Pergar (PD Hrastnik), Marija Kosič (PD Maks Meško Ormož), Antun Mlinarevič (PD Ptuj); za petinsedemdeset let Rudi Zadnik (PD Škofja Loka), Zinka Moškon (PD Šoštanj), Franc Obreza (PD Kamnik); za sedemdeset let Alojz Eršte (PD "Bricnik" Muta), Mihael Kernik (PD Dovje-Mojstrana), Milan Jerman (PD Vrhnika), Aleksander Čičerov (PD Onger Trzin), Miran Cokan (PD Grmada Celje), Radivoj Kot (PD Zabukovica); za petinšestdeset let Danijel Kokalj (PD Škofja Loka), Mihaela Oman (PD Gozd Martuljk), Fulvij Živec (Obalni alpinistični klub), Peter Sedej (PD Cerklje), Radovan Lapanja (PD Cerklje), Andrej Vovšek (PD Ruše), Boris Pučko (PD Maribor Matica) in Marko Simerl (PD Večer Maribor).

Na slovesnosti so podelili tudi priznanja vodstva PZS za posebne dosežke v letu 2019. Zlati častni znak so prejeli Aswin Kumar Shrestha, častni generalni konzul Nepala v Sloveniji, za njegov prispevek k uspešnemu sodelovanju Nepala in Slovenije na področju planinstva in alpinizma, Martin Kavčič in Jernej Hudolin za prispevek pri obnovi in ureditvi Aljaževega stolpa, Gorazd Lemajič za njegov prispevek pri ozaveščanju javnosti o vlogi in pomenu Aljaževega stolpa ter o primernem odnosu do tega simbola Slovencev, Andrej Kokalj za velik prispevek k prepoznavnosti športnega plezanja in dolgoletno organizacijsko delo v športnem plezanju, Timotej Rajgelj pa je prejel pohvalo PZS za magistrsko nalogo Športno plezanje za otroke in igre na plezalni steni. ○

Spomin iz otroštva

Ujoliče, ki dišijo

V letih, ko še nisem vedel za šolske nadloge, mi je med vsemi dišavami najbolj prijalo vonj po vijolicah. Kot fant in dedec sem svoje sposobnosti dokazoval z bolj moškimi zadevami, med katere ovohavanje rožic zagotovo ne sodi. Po petdesetih letih sem si zaželel zopet občutiti to enkratno vonjavo iz mladosti, a mi je željo že v kali zatrla zeliščarica s trditvijo, da vijoliče ne dehtijo več tako, kot so v najini mladosti. Verjel sem ji, vendar je imela le deloma prav.

Vešče zloženi, vitki, do meter visoki možici me usmerjajo skozi labirint opustelih poti in gozdnih vlak. Višje v pobočju sledim komaj opazni stezi, ki v dveh ostrih zavojih in dolgi poševni polici vodi v položnejši svet. Številne živalske sledi, vtisnjene v mehka tla, nakazujejo bližino lovskega krmišča, ki ga pogosto obiskuje tudi medved. Na oznojenem hrbtu začutim mrz. Sence postanejo skrivnostne. Ob vsakem šumu se zdrznem. Grlo je suho. Pospešim korak. Iz gozda planem v past. Ujet med gozdni rob in prepadno steno ne najdem nadaljevanja poti. S pogledom začnem preiskovati bližnje grmovje, da bi odkril umišljenega predatorja, preden me popade. Ne opazim nobene gibanja. Tišina je moreča. Zagnano iščem možen prehod v globino.

"Madonca! Dovolj je tega!" glasno nakažem trenutek, ko se moram upreti preganjavici. Le manjšo spodbudo potrebujem za pomiritev panično delujočih možganov. Zamisel ni ravno prepričljiva, vendar jo je v danih razmerah vredno preizkusiti. Kljub omejenemu pogledu lahko kosmatinca zavoham, če se ta dalj časa zadržuje na istem prostoru. Izpraznim pljuča. Nekoliko počakam in nato vdahnem le toliko zraka, da mi komaj napolni nosno votlino. Takoj zaznam značilen pridih. Zmeden sem. Tudi ponovno ovohavanje zraka ne odkrije nobene preteče nevarnosti, ampak le komaj zaznaven duh po vijolicah. Pomirjen poklekнем ob najbližnji grmiček, obraz počasi približam največjemu cvetu in že uživam v najopojnejši aromi svojega otroštva. Podoživim dogodek

izpred več kot petdesetih let. Roko s šopkom vijolic tiščim visoko v materin pisan predpasnik. "Ta plave in ta dišeče," začeljam, kot me je naučila silno pametna deklica, slučajna družabnica v igri. Na glavi začutim rahel dotik. Predpasnik se umakne in pred mano se pojavi stol s šilcem vode. Mati mi nežno razklene od tiščanja otopele prste, spretno zadrži šopek in ga vstavi v kozarček. Večina manjših cvetov s kratkimi ukripljenimi stebelci je obležalo na sedežni plošči. Vsi so bili prijetnega vonja.

Bolečina v kolenih prežene spomine. Takoj začnem iskati podrobnosti, po katerih bom lahko potrdil določeno rastlinsko vrsto le z vohom. Najbolj opazni so izraziti beli madeži v sredini cvetov. Na časnih listih ni nobene dlake. Predlisti so večinoma na spodnji polovici cvetnega peclja. Tu in tam se med listi pokaže kakšen popolnoma gol plod. Popade me raziskovalna mrzlica. Vedno bolj temeljito pregledujem rastlinice, saj se mi zdi čudno, ker so brez pritlik. Morale bi jih imeti. Sežem po orodju za kopanje, vendar ga ne izvlečem iz nahrbtnika. Ozek travnat pas, ki se vleče po robu zakrasele planote, je delček divjine, v katerega človek še ni posegel. Ne bom ga oskrunil. Na vrhu, ki komaj preseže 1100 metrov, se v široki skalni razpoki skriva najviše rastoči grmiček. Nobenega dvoma ni, da se najdenke razlikujejo od dišečih vijolic, ki se jih spominjam iz otroštva, pa tudi od tistih, ki rastejo v dolini. Te so blazinasto razrasle, imajo pritlike, veliki enobarvni vijoličasti cvetovi osladno dišijo, čašni listi so lahko po robu vejicati ali dlakavi, plodovi pa brez izjeme gosto kratkodlakavi. Možnost obstoja več vrst vijolic z različnim vonjem me prav nič ne čudi. Zavedam se raznolikosti rastlinskega sveta, zato zame še tako nenavadna najdba ni presenečenje. Obstoječe rastlinske vrste so se razvile že mnogo prej, preden sem se zanje začel zanimati in če katero

redkeje rastočo najdem, je to lahko le napaka pri prepoznavanju, lahko pa je gola sreča in ne kakšno presenetljivo odkritje.

Kako pojasniti najdbe več vrst vijolic, ki dišijo, pa zahteva nekaj več truda. V dolini rastoče so tiste prave dišeče vijolice, opisane v strokovnih knjigah. Zame so le begunke, ki so se izmuznile iz vrtnega azila ter se ilegalno naselile na mestne zelenice, ob žive meje in v okolico vaških zgradb. Manjše skupine so si uredile zasilna rastišča kar na cestnih bankinah, kjer čakajo na ilegalen prevoz preko državne meje. Podoben del življenjske poti so verjetno doživele fantomke iz mojega otroštva, le da se je za njimi izgubila vsaka sled. Spominjajo se jih le ženice, ki so svojo mladost preživele na vasi. Le upam lahko, da jih bom nekoč našel. Nemogoče je, da bi kmetje vsa rastišča poškopili s herbicidi ali preorali v vinograde. Najdenke so gotovo staroselke in zagrizene domoljubke, ki živče v osami, ne vedo za modne trende urbanega okolja. Prav zaradi te svoje preprostosti, ki je ne prekrivajo lepotni dodatki, so prikupne in lahko prepoznavne. Le odmaknjeno življenje v hribih je krivo za njihovo nepoznanost v javnosti. Tudi sam prvič občudujem te lepoticice in ne gre mi v glavo, da jih samo zaradi izrazitega vonja ne morem uvrstiti med pirenejske vijolice. S hribskimi vijolicami, brez katerih ni popolnega dehtečega šopka, je zamenjava nemogoča, ker so razlike preočitne, pa tudi rastejo v krajih, kamor ne zahajam.

Nizka višina sonca na nebu nakazuje pozno popoldansko uro. Spet bom jedel postano kosilo, zabeljeno z ženinim očitkom. Začnem sestopati. V gozdu si hladim od razmišljanja pregreto glavo. Spomnim se jutranjih neprijetnosti. Sence niso več zlovešče. Šumi so prepoznavni. Med razmišljanjem o strahu z zelo velikimi očmi se le nasmehnem. ○

Vijolice

Foto: Zdenka Mihelič

NOVICE IZ VERTIKALE

Prvemu pestremu obdobju plezanja v zasneženih smereh konec novembra in na začetku decembra je sledila odjuga, ki je konkretno spremenila razmere v stenah. Le na najvišjih vrhovih se je snežna odeja odebelila, niže pa je sneg kopnel oziroma pospešeno spreminjal strukturo. Padavinam sta sledila dolgo obdobje stabilnega vremena in prava eksplozija vzponov. V stenah so nastale idealne razmere za zimski alpinizem in to so mnogi izkoristili za plezanje v redko ponovljenih in prvenstvenih smereh.

Kamniško-Savinjske Alpe

V Ojstrici so bile večkrat preplezane **Smer Debelakove** (IV, 80°/40°–60°, 510 m), **Vzhodna grapa** (III, 400 m) in **Nemška grapa** (II, 500 m). Andrej Erceg (Črnuški AO) je 27. decembra prečil greben Ojstrice. Na njem ni našel veliko kakovostnega snega. V zahodni steni sta razmere izvrstno izkoristila Samo Supin (AK Rinka) in Marko Volk, ki sta 3. januarja v preplezala novo smer. Plezati sta začela 15 metrov desno od Smeri Debelakove in kmalu naletela na težave. S ključem smeri sta se srečala v drugem raztežaju, kjer strma

stena ni omogočala dobrega varovanja. V njem sta za seboj pustila dva klina. Nadaljevanje je bilo nato veliko lažje. Smer sta poimenovala **Eduardova** (M7, 90°/30–75°, WI4–, 550 m dolžine).

V Turski gori sta bila večkrat preplezana **Tschadova smer** (III+/2, 300 m) in **Peščeni raz** (III+, 600 m). Gašper Kresnik (AO Grmada Celje) in Samo Supin (AK Rinka) sta preverila stanje v smeri **Modec-Režek** (III/3, 220 m) in bila zadovoljna z izbiro. Težavam suhega raza sta se izognila levo v kot in našla dobre pogoje za napredovanje. V Mali Rinki so bile obiskane **Vzhodna** (IV/3M, 350 m), **Celjska** (IV/3, M, 350 m), **Igličeva smer** (IV/5, M, 350 m) in malokrat ponovljena **Baletka** (III+/4, M, 200 m). Prva sta jo letos 5. januarja preplezala Leon Ramšak in Gašper Kresnik (oba AO Grmada Celje), v naslednjih dneh jima je sledilo še nekaj navez.

V Štajerski Rinki je bila po desetih letih ponovno v dobrem stanju **Ledenka** (M8, 600 m). Prva sta jo letos ponovila Luka Lindič in Ines Papert. Ledne razmere so po Lukovem mnenju precej boljše kot pred desetimi leti, ko je smer ponovil z Juretom Oblakom. Detajlna prečka je v teh letih doživela manjšo spremembo, ki bistveno ne spremeni težavnosti. Luka je ob primerjavi stare in nove fotografije opazil, da na novejši

manjka večja skala. Sledilo je več ponovitev smeri, podobno kot v sezoni 2010. Lindiču in Papertovi sta sledila Grega Lačen (AK Črna) in Georg Fieger. 7. januarja sta jo ponovila Andrej Jež (AK Črna) in Žiga Oražem (AO Kamnik). Dan pozneje sta v njej uživala Luka Stražar in Nejc Breščak (oba Akademski AO), 13. januarja sta jo preplezala Marko Volk in Marko Mavhar, 15. januarja Marjan Kozole (AK Vertikala) in Matej Balažič (AO TAM), 18. januarja pa še Gašper Kresnik in Leon Ramšak (AO Grmada Celje). V sosednji **Direktni** (VI/V–VI, 600 m) sta 14. in 15. januarja plezala Neli Penič (AO Železničar) in Jurij Tratar (Akademski AO). V večini smeri sta imela dobre razmere, slabše predelan sneg pa v zgornjem delu stene. Kjer so bile snežne razmere najboljše, je težavo predstavljalo nameščanje varovanja. S tem nista imela težav v znameniti prečki in zajedi pod njo, ki sta bili kopni.

Na Jezerskem je imela trimestno število ponovitev **Teranova smer** (III/3, M, 350 m), dvomestno število navez pa je nadaljevalo po kombinaciji **Trojke in Lastovke** (IV+/4, M4, 900 m) do vrha Dolgega hrbta. **Grintovčev steber** (IV, 3+, M5, 250 m) je bil skoraj vsakodnevno na sporedu. Starodobna **Fritsch-Lindenbach** (III, 400 m) je imela več ponovitev. **Sinji slap** (WI3, 150 m) je januarja nudil dovolj ledu in bil večkrat preplezan.

Prečnica v Ledenci
Foto: Marko Volk

Julijske Alpe

V Steni je bila večkrat preplezana **Nemška smer** v skrajšani in dolgi verziji. Matic Košir (AO Jesenice) je s soplezalcem izplezal po **Zimmer-Jahnu** (IV–/II–III, 800 m) in poročal o kopnem začetku smeri, dobrem snegu do Nemškega turnca in spremenljivih razmerah nad njim. **Slovenska smer** (III, 800 m) je bila v zelo dobrem stanju in večkrat preplezana. Matija Volontar in Bor Levčnik sta v štirinajstih urah preplezala smer **Prusik-Szalay** (M6, 1000). V danih razmerah so ju presenetili predvsem po oceni lažji raztežaji. Blaž Karner in Aleksander Krajnc (AO Ljubljana Matica) sta 4. januarja preplezala **Skalaško z Ladjo** (V+, 1000 m). Razmere so bile do Skalaškega turnca dobre, više pa je sneg

nudil manj opore. Vzpon sta končala po 24 urah plezanja. V sosednjem Stenarju so Marko Aničin, Krištof Fortuna in Matevž Štular (vsi AO Ljubljana Matica) preplezali **Severni slap** (III+/4, 90°/70°, 45–75°, V–/II–III, 450 m).

Nad Zadnjico je bila večkrat ponovljena **Bogovska grapa** (90°/70°, IV–, sneg do 50°, 600 m) v Šplevti. Gre za smer, ki zaradi vstopa na visoki nadmorski višini, hitro nudi dobre pogoje za plezanje v snegu in ledu. Konec decembra in januarja so bili pogoji v njej odlični. V severozahodni steni sosednje Rušice je bilo snega manj. Tam sta 3. januarja Domen Košir in Neli Penič (oba AO Železnica) opravila prvo znano zimsko ponovitev **Vzhodnega raza** (V–/II–IV, 330 m). V spodnjem delu smeri sta plezala v gozdarjih brez orodja, dereze sta si nadela le za zadnje tri raztežaje. Kot njihovi predhodniki poleti sta lahko tudi onadva občutila kršljivost spodnjega dela stene.

V Špičju sta bili večkrat preplezani smer **Berginčevi turni** (55°/50°, 450 m) v Travniku in **Grapa v Kuku** (45–55°, 500 m). V Travniku je Marija Jeglič (AO Ljubljana Matica) s soplezalkama preplezala **Travniško grapo** (IV+/4, M, 800 m) z direktnim izstopom. V prvem raztežaju je bil sneg še trd, višje pa so veliko kopalje, se prhale in iskale dobrih skalnih razčlemb za cepine. Z vrha so po temi sestopile na Vršič. Andrej Rutar in Tomo Orbanič (oba Soški AO) sta našla zanimiv prehod na greben Pelcev iz doline Bala, ki sicer poleti nudi prehod gamsom in mogoče lovcem, v letošnjih dobrih zimskih razmerah pa je predstavljal lep zimski vzpon. Vzpon na sedlo med Srednjim in Zadnjim Pelcem sta ocenila s III, 80°/50–60°, 180 m.

V zatrepu Plazja nad Mangartskimi jezeri sta 15. januarja Tine Cuder (AO Bovec) in Roman Benet preplezala novo ledno smer. Gre za najbolj oddaljeno ledno linijo v dolini. Na dostopu sta namreč za seboj pustila najstarejši in najbolj obiskani slap v dolini Damoklejev meč, najdaljši Babubau in druge ledne oz. kombinirane smeri. Varovala sta se na lednih vijakih, sestopila pa s pomočjo dveh Abalakovih sidrišč in ledne sveče.

Smer sta poimenovala **Bržinc** (WI5+, 150 m). Bržinc je rateško ime za Plazje, po Romanovo pa je slap pravi bisser Plazja.

V severnih stenah Kaninskega pogorja so bile odlične razmere in veliko vzponov. Blaž Volčanjk (AO Bovec) in Boštjan Sovdat (Soški AO) sta 31. decembra v severni steni Peči preplezala smer **Rizzotti-Berra** (85°/70°, zgoraj 5 m 90°, 250 m). Smer se začne po odprtih strmih ploščah, na katerih se ustvarijo solidne razmere le v dobrih zimah. Misleč, da gre za novo smer, sta jo poimenovala Smer za Pajka, a je potem prišlo na dan, da je leta 1990 v območju njunega vzpona že plezala italijanska naveza. 3. januarja sta smer preplezala Marko Gruden (Soški AO) in Sebastijan Domenih (AO Bovec), nekaj dni zatem pa še Luka Kramarič in Tadej Bolta (ŠD Freeapproved). Njima se je zdela smer podobna Teranovi, le naklonine so v tej smeri večje. Blaž Volčanjk in Boštjan Sovdat sta se pod steno vrnila nekaj dni pozneje. 3. januarja sta preplezala izrazito žlebasto razčlemba v levem delu stene. Po njej sta dosegla **SV-greben** in po njem vrh. Svojo smer sta poimenovala **Šmrkelj heca in razzosdbe** (III/V, WI 95°/80°, 140 m).

Plezalo se je tudi v severni steni Hudega vršiča. V osrednjem delu sta 8. januarja Marko Gruden (Soški AO) in Sebastijan Domenih (AO Bovec) preplezala smer, ki poteka skozi dolg preduh. Linijo sta posvetila lani umrlemu alpinistu in prijatelju Vidu Dakskoblerju in jo poimenovala **Vidovo okno** (V–/III, 300 m). V vzhodnem delu stene sta Tomo Orbanič in Mateja Uršič (oba Soški AO) v začetku leta opazila zanimivo linijo in jo poskušala preplezati. Pod ključnim mestom sta se obrnila in se nato vrnila 11. januarja. Tedaj sta steno uspešno preplezala, smer pa poimenovala **Popravni izpit** (V/IV, 90°/70°, 200 m). V SZ-steni Prestreljenika je bila večkrat preplezana **Smer je-rebov** (90°/80°, ostalo do 70°, IV+, 380 m). Tomo Orbanič (Soški AO) je 30. decembra v severovzhodni steni preplezal plitek žleb, ki poteka levo od smučarske smeri. Gre za prvi znani vzpon po liniji. Poimenoval jo je **Le-ina pravljica** (80°/50–60°, 200 m).

Na drugi strani Rabeljske doline sta Klemen Gerbec (AO Kranj) in Peter Hrovat (AO Rašica) v Beljaškem stolpu preplezala smer **Via Weiss** (IV, 350 m). Smer je bila večinoma dobro ometana s snegom in ledom, kar se je popolnoma skladalo s prevodom priimka enega izmed avtorjev smeri. V bližnji Divji kozi sta podobno dobre razmere imela Matevž Kramer in Gregor Zakrajšek (oba AO Rašica). Preplezala sta poleti priljubljeno **Bauerjevo smer** (v času njune ponovitve 50–90°, 500 m). Škripavec ju je spremljal čez celo smer. Najbolj zahtevnih je bilo prvih pet raztežajev, nato je naklonina popustila.

Onkraj dobrega in zlega

Benjamin Ocepek je s španskim alpinistom Jonom Muruo preplezal smer **Beyond good and evil** (ED, IV, 5, M5, 550 m). Vstopila sta v dobrih razmerah, višje v smeri pa se je začela suša. Izstopila sta po smeri **Rebuffat-Terray**, kjer je bil v pomoč le slab led. Plezala sta dobrih devet ur, skupaj s čakanjem zgodnejših navez na sidriščih, ki so se više obrnile.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

Šmrkelj heca in razzosdbe v Peči
Foto: Boštjan Sovdat

Obnovljivi viri energije v planinskih kočah

V lanski dvanajsti številki *Planinskega vestnika* sem zasledil članek *Koče le na obnovljive vire energije* izpod peresa Mitje Morija in sodelavcev. Piše o zamenjavi dosedanjih klasičnih virov energije z električno energijo in toploto iz obnovljivih virov energije. Delo, ki je bilo nedavno uspešno zaključeno v Pogačnikovem domu na Križkih podih, bi bilo mogoče sistematično nadaljevati.

Za realizacijo zamenjave energetskih virov je treba pridobiti parametre in jih ovrednotiti, pri tem sta najvažnejša pokazatelja hitrost vetra in njegova porazdelitev skozi leto ter število sončnih dni na posamični lokaciji. Vedeti je treba, da moč električne energije narašča s tretjo potenco hitrosti vetra. Seznam koč je mogoče s časom razširiti in izpopolniti, na primer geodetska višina in z njo povezana dobava biomase, čas, ko je koča odprta za javnost, kvaliteta izolacije stavbe, letni obseg vzdrževalnih del itd.

Za začetek zadostuje, da gre v pretes in analizo 10 do 15 koč, ki so postavljene 1600 m visoko ali višje. Analiza parametrov pokaže, katera koča ali skupina koč je najprimernejša za posodobitev. Porabo energije je mogoče obravnavati tudi kot seminarsko ali diplomsko delo, prav gotovo se namreč najde kak študent planinec, ki ga tema zanima. Pri izvedbi dela lahko zelo pomaga soavtor članka Mitja Mori.

Lep planinski pozdrav in srečno novo leto 2020!

Matija Tuma

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upavni odbor (UO) PZS se je 23. januarja na sedežu PZS sestal na

svoji deveti seji v tem mandatu. Med obravnavanimi temami so potrdili Petra Šilaka (PD Dobrovlje Braslovče) za nadomestnega člana UO, podrobni vsebinski in finančni načrt PZS za letošnje leto, osnutek predloga sprememb in dopolnitev Statuta PZS za javno obravnavo, izhodišča s podanimi pripombami za Pravilnik o licenciranju strokovnih kadrov PZS, vlogo PD Ljubno ob Savinji o opustitvi odseka planinske poti Atelšek-Atelšek SV, sprejem slovaškega društva Slovensky horolezecky spolok JAMES plus v družino PZS in prejemnike certifikatov Okolju prijazna planinska koča in Družinam prijazna planinska koča. Certifikat Okolju prijazna planinska koča sta na novo prejeli Koča na Planini nad Vrhniko (PD Vrhnika) in Koča na Kriški gori (PD Križe), štirim kočam je bil certifikat podaljšan. Certifikat Družinam prijazna planinska koča so prejeli Koča na Dobrči (PD Trzič), Koča na Kriški gori (PD Križe) in Zavetišče v Gozdu (PD Križe), trinajstim planinskim kočam pa so ta certifikat podaljšali. PZS je podpisala letni načrt sodelovanja s Policijo. UO je potrdil predlog dogovora med PZS in PD Celje - Matica glede gradnje novih planinskih koč na Korošici in Okrešlju. Predstavljene so bile tudi tri idejne rešitve novega Frischaufovega doma na Okrešlju, založniške dejavnosti PZS z izzivi za prihodnost ter analiza letnih poročil planinskih društev in klubov za leto 2018. V PZS je bilo v letu 2019 vključenih 61.523 članov, kar je 5,3 odstotkov več kot leta 2018. Generalni sekretar PZS Matěj Planko je zbrane seznanil, da bo v drugi polovici leta 2020 prenehal z delom generalnega sekretarja PZS. PZS je 30. januarja na sejmu Alpe-Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani organizirala posvet Kako varneje in bolje pripravljene v gore. Skupaj s partnerji je osvetlila problematiko vse bolj množičnega obiskovanja gora, predvsem s strani turistov in obiskovalcev s premalo predznanja, s slabo opremo in tistih s mislijo, da so gore varne in planinska doživetja lahka, nezahtevna.

PZS je v februarju organizirala pet posvetov za vodstva planinskih društev, in sicer v Kranju, Novem mestu, Mariboru, Ajdovščini in na Vrhniku, na

katerih so predstavili aktualne novice s področja delovanja društev in klubov, med njimi delovanje Odpora za založništvo in informiranje ter možnosti prodaje edicij PZS prek planinskih društev in koč, predlagane sprememb Statuta PZS, napoved razpisa za energetsko in snovno sanacijo planinskih koč ter vpis strokovnih kadrov PZS Razvid strokovno izobraženih in usposobljenih delavcev v športu.

Odbor planinstvo za invalide/osebe s posebnimi potrebami začela akcijo s slepimi in slabovidnimi po Slovenski planinski poti (SPP), prve korake bodo naredili 8. februarja na Pohorju, SPP pa načrtujejo prehoditi v treh letih.

Mladinska komisija (MK). Na 31. tekmovanju Mladina in gore se je 25. januarja v Spodnji Idriji v planinskem znanju teoretično in praktično pomerilo 24 štiričlanskih osnovnošolskih ekip, najboljših na regijskih tekmovanjih, in letos petič 17 dvočlanskih srednješolskih ekip, ki so se prijavile na ta izziv. Več v posebnem članku.

Vodniška komisija je objavila navodila za registracijo vodnikov PZS za leto 2020.

Gospodarska komisija (GK). PD Jesenice razpisuje delovna mesta v Tičarjevem domu na Vršiču, Zavetišču pod **Špičkom** in v Koči na Golici, rok prijave je 18. februar. Pastir na planini Velo polje išče pomoč pri opravljanju lažjih gospodinjinskih del v poletnem času. PD Pošte in Telekom Ljubljana išče osebje za Poštarski dom na Vršiču, rok prijave je 20. februar. PD Kum Trbovlje je objavilo razpis za najem Planinskega doma na Kumu. PD Podbrdo išče oskrbniški par za Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, rok prijave je 29. februar. PD LPP išče oskrbnika za Kočo na Planini pri Jezeru, rok prijave je 20. februar. PD Postojna je objavilo razpis za najem Vojkove kočice na Nanosu za določen čas z možnostjo podaljšanja najema, PD Nova Gorica je razpisalo delovna mesta za poletno delo v Planinskem domu pri Krnskih jezerih, Gomiščkovem zavetišču na Krnu in Domu dr. Klementa Juga v Lepeni. PD Moravče pa je iskalo najemnika za Planinski dom na Uštah - Žerenku.

GK je 1. februarja na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču organizirala deveto konferenco o planinskem gospodarstvu in zbor gospodarjev; med drugim so govorili o rezervacijskem sistemu za planinske kočice in planinskim kočam podelili certifikata Okolju prijazna planinska kočica in Druzinam prijazna planinska kočica.

Komisija za planinske poti je planinskim društvom, skrbnikom planinskih poti, ki so izpolnila zakonske pogoje in so oddala poročilo o vzdrževanju planinskih poti za leto 2019, skladno s finančnim načrtom razdelila 20.000 evrov sredstev v obliki donacije.

Komisija za varstvo gorske narave je povabila na dogodek Javnega zavoda Triglavskega narodnega parka (TNP) z naslovom Uveljavljanje mirnih območij v najbolj ranljivih delih TNP. Na seji UO so predstavili ozaveščanje planincev o varstvu narave z načrtovanim razdeljevanjem različnih naravovarstvenih priročnikov po planinskih kočah.

Komisija za alpinizem. Luka Krajnc in Luka Lindič (oba AO PD Celje - Matiča), ki sestavljata alpinistično odpravo Patagonija, sta se na pot odpravila 15. januarja, domov pa se vračata 3. marca. Ciljno nista omejena, zato sta brez pričakovanj in odprta za vse možnosti.

30. januarja je na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani potekala slovesna podelitev priznanj za vrhunске dosežke v alpinizmu, športnem in lednem plezanju ter turnem smučanju za leto 2019. Letošnji prejemnik priznanja za življenjsko delo v alpinizmu je gornik, alpinist, turni smučar, gorski reševalec in gorski vodnik inštruktor Anton Sazonov - Tonač, že več kot šest desetletij zvezda stalnica slovenskega alpinizma, za starejše prekaljeni stari maček, za mlajše generacije pa legenda. Pred podelitvijo je Marija Jeglič, najuspešnejša slovenska alpinistka leta 2018, predstavila svoje dogodivščine v navezah s Petro Klinar Stražar, Saro Jaklič in Tjašo Jelovčan, ki jih ne zaznamuje le vrhunsko plezanje, ampak tudi dobrih prijateljstva in humorja.

Komisija za športno plezanje je objavila merila za izbor strokovno izobraženih delavcev v športu (športno plezanje) za izvajanje programa

nacionalnih panožnih šol. Najboljša športna plezalka na svetu Janja Garbret se je uvrstila med deseterico, ki se poteguje za laskavi naslov športnika leta 2019 svetovnih iger. Slovenska športnica leta 2019 je edina predstavnica športnega plezanja in Slovenije v uglednem mednarodnem izboru športnika leta v neolimpijskih športih. O končni zmagi je odločalo spletno glasovanje – tu bi še dopolnila, ali je bila izbrana ali ne.

Registrirani športniki imajo v skladu z Zakonom o prevozi v cestnem prometu od 1. februarja 2020 pravico do brezplačnega prevoza od doma do krajev vadbe, tekmovanj in drugih aktivnosti, če imajo pravico do subvencionirane vozovnice za dijake in študente.

Komisija za gorske športe. Dan turnega smučanja 2019 in državno prvenstvo v tekmovalnem turnem smučanju – šprinti, predviden za 11. januarja, je bil zaradi visokih temperatur in slabih snežnih pogojev na smučišču Celjska kočica dpovedan. Zaradi pomanjkanja snega je bil predstavljen 23. memorial Luke Karničarja in Rada Markiča oz. 25. turnosmučarsko tekmovanje na Jezerskem. Štirje Slovenci so se 5. januarja povzpeli na stopničke odprtega avstrijskega prvenstva v lednem plezanju v gorniški vasi Mauthen, in sicer Katja Brunec na prvo, Marko Guna na drugo ter Hana Hutar in Miha Guna na tretjo stopničko.

Komisija za turno kolesarstvo tudi v letu 2020 organizira dogodek Slovenska turnokolesarska pot (STKP) v enem dnevu 2020. Turnokolesarski dogodek po vseh enainštiridesetih odsekih STKP bo 20. junija, vodili vas bodo turnokolesarski vodniki PZS.

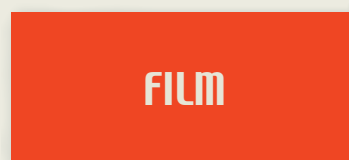
Planinska založba PZS je ceno *Planinskega koledarja 2020* trajno znižala za polovico, zdaj je na voljo za 2,45 evra. Izšel je nov planinski zemljevid *Jezerstvo 1*: 25.000, ki je nastal ob sodelovanju Občine Jezersko. Celotno območje Jezerskega je sedaj prikazano na enem zemljevidu; doslej je bila prva slovenska gorniška vas namreč razdeljena na dva planinska zemljevida Grintovci ter Storžič in Košuta.

Sejem Alpe-Adria je znova povabil ljubitelje narave in aktivnega oddiha

na Gospodarsko razstavišče v Ljubljani, in sicer od 29. januarja do 1. februarja. Na razstavnem prostoru PZS so se med drugim predstavile planinske kočice, gorski reševalci in Slovenski planinski muzej, seveda je zanimive nakupe ponudila Planinska trgovina, najpogumnejši pa so se povzpeli na plezalni stolp.

PZS je na spletni strani delila razpis za literarno-fotografski natečaj *Ducat desetletij doživetij – Češka kočica 2020*. Letos namreč Češka kočica praznuje 120 let, kar nudi zavetje obiskovalcem in obiskovalkam gorskega sveta. Natečaj poteka do 31. marca 2020.

Zdenka Mihelič

14. Festival gorniškega filma

Letošnji festival gorniškega filma se bo začel 24. februarja in končal 1. marca 2020. Odvijal se bo na petih prizoriščih: v Cankarjevem domu v Ljubljani, Mestnem kinu v Domžalah, Linhartovi dvorani v Radovljici, Mestnem kinu Metropol v Celju in v kinu v Slovenski Bistrici. Program zajema 37 filmov, ki so razdeljeni v kategorije alpinizem, plezanje, gorska narava in kultura, gore, šport in avantura, ter šest predavanj, v katerih se nam bodo predstavili Jera Musič, devetnajstletnica, ki je v 146 dneh prehodila 3500 km dolgo Apalaško pešpot, čeprav je imela popravni izpit iz športne vzgoje – ali pa ravno zaradi tega; David Debeljak, ki si je v Bergantovi smeri v Triglavu najprej zlomil vrat, nato pa jo je leto pozneje prosto preplezal; legendarni 76-letni ameriški alpinist Jim Donini (preberite zanimiv intervju z njim v letošnjem januarjskem *Planinskem vestniku*), ki v času pisanja tega napovednika v Patagoniji čaka na okno lepega vremena; alpinist Milan Romih, avtor dveh knjig, v katerih pove skoraj vse o sebi (zelo priporočljivo branje!); alpinist in gorski vodnik z mednarodno licenco Tomaž Jakofčič, ki si je za svoj 28. rojstni dan podaril vrh osemtisočaka in je do zdaj edini Slovenec, ki je na Everest pristopil z vodenim gostom, na obroke

14. FESTIVAL GORNISKEGA FILMA

37 FILMOV

6 PREDAVANJ

Jera Musič
David Debeljak
Jim Donini
Milan Romih
Tomaž Jakofčič

SPREMLJEVALNI PROGRAM

5 PRIZORIŠČ

Cankarjev dom, Ljubljana
Mestni kino Dornole
Linhartova dvorana, Radovljica
Mestni kino Metropol, Celje
Kino Slovenska Bistrica

24. 2.—1. 3. 2020

WWW.GORNISKI.SI

pa je preživel leto in pol v Patagoniji. Skratka, obeta se zanimiv, privlačen in pester teden. Podrobnosti na www.gorniski.si.

Mire Steinbuch

U SPOMIN

Fanika Vovk

(1948–2020)

Sredi januarja nas je po zahrbtni boleznici zapustila Frančiška Vovk, vsem poznana kot Fani oziroma Fanika. Redki so Novomeščani, ki Fanike ne bi poznali kot vsestranske

prostovoljke in ljubiteljice planin. Svoje sledi je pustila v številnih društvih in prostovoljnih organizacijah, v politiki in cerkvi.

V Planinskem društvu Krka Novo mesto je trideset let vodila finančno poslovanje in kot članica predsedstva skrbela za njegov razvoj in širjenje planinske kulture na Dolenjskem. Vodila je številne pohode v matičnem društvu in Društvu diabetikov ter Društvu upokojencev. Udeleženci pohodov se je bomo spominjali kot predano planinko z bogatim znanjem in izkušnjami, ki jih je delila s pohodniki vseh generacij. Skrbela je tudi za medgeneracijsko povezovanje v Društvu upokojencev, kjer je zasnovala in vodila pohode dedkov in babic z vnučki; s tem je starejše naredila koristne, malčkom pa dala pomembno popotnico za življenje. S pretanjenim čutom za ljudi s posebnimi potrebami je pogosto popeljala in približala lepote narave tudi varovancem Varstveno-delovnega centra Novo mesto.

Tudi svoje stroke ni nikoli zapustila, saj je več kot trideset let delovala v organih Društva računovodij, finančnikov in revizorjev, zadnja leta tudi kot članica predsedstva in upravnega odbora. Kot povesod, kamor se je vključila, je tudi tu skrbela za družabno življenje, tako da je organizirala pohode in neopozabne izlete.

Dolgoletna prostovoljka je v Krajevno organizacijo Rdečega križa Majde Šilc, ki ji je predsedovala sedem let, vnašala čut za vzajemnost in človečnost pri pomoči bolnim, ostarelim in družinam. Kot članica sveta Krajevne skupnosti Majde Šilc in dolgoletna tajnica je priskočila na pomoč tudi ostalim krajanom, ki niso potrkali na vrata Rdečega križa in Karitasa. Bila je aktivna tudi v stranki DESUS, pri čemer politike ni nikoli jemala kot delitev ljudi na desne in na leve, verne ali neverne, temveč kot pot, po kateri se lahko najbolj učinkovito dosežejo boljše rešitve za ljudi vseh prepričanji. Podobno kot v politiki je tudi v cerkvi delovala in pomagala na vseh področjih, v župnijskem pastoralnem svetu, pri Karitasu, pri čiščenju cerkve, delu v kuhinji. Podobno kot v ostalih organizacijah so jo tudi tu bogatili izleti in romanja.

Nenazadnje je svoj pečat pustila tudi med kolegi, ki so rojeni v istem znamenju kot ona, med vodnarji. Kar sedemnajst let je bila gonilna sila združenja, pripravljala je številne aktivnosti in, tako kot tudi drugje, ni nikoli pozabila na osebne praznike članov.

Za svoje prostovoljno delo je prejela številna priznanja, med drugim tudi grb Mestne občine Novo mesto in plaketo Planinske zveze Slovenije za življenjsko delo.

Faniko sem poznala le nekaj let, zato verjetno nisem uspela v celoti zajeti njenega obsežnega dela. Nekaj pa sem v teh letih spoznala: Fanika je bila čudovita oseba in človek velikega srca. Njene lastnosti entuziazem, delavnost in doslednost na eni strani, na drugi strani pa humor, preprostost in dostopnost vsakomur in kadarkoli bomo neizmerno pogrešali. Hvaležni smo za to dediščino, ki nam jo je pustila. Ohranili jo bomo v trajnem in lepem spominu.

*Valerija Vidmar in Anton Progar,
PD Krka Novo mesto*

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

športno plezanje,
dvajset let od odprave na Gjačung Kang

INTERJU

Michel Piola

Z NAMI NA POT

gore nad prelazom Passo di Monte
Croce Carnico/Plockenpass

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz

106.8 MHz

107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Foto: Aleksander Čufar
VOTAN LEO BURNETT

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI, KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 290 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje družijo nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem s 24 urno asistenco, nezgodno ter druga zavarovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopico drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanjo in predvsem zase!

www.pzs.si

